

Nacionalinės filmotekos galimybių studija

Nacionalinės filmotekos galimybių studija parengta Lietuvos kino centro užsakymu. Galimybių studiją parengė dizaino ir tyrimų agentūra UAB „The Critical“, kartu su MB „Bauland“, kurie paruošė urbanistinę dalį.

Galimybių studijos komanda:

Projekto vadovė: Giedrė Simanauskaitė (Lietuvos kino centras)

Galimybių studijos rengėjai:

- The Critical, UAB: Rasa Goštautaitė, Eugenijus Kaminskis, Antonas Deduchovas, Lauryna Gružaitė, Rūta Birštonaitė, Lukrecija Paulikaitė
- MB „Bauland“

Viršelio nuotrauka: Denise Jans / „Unsplash“

01	IVADAS.....	4
	NACIONALINĖS FILMOTEKOS KONCEPCIJOS TIKSLAS.....	5
	METODIKA	6
02	NACIONALINĖS FILMOTEKOS STEIGIMO TEISINIS KONTEKSTAS	11
	NACIONALINĖS FILMOTEKOS STEIGIMO KONTEKSTAS.....	12
	NACIONALINĖS FILMOTEKOS SĄSAJOS SU TEISINE BAZE	14
03	KINO LAUKO POREIKIŲ ANALIZĖ	19
	LANKYTOJŲ / NAUDOTOJŲ POREIKIAI	20
	LIETUVOS KINO LAUKO POREIKIAI	21
04	UŽSIENIO ŠALIŲ PRAKTIKOS.....	24
	UŽSIENIO PRAKTIKŲ ANALIZĖ	25
	ŠVEDIJOS KINO INSTITUTO SINEMATEKA	27
	DANIJOS KINO INSTITUTO SINEMATEKA	29
	EYE KINO MUZIEJUS	30
	ĮŽVALGOS NACIONALINĖS FILMOTEKOS KONCEPCIJAI	31
	KITŲ GERŲJŲ VEIKLOS FORMATO PRAKTIKŲ PAVYZDŽIAI	33
05	KONCEPCIJA.....	36
	VIZIJA.....	37
	TIKSLAI.....	37

06	FUNKCIJOS.....	38
	FUNKCIJŲ ĮGYVENDINIMAS	39
	KINO PAVELDO SKAITMENINIMAS IR RESTAURAVIMAS.....	39
	KINO PAVELDO SAUGOJIMAS, ARCHYVAVIMAS IR PRIEINAMUMO UŽTIKRINIMAS	43
	KINO PAVELDO RODYMAS IR SKLAIDA	47
	KINO KULTŪROS SKLAIDA	49
	KINO EDUKACIJA	53
	TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS IR ATSTOVAVIMAS	57
07	REIKALAVIMAI PATALPOMS.....	62
	NACIONALINĖS FILMOTEKOS ERDVINIAI SCENARIJAI	63
08	VEIKIMO MODELIS IR STRUKTŪRA.....	70
	VEIKIMO MODELIS	71
	ADMINISTRACINĖ STRUKTŪRA.....	72
09	GALIMYBIŲ STUDIJOS ĮGYVENDINIMO ETAPAI.....	75
	ĮGYVENDINIMO ETAPAI	76
10	ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	77
	ŠALTINIAI.....	78

01

Įvadas

Nacionalinės filmotekos koncepcijos tikslas

Lietuvos kino centro (toliau – LKC), įsteigto 2012 m., pagrindiniai tikslai – skatinti ilgalaikį Lietuvos kino srities vystymąsi; skatinti konkurencingumą kino srityje bei užtikrinti kino paveldo išsaugojimą¹. Nacionalinės filmotekos steigimas buvo minimas kaip vienas iš LKC uždavinių pirmajame LKC steigimo projekte 2008 m.² bei ankstesnėse Lietuvos Respublikos kino įstatymo (toliau – Kino įstatymo) versijose 2010 m.³, dar iki įsteigiant LKC. Tad Nacionalinės filmotekos steigimas, nors ir nebuvo įtvirtintas LKC nuostatuose, buvo iš anksto numatomas kaip viena iš LKC atsakomybių.

2017 m. buvo parengta Nacionalinės filmotekos koncepcija, pagal kurią pagrindinė Nacionalinės filmotekos veikla „apimtų nacionalinio kino prieinamumą bei sklaidą, išsaugotų nacionalinių filmų viešinimą, kino edukacijos programų vystymą“⁴. Šioje koncepcijoje taip pat buvo numatytas Nacionalinės filmotekos vaidmuo vykdant kino edukaciją, pristatant klasikinį ir šiuolaikinį nacionalinį kiną, bendradarbiaujant su užsienyje veikiančiomis nacionalinėmis filmotekomis⁵. Vis dėlto koncepcija nenumatė, kad Nacionalinė filmoteka vykdytų filmų archyvo funkciją, argumentuojant, kad šią veiklą įgyvendina Lietuvos centrinis valstybės archyvas. Rengiant koncepciją, taip pat buvo taikomas tuo metu galiojęs kino paveldo teisinis reglamentavimas ir apibrėžimas, lemiantis tai, jog Nacionalinės filmotekos pagrindinė funkcija turėjo būti nacionalinio kino sklaida. Kultūros ministerijai 2023 m. priėmus sprendimą Nacionalinės filmotekos vystymo tikslais LKC perduoti dalį likviduojamo UAB „Lietuvos kinas“ turto, tarp kurio yra ir didelė nelietuviško kino kolekcija, atsirado poreikis įvertinti šios kolekcijos įprasminimą / įgalinimą. Tad nauja Nacionalinės filmotekos koncepcija turėtų atsižvelgti į šios kolekcijos saugojimo problematiką.

Koncepcija taip pat nedetalizavo Nacionalinės filmotekos santykio su jos padaliniu – Regionine filmoteka Palangoje, pradėta vystyti 2019 m. Atsižvelgiant į tai, kad Regioninė filmoteka kartu su Nacionaline filmoteka veiks kaip LKC padalinys ir atliks svarbų vaidmenį įgyvendinant dalį Nacionalinės filmotekos funkcijų regiono mastu, taip pat atsirado poreikis detalizuoti Nacionalinės ir Regioninės filmotekų funkcijų sąsajas bei veiklas.

Koncepcijos atnaujinimas svarbus ir dėl to, kad 2020 m. kilusi COVID-19 pandemija paskatino filmų platinimo ir prieinamumo žiūrovams pokyčius, iš esmės pakeitusius kino industriją. Karantino metu gyventojai pradėjo ieškoti namie pasiekiamų kino peržiūros būdų, išpopuliarėjo internetinės kino peržiūros platformos, sumažėjo kino teatrų lankomumas. Pastaraisiais metais taip pat išaugo dėmesys neformaliai ugdymui ir kultūrinei edukacijai (dėl didėjančios audiovizualinės raiškos svarbos).

Tad, atsižvelgiant į šiuos aspektus, matyti poreikis parengti Nacionalinės filmotekos koncepciją, kuri atitiktų šių dienų kino lauko poreikius bei valstybės interesus kino kultūros ir kino paveldo saugojimo srityse. Galimybių studija pateikia Nacionalinės filmotekos viziją, ją įgyvendinančius tikslus, atliekamas funkcijas, teikiamas paslaugas bei reikalavimus būsimai šios institucijos infrastruktūrai bei administracinei struktūrai.

¹ Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas „Dėl Lietuvos kino centro prie Kultūros ministerijos nuostatų“, 2012 m. gegužės 8 d. Nr. ĮV-320, Vilnius. 2024 m. lapkričio 12 d. suvestinė redakcija.

² Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas „Dėl nacionalinio kino centro koncepcijos patvirtinimo“, 2008 m. liepos 29 d. Nr. ĮV-349, Vilnius. 2008 m. rugsėjo 13 d. suvestinė redakcija. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.326378/asr>

³ Lietuvos Respublikos kino įstatymo pakeitimo įstatymas. Registracijos data 2010 m. gegužės 12 d. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAPIS.37738?positionInSearchResults=66&searchModelUUID=4b4b1cd3-fc8d-4446-b967-e45f7dd77800>

⁴ „Kirk Lietuvi“. *Nacionalinės filmotekos koncepcija. Teisiniai nacionalinės filmotekos įkūrimo aspektai*, p. 6.

⁵ Ten pat.

Metodika

Galimybių studija buvo rengiama pasitelkiant šiuos metodus:

- **Esamų dokumentų ir strateginių planų, susijusių su Nacionalinės filmotekos steigimu ir veiklomis, analizė.**

Siekiant įvertinti pagrindinius etapus, susijusius su Nacionalinės filmotekos vystymu iki 2024 m., analizuoti teisės aktai, planavimo / strateginiai dokumentai, susiję su Nacionalinės filmotekos koncepcija, Regioninės filmotekos koncepcija, UAB „Lietuvos kinas“ likvidavimu ir kolekcijų saugojimo klausimais bei LKC veikla (veiklos planai, veiklos ataskaitos).

Taip pat analizuoti dokumentai ir kiti tyrimai, susiję su kino bei audiovizualinio paveldo saugojimo sistema, Europos Parlamento rekomendacijomis dėl filmų paveldo saugojimo, Lietuvos gyventojų dalyvavimu kultūroje bei nelegalaus turinio vartojimu, kultūros įstaigų dalyvavimu suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistemoje ir kt. analizei aktualiomis temomis. Analizuotų šaltinių sąrašas pateikiamas ataskaitos pabaigoje.

- **Teisinės bazės ir teisinio reglamentavimo, susijusio su galimomis Nacionalinės filmotekos funkcijomis ir veiklomis, analizė.**

Taip pat atlikta teisinės bazės ir teisinio reglamentavimo, susijusio su galimomis Nacionalinės filmotekos funkcijomis ir veiklomis, analizė. Analizuoti planavimo ir strateginiuose dokumentuose numatyti galimi Nacionalinės filmotekos tikslai ir funkcijos bei jų sąsajos su galiojančiu teisiniu reglamentavimu. Buvo siekta identifikuoti, ar nėra teisinių priešpriešų tarp siūlomų Nacionalinės filmotekos funkcijų ir galiojančio kino paveldo apibrėžimo, kino bei audiovizualinių produktų archyvavimo, saugojimo ir skaitmeninimo reglamentavimo.

- **Interviu.**

Atlikti penki interviu su institucijų, atliekančių Nacionalinei filmotekai aktualias funkcijas (kino paveldo sklaida, archyvavimas, kino edukacija, kino politikos formavimas ir įgyvendinimas, kino kultūros sklaida), atstovais bei kino paveldo ekspertu. Interviu temos apėmė tokius aspektus kaip pagrindiniai kino lauko atstovų poreikiai, kino paveldo saugojimo sistema ir pagrindiniai jos iššūkiai, visuomenės santykis su kinu ir kino paveldu, galimos sektoriaus bendradarbiavimo galimybės su Nacionaline filmoteka ir kt. Interviu rezultatai integruoti į konteksto analizę bei siūlomas Nacionalinės filmotekos funkcijas.

- **Audiovizualinės srities atstovų ir kitų suinteresuotųjų šalių vykdomų veiklų Vilniaus bei Lietuvos mastu analizė.**

Atlikta įvairių audiovizualiniame lauke veikiančių organizacijų veiklų analizė. Pagrindinis analizės siekis – suprasti, kokio pobūdžio veiklos yra siūlomos atstovų, dirbančių skirtingose srityse (pvz., kino rodymo, kino paveldo saugojimo ir sklaidos, edukacijų įgyvendinimo ir pan.) ir su skirtingomis tikslinėmis grupėmis (pvz. vaikais, jaunimu, profesionalais). Analizė buvo panaudota identifikuojant galimas Nacionalinės filmotekos funkcijas ir veiklas ir siekiant, kad veiklos papildytų esamą ekosistemą ir kurtų pridėtinę vertę.

- **Audiovizualinės srities atstovų ir kitų suinteresuotųjų šalių internetinė apklausa.**

Anketinė apklausa buvo vykdoma 2024 m. liepos mėnesį. Apklausa skirta visoms organizacijoms bei profesionalams, veikiantiems kino kultūros lauke, siekiant geriau suprasti kino kultūros lauką Lietuvoje (gamybą, sklaidą, paveldą, edukaciją, tyrimus ir kt. sritis) ir tai, kokiomis funkcijomis šį lauką galėtų papildyti Nacionalinė filmoteka. Apklausa sulaukė 57 atsakymų iš respondentų, atstovaujančių skirtingoms sritims: nevyriausybiniams organizacijoms, archyvams, bibliotekoms, kino rodymo srityje veikiančioms organizacijoms (kino gamintojams, kino teatrams, festivalių organizatoriams, kino srities spaudai, kino klubams), aukštojo mokslo įstaigoms (pvz., LMTA),

audiovizualiniame lauke veikiančioms asociacijoms, valstybinėms įstaigoms. Apklausos rezultatai integruoti į konteksto analizę, siekiant identifikuoti pagrindinius kino lauko atstovų poreikius ir išskirti tuos poreikius, prie kurių atliepimo galėtų prisidėti Nacionalinė filmoteka; taip pat siekiant geriau suprasti Nacionalinės filmotekos kūrimui kylančias rizikas ir grėsmes, kurias gali matyti skirtingų sričių atstovai.

- **Nacionalinės filmotekos analogų užsienio šalyse analizė bei tarptautinių tendencijų kino kultūros srityje analizė.**

Atlikta užsienio šalyse veikiančių filmotekų analizė: išanalizuotos skirtingų filmotekų, filmų archyvų tipinės funkcijos, erdvės, reikalingos šioms funkcijoms įgyvendinti, bei vartotojams / lankytojams teikiamos paslaugos. Taip pat, remiantis šia analize, buvo identifikuotos pagrindinės tendencijos ir gerosios praktikos pavyzdžiai, į kuriuos reikėtų atsižvelgti įgyvendinant skirtingas funkcijas. Buvo analizuotos tokios įstaigos kaip EYE kino muziejus (Nyderlandai), Danijos sinemateka, veikianti kaip Danijos kino instituto padalinys, Švedijos sinemateka, veikianti kaip Švedijos kino instituto padalinys, Belgijos filmoteka, Bolonijos filmoteka ir kt. Trys filmotekos – Švedijos sinemateka, Danijos sinemateka bei EYE kino muziejus – buvo analizuotos detaliau, atsižvelgiant į jų valdymo modelius bei administracinę struktūrą.

- **Tarptautinių bendradarbiavimo krypčių ir tinklų analizė.**

Atlikta tarptautinio lauko, identifikuojant pagrindinius tarptautinius tinklus, organizacijas bei kitus partnerius, kurių veiklose galėtų būti aktualu dalyvauti Nacionalinei filmotekai, analizė. Analizės rezultatas – identifikuoti pagrindiniai tinklai, kurių narystė būtų naudinga Nacionalinei filmotekai (pvz., FIAF, ACE), siekiant identifikuoti bendradarbiavimo galimybes ir formas.

- **Konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis dėl tarpinės Nacionalinės filmotekos koncepcijos.**

Siekiant pagilinti kontekstinę analizę ir identifikuoti pagrindines sritis, kuriose skirtingos suinteresuotosios šalys galėtų bendradarbiauti su Nacionaline filmoteka, įgyvendintos dvi konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis. Konsultacijų metu aptartos ne tik sritys, kuriose būtų matoma didžiausia galimybė bendradarbiauti, bet ir galimos rizikos, konkurencijos galimybės.

- **Reikalavimų patalpoms, reikalingoms Nacionalinės filmotekos funkcijoms vykdyti, analizė.**

Įvertintas galimybių studijoje numatytų poreikių erdvinis atliepimas ir funkcijų išpildymas, siekiant padėti pagrįsti ateities sprendimus dėl Nacionalinės filmotekos pastato pasirinkimo.

Konteksto analizės etape buvo identifikuotos pagrindinės sritys, kuriose veikiančios organizacijos ir asmenys gali turėti santykį su Nacionaline filmoteka (žr. pav. toliau). Buvo siekiama suprasti, su kokiose srityse dirbančiomis organizacijomis Nacionalinė filmoteka gali bendradarbiauti, suteikti joms vertę, ir ką šiose srityse veikiančios organizacijos ar asmenys savo ruožtu gali suteikti pačiai Nacionalinei filmotekai. Taikant skirtingus analizės metodus, buvo atsižvelgiama į šias identifikuotas grupes (pvz., platinant apklausą, buvo siekiama gauti įžvalgų iš skirtingoms sritims atstovaujančių organizacijų ar asmenų).

1 pav. Sritys, aktualios Nacionalinės filmotekos steigimui.

Pagrindinės sąvokos

Atsižvelgiant į tai, kad kino ekosistema apima platų veikėjų spektrą, konteksto analizėje vartojame toliau pateiktas sąvokas.

Kino laukas – visos organizacijos, asmenys, institucijos ir jų veiklos, susijusios su kino gamyba, rodymu, sklaida, kino edukacija, tyrimais, finansavimu ir pan. Tai yra plati sąvoka, apimanti kino kūrėjus, kino rodytojus, gamintojus, platintojus, kritikus, akademinę bendruomenę ir pan.

Kino kultūra – tai kultūrinių veiklų, įtvirtinančių kino reikšmę ir svarbą kultūros, švietimo ir kituose visuomeniniuose procesuose, visuma, apimanti filmų kūrimo ir sklaidos, kino edukacijos, kino populiarinimo, kino kritikos, kino kuratorystės, kino platinimo, kino rodymo, kino leidinių, kino paveldo ir kino tyrimų priemones, lavinanti kultūros dalyvių gebėjimus bei kompetencijas.

Audiovizualinis laukas – visos organizacijos, asmenys, institucijos ir jų veiklos, susijusios su audiovizualine produkcija, kuri apima priemonių, procesų, kūrinių, programų, suvokiamų vienu metu klausa ir rega, visumą. Kinas taip pat yra audiovizualus ir yra šio sektoriaus dalis⁶.

Filmotekos apibrėžimas

Pateikti filmotekos apibrėžimą, kuris universaliai apibūdintų visas veikiančias filmotekas, sudėtinga. Nors tradiciškai filmotekos veikė kaip kino bibliotekos ir archyvai (vykdė kino paveldo archyvavimą bei rūpinosi kino sklaida), šiuolaikiniame kontekste filmotekos vis dažniau peržengia tradicinio archyvo ribas ir tampa aktyviais kino kultūros centrais, prisidedančiais ne tik prie kino paveldo išsaugojimo, bet ir prie kino skaitmeninimo ir restauravimo, kino kultūros sklaidos bei kino lauko plėtros. Filmoteką apibrėžti galima atsižvelgiant į institucijos misiją, tikslus ir veiklos sritis. Šiuo atžvilgiu išryškėja trys skirtingi filmotekos vaidmenys. Verta pažymėti, kad, nepaisant to, ar organizacija apima tik vieną ar visus tris toliau įvardytus vaidmenis, jos kaip filmotekos vertė nuo to nekinta.

⁶ Audiovizualinių medijų žodynas, p. 6. Prieiga internetu: <https://www.lkc.lt/dcs/audiovizualiniu-mediju-terminu-zodynas-efcb.pdf>

1. Nacionalinė filmoteka – kino paveldo saugotoja

Nacionalinė filmoteka gali veikti kaip pagrindinė už šalies kino paveldo saugojimą atsakinga institucija. Šiuo atveju prioritetas teikiamas filmų saugojimui, restauravimui, katalogavimui, prieigos prie jų užtikrinimui tyrėjams bei visuomenei ir kitoms su tuo susijusioms veikloms. Tokios filmotekos gali turėti temines viešąsias programas, pvz., retrospektyvas ar temines peržiūras, bendradarbiavimą su kitomis institucijomis grįsti prieigos prie savo kolekcijų sudarymu edukacijos ir tyrimų tikslais. Aktualūs pavyzdžiai apima Austrijos filmų muziejų (*Österreichisches Filmmuseum*), Vokietijos kinemateką / kino ir TV muziejų (*Deutsche Kinemathek / Museum für Film und Fernsehen*).

2. Nacionalinė filmoteka – kino kultūros centras

Nacionalinė filmoteka gali veikti kaip aktyvus kino kultūros centras, siūlantis platų renginių ir programų spektrą. Šiuo atveju, be filmų saugojimo ir restauravimo, didelis dėmesys skiriamas parodoms, festivaliams, edukaciniams renginiams, kino peržiūroms, diskusijoms ir kt. sklaidos formoms, siekiama pritraukti plačią auditoriją ir skatinti kino kultūrą. Aktualūs pavyzdžiai apima Nyderlanduose įsikūrusį EYE kino muziejų (*EYE Filmmuseum*).

3. Nacionalinė filmoteka – kino kultūros ekosistemos skatintoja

Filmotekos, kurios veikia kaip įstaigų, formuojančių ir įgyvendinančių kino politiką, dalis, atlieka svarbų vaidmenį puoselėjant kino ekosistemą. Tokios filmotekos peržengia tradicines archyvavimo ir sklaidos funkcijas ir tampa aktyviu kino ekosistemos lyderiu, formuojančiu ir skatinančiu kino kultūrą nacionaliniu ir tarptautiniu mastu. Filmotekos bendradarbiauja su kitais kino industrijos dalyviais (kūrėjais, platintojais, festivaliais, kino teatrais, kino edukatoriais ir kt.), teikia finansinę ir konsultacinę paramą filmų gamybai, sklaidai ir edukacijai, investuoja į kino profesionalų ir mėgėjų mokymą, skatina naujų talentų atsiradimą, palaiko kino srities inovacijas ir eksperimentus, skatina naujų ir tradicinių technologijų taikymą, siekia užtikrinti kino ekosistemos tvarumą ir ilgalaikę plėtrą. Aktualūs pavyzdžiai apima sinematekas, veikiančias Danijos ir Švedijos kino institutuose.

Kino paveldo apibrėžimas

2024 m. galiojančioje Kino įstatymo redakcijoje pateikiamas kino paveldo apibrėžimas tik iš dalies atitinka tarptautiniuose dokumentuose numatytus įpareigojimus ir rekomendacijas. Kino paveldas apibrėžiamas kaip⁷:

„Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo nustatyta tvarka saugoma, dokumentuojama ir naudojama originali nacionalinių filmų medžiaga, su filmo gamyba susiję dokumentai (scenarijus, filmavimo ar aktorių atrankos kadrai, nuotraukos, plakatai ir kita) ir kitos išliekamąją vertę turinčios kino priemonės.“

Norint užtikrinti tinkamą kino paveldo apsaugą, sudaryti galimybes jį įveikinti ir užtikrinti tęstinumą, apibrėžimą būtina praplėsti. Kad kino paveldo apibrėžimas būtų platesnis, atitiktų tarptautines tendencijas ir geriau atspindėtų Nacionalinės filmotekos poreikius bei tikslus, svarbu jį įtraukti: kitą su kino paveldu susijusią medžiagą (pvz., medžiagą, susijusią su garso įrašais ir pan.), technologinę įrangą bei su jos valdymu susijusias žinias (pvz., kino mechaniko amatas), kino žiūrėjimo patirtį bei apibrėžti laikotarpį, kada filmas tampa kino paveldo dalimi. Svarbu pabrėžti, kad šioje galimybių studijoje aprašomos Nacionalinės filmotekos funkcijos labiausiai siejasi su kino paveldu. Vis dėlto, kadangi kinas yra kartu ir audiovizualinio paveldo dalis, svarbu įsivertinti, kokio pobūdžio audiovizualinio turinio medžiaga ir jos originalios skaitmeninio turinio kopijos yra saugotinos⁸. Kino

⁷ Lietuvos Respublikos kino įstatymas, 2002 m. kovo 5 d. Nr. IX-752, Vilnius. 2019 m. liepos 1 d. suvestinė redakcija. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.162695/IQhXqWkwuF>

⁸ „Meno avilys“ (2020). *Lietuvos audiovizualinio kultūros paveldo išsaugojimo ir prieigos sistemos analizė ir plėtros rekomendacijos*. Tyrimo ataskaita, p. 19.

paveldo sąvoka ir apibrėžimo pagrindimas detaliau aprašomi antrame skyriuje „Nacionalinės filmotekos steigimo teisinis kontekstas“.

02

Nacionalinės
filmotekos steigimo
teisinis kontekstas

Nacionalinės filmotekos steigimo kontekstas

Nacionalinės filmotekos atsiradimas yra svarbus siekiant įgyvendinti valstybės prioritetus kultūros ir kino skatinimo bei prieinamumo didinimo srityse. Kultūros prieinamumo ir įvairovės užtikrinimas, aukštos kokybės kultūros paslaugų plėtojimas taip pat užima svarbią vietą Lietuvos kultūros politikos strategijoje „Kultūra 2030“, Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ bei Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“. Nacionalinė filmoteka taip pat vaidins svarbų vaidmenį šioje srityje, suteikdama platesnes galimybes visuomenei ir kino sektoriaus atstovams susipažinti su kino paveldu bei nacionaliniais filmais, nekomerciniu kinu. Nacionalinės filmotekos kūrimas taip pat atitinka 2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano 4-o tikslo „Stiprinti tautinį ir pilietinį tapatumą, didinti kultūros svarbą ir visuomenės kūrybingumą“ 4.1 uždavinį „Skatinti gyventojus dalyvauti kultūrinėse veiklose ir prisidėti prie kultūros plėtros“.

Nacionalinės filmotekos steigimo klausimas buvo svarstomas nuo 2008 metų. Pirmajame 2008 m. LKC steigimo projekte⁹ bei ankstesnėse Kino įstatymo versijose 2010 m.¹⁰ Nacionalinės filmotekos steigimas buvo numatomas kaip vienas iš potencialių LKC uždavinių. Tad Nacionalinės filmotekos steigimas, nors ir nebuvo įtvirtintas LKC nuostatuose, buvo iš anksto numatoma kaip viena iš LKC atsakomybių.

2017 m. buvo parengta Nacionalinės filmotekos koncepcija, kurioje numatyta, kad pagrindinė Nacionalinės filmotekos veikla „apimtų nacionalinio kino prieinamumą bei sklaidą, išsaugotų nacionalinių filmų viešinimą, kino edukacijos programų vystymą“¹¹. Šioje koncepcijoje taip pat buvo numatytas Nacionalinės filmotekos vaidmuo vykdant kino edukacijas, pristatant klasikinį ir šiuolaikinį nacionalinį kiną, bendradarbiaujant su užsienyje veikiančiomis nacionalinėmis filmotekomis¹². 2017–2024 m. laikotarpiu įvyko svarbių pokyčių Nacionalinės filmotekos steigimo kontekste: buvo likviduota UAB „Lietuvos kinas“, o jos turtas perduotas LKC; taip pat buvo įkurta Regioninė filmoteka. Į šiuos pokyčius būtina atsižvelgti rengiant Nacionalinės filmotekos koncepciją.

UAB „Lietuvos kinas“ turtas

Šioje galimybių studijoje aprašoma Nacionalinės filmotekos koncepcija atsižvelgia į tai, kad Nacionalinė filmoteka saugos, naudos ir kitaip pagal poreikį disponuos UAB „Lietuvos kinas“ turtu. „Lietuvos kinas“, įsteigtas 1944 m., sovietiniu laikotarpiu veikė kaip valstybinis kino platinimo biuras Lietuvos teritorijoje bei vykdė su tuo susijusias veiklas (filmų subtitravimo, dubliavimo, restauravimo, reklamos ir cenzūravimo, kino laboratorijos). 10-ajame dešimtmetyje jis buvo restruktūrizuotas į valstybės valdomą įmonę UAB „Lietuvos kinas“ (vienintelė akcijų savininkė – Kultūros ministerijai)¹³. LR Vyriausybė 2018 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1212, pritarė UAB „Lietuvos kinas“ likvidavimui¹⁴. 2023 m. balandžio 26 d. LR Vyriausybės nutarimu dalis UAB „Lietuvos kinas“ valdyto turto buvo perduota LKC Nacionalinei filmotekai vystyti.¹⁵ LKC buvo perduota:

⁹ Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas „Dėl nacionalinio kino centro koncepcijos patvirtinimo“, 2008 m. liepos 29 d. Nr. IV-349, Vilnius. 2008 m. rugsėjo 13 d. suvestinė redakcija. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.326378/asr>

¹⁰ Lietuvos Respublikos kino įstatymo pakeitimo įstatymas. Registracijos data 2010 m. gegužės 12 d. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAPIS.37738?positionInSearchResults=66&searchModelUID=4b4b1cd3-fc8d-4446-b967-e45f7dd77800>

¹¹ „Kurk Lietuvai“. *Nacionalinės filmotekos koncepcija. Teisiniai nacionalinės filmotekos įkūrimo aspektai*, p. 6.

¹² Ten pat.

¹³ Aleksas Gilaitis, „Where are/were films in Lithuania?“, *Studies in Eastern European Cinema*, 2020 m., 11:2, p. 205–206, DOI: 10.1080/2040350X.2019.1708047.

¹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl uždarosios akcinės bendrovės „Lietuvos kinas“ likvidavimo“, 2018 m. gruodžio 5 d. Nr. 1212, Vilnius.

¹⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl valstybės turto perdavimo patikėjimo teise valdyti, naudoti ir disponuoti juo“, 2023 m. balandžio 26 d., Nr. 310, Vilnius.

- audiovizualinis archyvas, kurį sudaro 57 399 kino juostų saugojimo dėžutės (arba 11 111 filmų); ši kolekcija apima užsienio filmus¹⁶;
- kino rodymo technologinė įranga (video projektorius, juostinio kino aparatūrą, apšvietimo komplektą, garso aparatūrą ir kt. įrangą);
- nekilnojamasis turtas – buvusio kino teatro „Naglis“ pastatas (Vytauto g. 82, Palanga) ir UAB „Lietuvos kinas“ administraciniai pastatai (Ozo g. 4, Vilnius).

UAB „Lietuvos kinas“ turtas perduotas LKC su tikslu steigti Nacionalinę ir Regioninę filmotekas. Šiuo metu LKC perduotos audiovizualinės kolekcijos juostos yra laikomos buvusiose UAB „Lietuvos kinas“ patalpose netinkamomis sąlygomis, kurios kelia grėsmę kino juostų negrįžtamam pažeidimui ir net sunykimui. Tad steigiant Nacionalinę filmoteką itin svarbu užtikrinti tinkamas juostų laikymo sąlygas bei numatyti prioritetų sistemą, kaip bus atrenkamos tos juostos, kurias reikia skubiai restauruoti, atskirti nuo kitų juostų ar kitaip sutvarkyti (pvz., atskiriant labiausiai pažeistas juostas nuo kitų, kad geros būklės juostos nebūtų užkrėstos).

Atsižvelgiant į šiuo metu galiojančius teisės aktus, UAB „Lietuvos kinas“ kolekcijoje esantys užsienio filmai oficialiai nebūtų laikomi Lietuvos kino paveldu, tačiau galėtų būti suprantami plačiau, kaip audiovizualinio paveldo dalis, kadangi audiovizualinio paveldo apibrėžimas neišskiria tik Lietuvos kūrėjų ar Lietuvoje sukurtų kūrinių. Šią užsienio filmų kolekciją svarbu išsaugoti, nes buv. SSRS valstybėse, įskaitant ir Baltijos šalis, analogiškos Filmų platinimo kontoros buvo privatizuotos iš karto po SSRS žlugimo, o jose buvęs audiovizualinis turinys išblaškytas. Nors kolekcija apima filmus, sukurtus ne Lietuvoje, ji sudaro reikšmingą Lietuvos kino paveldo dalį, atspindinčią daugiau kaip septyniasdešimt metų šalyje vyrausią kino kultūrą. Tad, siekiant užtikrinti šios kolekcijos išsaugojimą, svarbu koreguoti paveldo apibrėžimą, remiantis tarptautine praktika (daugiau apie tai rašoma skyriuje „Nacionalinės filmotekos sąsajos su teisine baze“).

UAB „Lietuvos kino studijos“ kolekcija

Kita kolekcija, kuri taip pat turės svarbų vaidmenį Nacionalinės filmotekos kontekste, – tai UAB „Lietuvos kino studija“ juostos. LKC 2014 m. pasirašė susitarimus su UAB „Lietuvos kino studija“ dėl turtinių autorių teisių ir gretutinių teisių į nacionalinius filmus ir audiovizualinius kūrinius, sukurtus 1940–2004 m., perėmimo ir administruoja leidimų juos ar jų dalis naudoti išdavimo tvarką¹⁷. Kolekciją sudaro kelios dešimtys tūkstančių kino juostų dėžučių, kurios yra saugomos Lietuvos centriniame valstybės archyve (LCVA) ir Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos (LRT) patalpose. UAB „Lietuvos kino studija“ kolekcija yra laikoma skirtingose patalpose dėl vietos stokos LCVA patalpose bei fragmentuotos kino paveldo saugojimo sistemos Lietuvoje. LRT laikoma kolekcija, kurią sudaro 7396 saugojimo dėžutės (arba 2 516 filmų)¹⁸. Jos taip pat yra laikomos netinkamomis sąlygomis, keliančiomis grėsmę juostų kokybei (nepalaikoma ilgalaikiam laikymui tinkama temperatūra, nereguliuojama drėgmė ir pan.). Be to, artimiausiu metu yra numatoma LRT būstinės pastato rekonstrukcija, kurios pradžia reikštų skubų poreikį perkelti juostas į joms saugoti tinkamas patalpas.

Regioninės filmotekos įkūrimas

Regioninės filmotekos steigimas yra numatytas kaip vienas iš Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos kultūros ir kūrybingumo plėtros programos pažangos priemonės lėšomis finansuojamų aukštos meninės vertės, įvairaus ir įtraukaus kultūros turinio prieinamumo didinimo projektų¹⁹. 2019 m. buvo parengta Regioninės filmotekos, kaip LKC padalinio, koncepcija²⁰; 2023 m. parengtas investicijų projektas „Šiuolaikinio kino kultūros ir audiovizualinių menų sklaidos centro – regioninės filmotekos „Naglis“ sukūrimas,

¹⁶ Lietuvos kino centro raštas „Dėl kino juostų perkėlimo į Lietuvos centrinį valstybės archyvą“.

¹⁷ Lietuvos kino centras. *Kino paveldas*. Prieiga per internetą: <https://www.lkc.lt/kino-paveldas>.

¹⁸ Lietuvos kino centro raštas „Dėl kino juostų perkėlimo į Lietuvos centrinį valstybės archyvą“, 2024 m.

¹⁹ Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2022 m. kovo 10 d. įsakymo Nr. JV-274 „Dėl 2021–2030 metų Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos kultūros ir kūrybingumo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 08-001-04-01-01 „Aukštos meninės vertės, įvairaus ir įtraukaus kultūros turinio prieinamumo didinimas“ aprašo patvirtinimo“ pakeitimo. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/7f512000fae211eeb884ddd8796e2c7b>

²⁰ Lietuvos kino centras. *Kino teatro įveiklinimo koncepcija. Kino teatras „Naglis“ – Regioninė filmoteka*. 2019 m. liepos 31 d.

modernizuojant esamą infrastruktūrą²¹; 2024 m. – investicijų projektas „Šiuolaikinio kino kultūros ir audiovizualinių menų sklaidos centro – regioninės filmotekos „Naglis“ inovatyvių paslaugų plėtra“²².

Numatoma, kad Regioninė filmoteka veiks kaip „meno sklaidos, kultūrinio dialogo, kūrybinių industrijų ir kultūrinės edukacijos centras“, kuris „sujungs pasaulines kino meno tendencijas ir vietos kino paveldą“²³. Regioninė filmoteka orientuosis į Vakarų Lietuvos, ypač Klaipėdos regiono, poreikius. Numatoma, kad Regioninėje filmotekoje bus rodomas kinas, vykdomi kino edukacijos bei kino kultūros sklaidos projektai, rezidencijos, skaitmeninimo / restauravimo veiklos; taip bus siekiama gerinti kino prieinamumą, skatinti skirtingas visuomenės grupes domėtis kinu ir labiau įsitraukti į kino kultūrą. Svarbu paminėti, kad Regioninė filmoteka nevykdys archyvavimo funkcijų (jas atliks Nacionalinė filmoteka), tačiau Regioninėje filmotekoje bus sudaryta prieiga prie LKC turimos kino kolekcijos. Regioninė filmoteka numatoma kaip pilotinis Nacionalinės filmotekos projektas – jis „taps Lietuvos ir Europos kino sklaidos pagrindine baze, kurioje vyks intensyvus bendradarbiavimas su kitų šalių filmotekomis bei edukaciniai užsiėmimai“²⁴. Svarbu paminėti, kad investicijų projektai nedetalizuoja santykio tarp Nacionalinės filmotekos funkcijų ir jų įgyvendinimo Regioninėje filmotekoje, tad šioje analizėje pateikiant funkcijas taip pat atsižvelgiama ir į Regioninės filmotekos veiklas.

Nacionalinės filmotekos sąsajos su teisine baze

Nacionaliniu mastu Nacionalinės filmotekos steigimas prisidės prie kultūros prieinamumo didinimo ir kultūros paslaugų plėtos. Nacionalinė filmoteka atitinka pagrindines valstybės lygmens strategijas bei vizijas: Lietuvos kultūros politikos strategiją „Kultūra 2030“, Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“, Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ bei 2021–2030 m. nacionalinį pažangos planą.

Nacionalinė filmoteka taip pat prisidės prie LKC tikslų įgyvendinimo. Remiantis LKC nuostatais, LKC tikslai yra²⁵:

- skatinti ilgalaikį Lietuvos kino srities vystymąsi;
- skatinti konkurencingumą kino srityje;
- užtikrinti kino paveldo išsaugojimą.

Nacionalinė filmoteka taip pat gali reikšmingai prisidėti siekiant įgyvendinti Kino įstatyme numatytas LKC funkcijas, susijusias su kino edukacija ir kino kultūros sklaida, kino paveldo kaupimu ir jo prieinamumo užtikrinimu²⁶. Dabartiniai LKC nuostatai suteikia galimybes Nacionalinės filmotekos steigimui – leidžia įstoti į pelno nesiekiančias organizacijas, asociacijas (tarp jų ir tarptautines) bei dalyvauti jų veikloje; gauti paramą iš kitų subjektų; įsigyti ilgalaikį ir trumpalaikį turtą, gauti pajamų iš turto nuomos ir paslaugų teikimo; organizuoti konferencijas, seminarus ir kitus renginius kino klausimais²⁷. Siekdamas įkurti Nacionalinę filmoteką, LKC nuo 2021 m. vykdo parengiamuosius darbus: atliko Nacionalinės filmotekos administravimo poreikio vertinimą, pateikė pasiūlymus dėl Nacionalinės filmotekos steigimo Vilniuje vietos, parengė reikiamą

²¹ Lietuvos kino centras, *Šiuolaikinio kino kultūros ir audiovizualinių menų sklaidos centro – regioninės filmotekos „Naglis“ sukūrimas, modernizuojant esamą infrastruktūrą. Investicijų projektas*. 2023 m.

²² Lietuvos kino centras, *Šiuolaikinio kino kultūros ir audiovizualinių menų sklaidos centro – regioninės filmotekos „Naglis“ inovatyvių paslaugų plėtra. Investicijų projektas*. 2024 m.

²³ Lietuvos kino centras, *Šiuolaikinio kino kultūros ir audiovizualinių menų sklaidos centro – regioninės filmotekos „Naglis“ sukūrimas, modernizuojant esamą infrastruktūrą. Investicijų projektas*. 2023 m., p. 8–9.

²⁴ Ten pat, p. 31.

²⁵ Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas „Dėl Lietuvos kino centro prie Kultūros ministerijos nuostatų“, 2012 m. gegužės 8 d. Nr. IV-320, Vilnius. 2024 m. vasario 23 d. suvestinė redakcija.

²⁶ Lietuvos Respublikos kino įstatymas.

²⁷ Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas „Dėl Lietuvos kino centro prie Kultūros ministerijos nuostatų“, 2012 m. gegužės 8 d. Nr. IV-320, Vilnius.

veiksmų ir išteklių planavimo apibendrinimą Nacionalinei filmoteikai steigti, atliko Regioninės filmotekos steigimo darbus ir parengė investicijų projektą, pradėjo vykdyti pastato Palangoje rekonstrukciją, perėmė gerąją praktiką iš Danijos ir Švedijos nacionalinių filmotekų ir atliko kitus veiksmus, kurių dalis dar yra vykdoma ir nėra baigta²⁸.

Įkūrus Nacionalinę filmoteką, turėtų keistis LKC administracinė struktūra: Nacionalinė filmoteka taptų LKC struktūriniu padaliniu (šis padalinys apimtų ir Regioninę filmoteką). Naujo padalinio sukūrimas taip pat gali reikšti, kad keisis esama LKC struktūra ir skyriai. Pradėsiančios veikti Nacionalinės filmotekos funkcijos bus plačiau ir išsamiau įtvirtintos Nacionalinės filmotekos kaip LKC struktūrinio padalinio nuostatuose. Administracinės struktūros pokyčių pasiūlymai detaliau aprašomi aštuntame skyriuje „Veikimo modelis ir struktūra“. Taip pat LKC nuostatuose turėtų būti atlikti pakeitimai, aiškiai apibrėžiantys funkcijas, susijusias su Nacionalinės filmotekos veikla. Pavyzdžiui, nuostatuose galėtų būti įtvirtinama, kad LKC: 1) vykdo Nacionalinės filmotekos veiklas / funkcijas, 2) rūpinasi kino paveldo restauravimu, skaitmeninimu, 3) vykdo tarptautinį bendradarbiavimą kino paveldo srityje ir pan. Nacionalinės filmotekos atsiradimas taip pat reiškia žmogiškųjų resursų poreikį. Šiuo metu galiojantis reglamentavimas nesudaro kliūčių keisti LKC pareigybių skaičių²⁹.

Kino paveldo apibrėžimas

Atsižvelgiant į tai, kad LKC tikslai apima kino paveldo išsaugojimą, svarbu aiškiai apibrėžti, su koku kino paveldu turėtų dirbti Nacionalinė filmoteka. 2024 m. galiojusioje Kino įstatymo redakcijoje pateikiamas kino paveldas apibrėžimas apima originalią nacionalinių filmų medžiagą, su filmo gamyba susijusius dokumentus bei kitas išliekamąją vertę turinčias kino priemones. Originali filmo medžiaga suprantama kaip filmui kokybiškai atgaminti ir tiražuoti būtina ir ilgalaikiam saugojimui tinkama medžiaga (fotocheminio pagrindo laikmenų filmo – vaizdo ir garso negatyvai arba tarpiniai pozityvai su garso takeliu arba be jo; ne fotocheminio pagrindo laikmenų filmo – sinchroninio vaizdo ir garso skaitmeninė medžiaga, iš kurios buvo pagaminta kokybiškam rodymui skirta kopija)³⁰.

Čia svarbu pastebėti, kad LKC perduotos „Lietuvos kino studijos“ ir „Lietuvos kino“ kolekcijos nėra originali medžiaga, o platinimui skirtos rodymo kopijos, kaip ir dauguma LCVA saugomų kino juostų. Kaip kino paveldas jos gali būti traktuojamos jas vertinant kaip kino priemones (kino priemonės – žaliavos, rekvizitas, paviljonai, techninė įranga (įrenginiai, aparatūra, techniniai prietaisai, jų atsarginės dalys) ir kitos priemonės, naudojamos filmams gaminti, tiražuoti, platinti, saugoti ir rodyti, taip pat su filmo gamyba susiję dokumentai (scenarijus, filmavimo ar aktorių atrankos kadrai, nuotraukos, plakatai ir kiti dokumentai)).³¹

Norint užtikrinti tinkamą LKC perduotų kolekcijų apsaugą bei kino paveldo apsaugą, sudaryti galimybes jį įveikinti ir užtikrinti tęstinumą, kino paveldo apibrėžimą būtina praplėsti, į jį įtraukiant:

- **kitus su kino paveldu susijusius objektus bei patirtis.** Siekiant išplėsti kino paveldo sampratą, siūloma įtraukti ne tik filmų medžiagą ir su gamyba susijusius dokumentus ir kino priemones, bet ir kitus objektus ir patirtis, pavyzdžiui, garso įrašus, kino mechaniko amatą ir kino žiūrėjimo patirtis. Tai geriau atitiktų šiuolaikinę kino paveldo sampratą, kuri apibrėžiama per meninį, kultūrinį ir istorinį reikšmingumą;
- **saugomo turinio amžių.** Remiantis šiuo metu galiojančiu reglamentavimu, kino kūrinio ar kitos susijusios medžiagos amžius, kurio sulaukęs artefaktas yra laikomas paveldu, nėra nurodytas. Privalomas deponavimas yra taikomas tik nacionaliniams filmams, kurie ne vėliau kaip per 12 mėnesių nuo filmo įregistravimo Filmų registre dienos turi būti perduodami saugoti valstybės archyvams. Atsižvelgiant į tai, kad kino filmui baigus komercinį kelią jo prieinamumas gerokai

²⁸ Lietuvos kino centro 2021 m. veiklos ataskaita; Lietuvos kino centro 2022 m. veiklos ataskaita; Lietuvos kino centro 2023 m. veiklos ataskaita.

²⁹ Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 pakeitimo įstatymas, 2023 m. gegužės 25 d. Nr. XIV-1985, Vilnius. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0892744006bf11ee9978886e85107ab2/asr>

³⁰ Lietuvos Respublikos kino įstatymas.

³¹ Ten pat.

sumažėja, siūloma numatyti, kad kino paveldu laikomi tie kūriniai, kurių pirmasis komercinio naudojimo etapas yra pasibaigęs.

Svarbu atsižvelgti ir į Lietuvos kontekstą bei kino lauko istorinę raidą. Sovietiniu laikotarpiu Lietuvoje sukurtų filmų, ypač vaidybinių, originali medžiaga turėjo būti siunčiama saugojimui į Maskvą ir tik išimtiniais atvejais būdavo atvežama į Lietuvą. Dėl šios priežasties Lietuvoje daugiausia saugomos šių filmų kopijos. Atsižvelgiant į šį kontekstą, tampa svarbu užtikrinti galimybę saugoti ir filmų kopijas, ypač kai nėra prieigos prie originalios medžiagos. Pažymėtina, kad šiuo metu galiojantis kino paveldo įstatymas referuoja į Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymą (toliau – Dokumentų ir archyvų įstatymas). Šiame įstatyme pateikiamas dokumentų apibrėžimas neprieštarauja siūlomam kino paveldo apibrėžimo keitimui, nes „dokumentas“ yra suprantamas kaip³²:

„<...> Lietuvos Respublikoje ar užsienio valstybėje įsteigto juridinio asmens, kitos organizacijos ar jų padalinio (toliau – juridinis asmuo) ar fizinio asmens veiklos procese užfiksuota informacija, nepaisant jos pateikimo būdo, formos ir laikmenos“.

Svarbu pabrėžti, kad Kino įstatymo sąsajos su Dokumentų ir archyvų įstatymu taip pat gali kelti tam tikrų rizikų, susijusių su skirtingų institucijų apibrėžiamomis atsakomybėmis ir galimybėmis atsirasti neatitikimams. Tad kino paveldo apibrėžimas, institucijų funkcijos, susijusios su jo saugojimu ir sklaida, galėtų būti nustatomos būtent Kino paveldo įstatymo (nereferuojant į Dokumentų ir archyvų įstatymą), taip išvengiant teisės aktų neatitikimo galimybių.

Atsižvelgiant į tai, preliminarai išplėsta kino paveldo sąvoka galėtų būti apibrėžiama kaip:

Saugoma, dokumentuojama ir naudojama filmų medžiaga, kuri yra reikšminga Lietuvos kultūros ir visuomenės raidos kontekste, nepaisant jos kilmės šalies, originali medžiaga, įskaitant originalios medžiagos kopijas, su filmo gamyba susiję dokumentai (scenarijus, filmavimo ar aktorių atrankos kadrai, nuotraukos, plakatai ir kita) ir kitos išliekamąją vertę turinčios kino priemonės ir kita su nacionaliniu kinu susijusi medžiaga, svarbi kino paveldo išsaugojimui, tyrimams ir sklaidai. Šis apibrėžimas galioja tiems kūriniams, kurių pirmasis komercinio naudojimo etapas yra pasibaigęs ir kurie yra atiduoti saugojimui, bei su jais susijusiai medžiagai.

Siūlomas kino paveldo apibrėžimas galėtų būti naudingas Nacionalinei filmoteikai dėl keleto priežasčių:

- **įgalina platesnės kino kultūros politikos įgyvendinimą.** Platesnis kino paveldo apibrėžimas leidžia Nacionalinei filmoteikai kaupti ir saugoti įvairesnę medžiagą, atitinkančią Lietuvos kino kultūros politikos tikslus. Nacionalinė filmoteka, būdama LKC padaliniu, prisidės prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos suformuotos kino kultūros politikos įgyvendinimo. Atsižvelgiant į LKC turimas kino kolekcijas bei platų numatomų Nacionalinės filmotekos veiklų spektrą, svarbu, kad kino paveldo sąvoka įgalintų platesnės kino kultūros politikos įgyvendinimą;
- **leidžia įtraukti UAB „Lietuvos kinas“ archyvo kolekcijas.** Platesnis apibrėžimas leidžia į kino paveldą įtraukti ir užsienio filmus iš „Lietuvos kino“ archyvo, kurie yra svarbūs Lietuvos kino kultūros raidai. Nacionalinės filmotekos kontekste kino paveldo apibrėžimas tik per nacionalinį kiną gali kelti iššūkių, nes LKC turima „Lietuvos kino“ archyvo kolekcijos dalis yra užsienio filmai, o jie pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus oficialiai nebūtų laikomi Lietuvos kino paveldu, tačiau galėtų būti suprantama plačiau – kaip audiovizualinio paveldo dalis;
- **praplečia tarptautinio bendradarbiavimo galimybes.** Archyvas yra svarbus aspektas siekiant narystės tokiose tarptautinėse organizacijose kaip FIAF bei kitose su archyvine medžiaga dirbančiose organizacijose. Nacionalinės filmotekos kūrimas „Lietuvos kino“ ir „Lietuvos kino

³² Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymas, 1995 m. gruodžio 5 d. Nr. I-1115, Vilnius. 2024 m. sausio 1 d. suvestinė redakcija. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1FEF229DA7C6/asr>

studijos“ kolekcijų pagrindu taip pat prisidėtų prie potencialių partnerysčių su kitomis užsienio šalimis, kurių kino paveldo artefaktai yra saugomi Lietuvoje, mezgimo.

Kino paveldo saugojimas ir sklaida

Nacionalinė filmoteka (kartu su Regionine filmoteka) įsilies į jau veikiančią kino paveldo saugojimo ir jo sklaidos sistemą. Tad aktualu atsižvelgti į jau dabar sistemoje veikiančius pagrindinius veikėjus bei esamas problemas ir iššūkius.

Remiantis Kino įstatymu, Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba koordinuoja Lietuvos kino paveldo kaupimą, saugojimą ir naudojimą, o valstybės archyvai saugo originalią nacionalinių filmų medžiagą. Ši nacionalinių filmų medžiaga perduodama valstybės archyvams saugoti ne vėliau kaip per 12 mėnesių nuo filmo įregistravimo Filmų registre dienos. Šiuo metu Lietuvos kino paveldo archyvas yra išskaidytas, jo saugojimo funkcijos – fragmentuotos³³. Su kino paveldu susijusios kolekcijos yra deponuojamos LCVA, Lietuvos literatūros ir meno archyve, savivaldybių, bibliotekų, televizijų archyvuose ir kitur. Pažymima, kad archyvuose trūksta saugojimui tinkamų patalpų bei saugyklų. Institucijos taip pat susiduria su skaitmeninės medžiagos saugojimo vietų trūkumu.

Kino įstatymo 4 straipsnis reglamentuoja valstybės kino politikos formavimą ir įgyvendinimą. Šio straipsnio 2 dalyje apibrėžiama, kad LKC „kaupia kino paveldą ir užtikrina jo prieinamumą“. Nacionalinės filmotekos kūrimo kontekste ši funkcija yra pernelyg siaura ir neįtraukia tokių sąvokų kaip kino paveldo apsauga, aktyvi sklaida, archyvavimas ir kt. Siekiant geriau atspindėti esamą praktiką ir LKC veiklos mastą bei planus kino paveldo srityje, svarbu pabrėžti, kad kino paveldo projektai apima ne tik kaupimą, bet ir restauravimą, skaitmeninimą, tyrimus, edukaciją ir sklaidą. Dabartinis apibrėžimas nepakankamai akcentuoja šiuos aspektus.

Būtina užtikrinti, kad: skirtingų institucijų funkcijos būtų suderintos; būtų laikomasi prievolės filmų kopijas pateikti saugojimui; būtų užtikrinama, jog gauta medžiaga yra rodytina; būtų laikomasi autorių teisių. Nors viena iš archyvų funkcijų yra jų kolekcijų sklaida visuomenei, vertinant įvairių archyvų veiklas matyti ribota kino paveldo sklaida ir viešinimas visuomenei. Pavyzdžiui, šiuo metu LCVA turi didelę kino paveldo kolekciją bei įgyvendina virtualaus kino archyvo projektą „E-kinas“, kuris, LCVA teigimu, susilaukia didelio ne tik profesionalų, bet ir visuomenės susidomėjimo³⁴. Remiantis interviu duomenimis, pasiteisino, kad „E-kinas“ ne tik leidžia platformoje pasižiūrėti filmus ir kitą audiovizualinį turinį, kurio neriboja turtinės teisės, bet ir pateikia išsamius aprašymus tų objektų, kurių negalima pasižiūrėti internetu dėl turtinių teisių apribojimo. Vis dėlto LCVA neorganizuoja kino peržiūrų, diskusijų ar panašių veiklų, skatinančių susipažinimą su kino paveldu ar jo kontekstu. Svarbus postūmis kino ir audiovizualinio paveldo sklaidai skaitmeninėje erdvėje bus šiuo metu kuriama „E-kultūros“ sistema, kuri turėtų veikti kaip vieningas suskaitmeninto ir skaitmeninio kultūros ir audiovizualinio turinio, elektroninių paslaugų ir sklaidos portalas³⁵.

Nacionalinės filmotekos sukūrimas galėtų turėti teigiamą poveikį kino paveldo saugojimo, ir ypač jo prieinamumo ir sklaidos srityje. Nacionalinės filmotekos patalpos suteiktų papildomos erdvės kino ir audiovizualinio turinio bei susijusios technikos ir kitų dokumentų saugojimui. Nacionalinė filmoteka taip pat galėtų padėti bendradarbiauti skirtingoms institucijoms (pvz. archyvams ir kino rodymu susidomėjusioms institucijoms), taip didinant kino paveldo sklaidą. Be to, nacionalinė filmoteka galėtų atlikti svarbų vaidmenį užtikrinant kompetencijų tobulinimą kino paveldo saugojimo srityje per dalyvavimą įvairiose tarptautinėse narystėse ir projektuose (žr. funkcijos „Tarptautinis bendradarbiavimas ir atstovavimas“ aprašymą).

³³ „Meno avilys“, *Lietuvos audiovizualinio kultūros paveldo išsaugojimo ir prieigos sistemos analizė ir plėtros rekomendacijos*, Tyrimo ataskaita, 2020 m., p. 23–33.

³⁴ Platforma „E-kinas“. Prieiga per internetą: <https://www.e-kinas.lt/movies>

³⁵ Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. „E-kultūros“ platforma (vieningas suskaitmeninto ir skaitmeninio kultūros ir audiovizualinio turinio, elektroninių paslaugų ir sklaidos portalas). Prieiga per internetą: <https://www.lnb.lt/projektai/programos-ir-projektai/elektronines-paslaugos/ekultura-platforma-vieningas-suskaitmeninto-ir-skaitmeninio-kulturos-ir-audiovizualinio-turinio-elektroniniu-paslaugu-ir-sklaidos-portalas>

Kino paveldo ir audiovizualinio paveldo sąsajos

Svarbu pabrėžti, kad daliai Nacionalinės filmotekos saugomų kūrinių gali galioti tiek kino paveldo, tiek audiovizualinio paveldo sampratos. Audiovizualinio paveldo apibrėžime nurodoma, kad kino paveldas yra šio paveldo dalis. Tai leidžia į šį apibrėžimą įtraukti ne tik nacionalinius filmus, bet ir kitus audiovizualinius kūrinius (pvz., televizijos turinį), kurie yra reikšmingi Lietuvos kultūros ir visuomenės raidai, rodytus Lietuvoje ir turėjusius įtakos Lietuvos kino kultūrai. Tai atitinka UNESCO ir Europos konvencijos dėl audiovizualinio paveldo apsaugos apibrėžimus, kurie akcentuoja platesnę paveldo sampratą: „*Šiandien audiovizualinis paveldas siejamas ne tik su kinu, bet ir su televizija, videostudijų produkcija ir vis labiau – su daugialypės aplinkos bei interaktyviaisiais produktais, taip pat su visais produktais, kurie dar tik pasirodys plėtojantis naujoms technologijoms*“³⁶.

Lietuvoje apibrėžiant audiovizualinį paveldą yra taikoma platesnė paveldo sąvoka. Audiovizualinis paveldas yra traktuojamas kaip „*saugotinas medžiaginės ir dvasinės kultūros palikimas, suvokiamas vienu metu klausa ir / arba rega, įrašytas bet kokiomis priemonėmis ir bet kokioje laikmenoje*“³⁷. Pažymėtina, kad šioje galimybių studijoje pasiūlyta kino paveldo sąvoka neprieštarauja šiuo metu galiojančiam audiovizualinio paveldo apibrėžimui.

Nors Nacionalinės filmotekos koncepcija, pateikiama šioje galimybių studijoje, pirmiausia apima **kino paveldo** saugojimą ir sklaidą, nėra atmetama galimybė, kad ateityje, plečiant Nacionalinės filmotekos veiklą, ji galėtų apimti ir audiovizualinius kūrinius. Šiuo metu saugomas kino ir audiovizualinis paveldas yra daugiausia orientuotas į praeities artefaktus, tačiau mažai galvojama apie dabarties kūrinius, stinga tarpinstitucinio bendradarbiavimo tiek nacionaliniu, tiek regioniniu mastu, o privalomas deponavimas taikomas tik valstybinį finansavimą gavusiems nacionaliniams filmams (tad komerciniai produktai ar skaitmeniniai produktai, tokie kaip videožaidimai, į šią deponavimo teisėkūrą nepatenka). Nacionalinė filmoteka ateityje galėtų prisidėti prie galimybės deponuoti ir kitus audiovizualinius kūrinius, kurie (nors privalomas deponavimas jiems ir netaikomas) turi svarbią reikšmę Lietuvos istorijai.

³⁶ Europos konvencija dėl audiovizualinio paveldo apsaugos, Strasbūras, 2001 m. lapkričio 8 d. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/TAIS.207703/>

³⁷ Dėl Audiovizualinio paveldo, saugomo atminties institucijose bei kitose kultūros paveldą kaupiančiose ir saugančiose įstaigose, skaitmeninio paslaugų planavimo ir teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c84418026aa411ed8a47de53ff967b64?jfwid=-117zm6iz0>

03

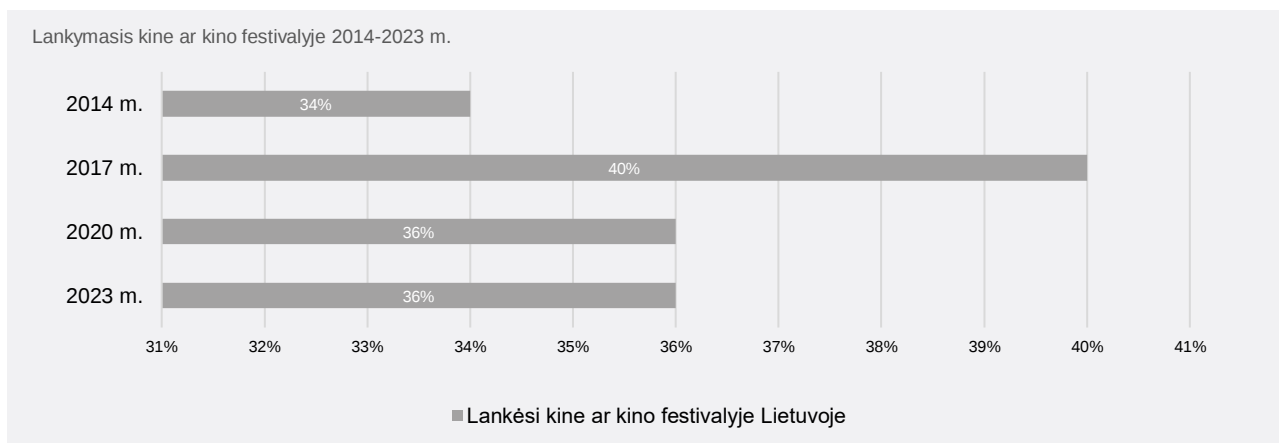
Kino lauko poreikių
analizė

Lankytojų / naudotojų poreikiai

Kino prieinamumas ir kino kultūros sklaida skirtinguose Lietuvos regionuose yra ganėtinai netolygi. 2023 m. bendras kino teatrų skaičius Lietuvoje siekė 23, 2022 m. – 22, 2021 m. – 27, o 2020 m. – 25³⁸. COVID-19 pandemija ir karantino situacija, lėmę lankymosi kultūros įstaigose ribojimus, paveikė ir kino lauko gyvybingumą. Tai turėjo įtakos ir apsilankymų kino teatre skaičiui, kuris, nors pastaruoju metu ir auga, vis dėlto dar negrįžo į priešpandeminį lygį; 2023 m. apsilankymų, tenkančių vienam gyventojui, kino teatre skaičius siekė 1,2 mln., o 2019 m. – 1,48 mln.³⁹ Įtakos galėjo turėti ir besikeičiantys vartotojų įpročiai bei įvairių kino ir TV laidų peržiūros platformų plėtra (pvz., „Netflix“, „HBO“, „Žmonės Cinema“, „Telia Play“, „LRT Epika“ ir kt.). Remiantis Lietuvos kultūros tarybos (LKT) užsakytu tyrimu apie Lietuvos gyventojų dalyvavimą kultūroje, 2023 m. po 21 % respondentų mokamai prenumeravo lietuviškas bei užsienio filmų peržiūros platformas⁴⁰. Palyginti su 2020 m., matyti asmenų, kurie prenumeruoja filmų peržiūros platformas, augimas (2020 m. tokių respondentų buvo 14 % – neskirstant į lietuviškas ar užsienio filmų peržiūrų platformas).

Kino rodymo srityje dominuoja užsienio (daugiausia JAV) filmai. Remiantis 2023 m. duomenimis, 9 iš 10 populiariausių filmų buvo JAV (arba kartu su JAV) gaminti filmai⁴¹. 2023 m. rinkoje daugiausia buvo JAV gamintų filmų – 65,96 %. Atitinkamai rinkoje buvo 14,55 % lietuviškų, 13,59 % – kitose Europos šalyse sukurtų, 5,9 % – kitose nei JAV ar Europos šalyse sukurtų filmų. Palyginus 2023 m. duomenis su priešpandeminiu laikotarpiu, lietuviškų filmų dalis rinkoje yra sumažėjusi (2018 m. ši dalis siekė 27,9 %, 2019 m. – 19,64 %, 2020 m. – 21,87 %).

Remiantis LKT užsakytu tyrimu, 2023 m. 36 % Lietuvos gyventojų, vyresnių negu 15 metų amžiaus, per metus lankėsi kine ar kino festivalyje. Palyginus 2023 m. tendencijas su ankstesniais metais, matyti, kad lankymosi kine ar kino festivalyje Lietuvoje mastas išlieka gana panašus. Šis tyrimas atskleidė, kad 2017 m. padidėjęs respondentų, kurie lankėsi kine, skaičius gali žymėti augimo tendenciją, kurią sustabdė COVID-19 pandemija.

Šaltinis: KOG institutas (2024). *Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis*, p. 231.

Kaip ir minėta anksčiau, 2023 m. po 21 % respondentų prenumeravo tiek lietuviškas, tiek užsienio filmų peržiūros platformas. Dažniausiai lietuviškų filmų platformų prenumeratas pirkto 20–49 metų gyventojai, biurų darbuotojai, turintieji aukštąjį išsilavinimą, aukštų pajamų kategorijai priklausantys respondentai, gyvenantys

³⁸ Lietuvos kino centras. Registras ir statistika. Prieiga per internetą: <https://www.lkc.lt/registras-ir-statistika/faktai-ir-statistika>

³⁹ Ten pat.

⁴⁰ KOG institutas, *Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis*, 2024 m., p. 226. Prieiga per internetą: https://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2024/03/Gyventoju-dalyvavimas-kulturoje_ataskaita_FIN.pdf

⁴¹ Lietuvos kino centras. Registras ir statistika.

Kauno apskrityje (įskaitant Kauno miestą)⁴². Užsienio platformos buvo populiareesnės tarp jaunesnių respondentų (15–39 m.), biurų darbuotojų, besimokančių, turinčių aukštąjį išsilavinimą, aukštai pajamų kategorijai priklausančių respondentų, Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų gyventojų. Filmus per televiziją arba internete 2023 m. žiūrėjo 97 % Lietuvos gyventojų⁴³.

Kino filmų prieinamumo atžvilgiu dalis respondentų, teigiančių, kad filmų prieinamumas padidėjo, 2014–2023 m. nuosekliai mažėjo. 2023 m. filmų prieinamumu gyvai ir skaitmeniniu formatu buvo patenkinti 68 % respondentų (2020 m. – 72 %). Filmų prieinamumą gyvai kaip labai gerą ar gerą vertino 59 % gyventojų, skaitmeninį – 51 %⁴⁴. Filmų prieinamumą (tiek gyvai, tiek skaitmeninį) kaip labai gerą dažniau vertino jaunesni respondentai (15–39 m.), žmonės, turintys aukštąjį išsilavinimą, priklausantys aukštų pajamų grupei, biurų darbuotojai, besimokantieji, su kultūros sritimi susiję asmenys bei gyvenantys Vilniaus ir Kauno miestuose, Kauno apskrityje⁴⁵.

Remiantis šiomis tendencijomis, matyti, kad filmų prieinamumas, ypač regionuose, išlieka aktuali problema. Regioninė filmoteka siekia užpildyti šią infrastruktūros spragą Vakarų Lietuvoje, atverdama naują kino rodymo erdvę Palangoje. Nacionalinė filmoteka gali prisidėti prie šios problemos sprendimo per partnerystes su kitomis įstaigomis. Nacionalinė filmoteka galėtų suteikti vietos organizacijoms (pvz., kultūros centrams) kino turinį, programas bei konsultuoti susijusių kompetencijų klausimais.

Kitas aktualus aspektas – visuomenės santykis su rodomu kinu ir auditorijos vystymas. Remiantis vykdyta kino kultūros lauko atstovų apklausa, plačiosios visuomenės santykis su kinu apibūdinamas kaip susietas su pramogine veikla. Auditorija nuo mažens yra pratinama žiūrėti komercinį turinį, o nacionalinis ar kitų Europos šalių autorinis kinas yra mažiau populiarus. Pastarasis kinas dažnai žiūrimas festivalių metu ir yra mažiau populiarus, kai rodomas kaip repertuaro dalis. Vis dėlto teigiama, kad nekomercinis kinas turi savo auditoriją, tačiau ji nėra didelė. Tam įtakos turi ir nepakankama kokybiško turinio gausa. Respondentų nuomone, lietuviškas kinas tampa vis populiaresnis, tačiau daugiausia yra domimasi lietuvišku komerciniu kinu. Lietuviško kino paveldu domimasi mažai, ypač tarp jaunimo. Kaip rodo apklausa, lietuviško kino paveldas gali turėti skirtingas funkcijas: vyresnei kartai jis gali būti kaip nostalgijos, o jaunimui – kaip atminties, istorijos šaltinis.

Taip pat svarbu paminėti, kad auga susidomėjimas kultiniu paveldiniu kinu, kuris gali turėti plačią auditoriją. Pvz., Lietuvoje kino naujienų portalas KINFO organizuoja kino klubą „Pamatyk kine“⁴⁶. Šios iniciatyvos metu yra rodomi klasikiniai kultiniai užsienio filmai „Forum Cinemas“ kino teatruose didžiuosiuose miestuose.

Remiantis apklausos duomenimis, daliai auditorijos, kad ji plačiau įsitrauktų į kino kultūros reiškinius, trūksta žinių, padedančių suprasti ir įvertinti kiną. Todėl galima daryti prielaidą, kad trūksta ir kino edukacijos. Be to, akcentuojamos finansinės priežastys (bilietai kainos). Matyti, kad lankytojai noriai renkasi nemokamus seansus ir renginius. Taip pat trūksta kritinės refleksijos apie kiną (knygų, recenzijų žiniasklaidoje), kuri padėtų žmonėms įsitraukti į kino diskurso aptarimą ir formavimą.

Lietuvos kino lauko poreikiai

Lietuvoje yra daug talentingų kino specialistų ir organizacijų, galinčių kurti įtraukiančias ir prasmingas kino patirtis plačiajai visuomenei. Deja, šiuo metu jiems trūksta tarpusavio bendradarbiavimo ir matomumo, todėl sunku pasiekti platesnę auditoriją. Remiantis apklausos duomenimis, matyti tam tikras konkuravimas dėl

⁴² KOG institutas, *Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis*, 2024 m., p. 226. Prieiga per internetą: https://www.kulturostytirimai.lt/wp-content/uploads/2024/03/Gyventoju-dalyvavimas-kulturoje_ataskaita_FIN.pdf

⁴³ Ten pat, p. 232.

⁴⁴ Ten pat, p. 234.

⁴⁵ Ten pat, p. 235.

⁴⁶ KINFO. Pamatyk kine. Prieiga per internetą: <https://kinfo.lt/rubrika/kinfo/aktyvus-kinfo/pamatyk-kine/>

auditorijos. Vis dėlto bendri projektai ir partnerystės galėtų pozityviai prisidėti prie kino kultūros plėtros Lietuvoje.

Kino kultūros lauko atstovų apklausa ir interviu atskleidė, su kokiais iššūkiais susiduriama. Tai – pagalbos platinant filmus stoka, autorių teisių klausimai (autorių teisių turėtojų suradimas ir leidimo rodymui gavimas), nenuosekli kino kultūros politika ir pan. Apibendrinant galima išskirti šiuos pagrindinius iššūkius, su kuriais susiduria skirtingi kino lauko veikėjai:

Įvardyti iššūkiai	Galimybės Nacionalinei filmotekai
Vientiso, centralizuoto informacijos apie kino kultūros dalyvius šaltinio stoka. Trūksta informacijos apie kino salių užimtumą ir bendradarbiavimo galimybes, restauruotus filmus, festivaliuose rodytus filmus, vykdomas edukacijas ir pan.	Informacijos centras. Kurti ir kuruoti centralizuotą duomenų bazę apie nacionalinį kiną (tiek tapusį paveldu, tiek šiuolaikinį), kino renginius, edukacines programas, kino sales ir kitą su kino kultūra susijusią informaciją. Tai padėtų išspręsti informacijos stygiaus problemą ir skatintų bendradarbiavimą tarp kino lauko dalyvių.
Sąlyčio taškų atradimas. Kino lauko atstovams trūksta juos jungiančios organizacijos, kuri padėtų užmegzti ryšius tarpusavyje ir su kitomis organizacijomis.	Bendradarbiavimo skatinimas. Tapti jungiamąja grandine tarp kino kūrėjų, platintojų, festivalių, kino teatrų, edukacinių įstaigų ir kitų kino lauko dalyvių. Tai galėtų būti įgyvendinama per renginius ir konsultacijas, skatinančias bendradarbiavimą ir keitimąsi patirtimi, bei bendradarbiavimą įgalinančių formatų paiešką.
Finansavimo stoka. Dalis apklausos respondentų pabrėžė, kad susiduriama su nuoseklaus finansavimo stoka. Finansavimo trūkumas buvo jaučiamas veikloms, susijusioms su kino kultūros sklaida, esamos auditorijos vystymu (ryšio stiprinimu) ir naujų auditorijų pritraukimu, sprendžiant autorių teisių klausimus. Finansavimo tęstinumo užtikrinimo stygius taip pat riboja kino atstovų galimybes planuoti ilgalaikes veiklas ar metines programas.	Finansavimo galimybės. Teikti finansinę paramą kino projektams, susijusiems su kino paveldo išsaugojimu, restauravimu, skaitmeninimu, edukacija ir sklaida. Filmoteka taip pat galėtų padėti kino lauko dalyviams pritraukti finansavimą iš kitų šaltinių.
Kultūrinio auditorijos kapitalo stoka. Apklausos respondentai susidūrė su auditorijų pritraukimo į kino seansus bei lėšų, reikalingų veikloms išlaikyti, surinkimo problema. Pažymima, kad įvairių kino platformų (legalių ir piratinių) internete gausa prisideda prie žiūrovų pritraukimo problemos. Teigiama, kad žiūrovai gan gausiai lankosi nemokamuose seansuose. Taip pat pabrėžiama, kad trūksta auditorijos, kuri būtų linkusi į nišinį kiną ar norėtų analizuoti kiną istoriniame, politiniame ir meno raidos kontekste. Auditorija neturi įgūdžio lankytis kino teatruose, nenori mokėti už filmų seansus kino teatruose ir nėra linkusi lankytis nišiniuose kino teatruose / seansuose.	Auditorijos ugdymas. Rengti edukacines programas , skirtas įvairioms amžiaus grupėms ir skatinančias kino raštingumą ir kritinį mąstymą. Filmoteka taip pat galėtų organizuoti kino peržiūras, diskusijas ir kitus renginius, kurie padėtų praplėsti kino kultūros patirtį ir pritraukti naujų žiūrovų.

Įvardyti iššūkiai	Galimybės Nacionalinei filmotekai
Kino paveldo bazės, duomenų stoka. Pažymima, kad nėra bendros ir išsamios, lengvai prieinamos nacionalinio kino bazės bei susistemintų duomenų apie įvairias kino iniciatyvas. Dalis nacionalinių filmų nėra prieinami plačiajai visuomenei.	Kino paveldo bazės kūrimas. Sukurti išsamią ir lengvai prieinamą nacionalinio kino paveldo bazę, kuri apimtų informaciją apie visus Lietuvos kino kūrinius, jų kūrėjus, apdovanojimus ir kt. Tai padėtų saugoti bei skleisti Lietuvos kino paveldą ir skatintų jo tyrimus.
Specialistų stygius. Kompetencijų stoka itin opi kino paveldo srityje. Su šia problema ypač susiduriama analoginio kino juostų tvarkymo, rodymo, restauravimo ir skaitmeninimo srityse. Problemą gilina ir tai, jog šių sričių specialistai nėra ruošiami mokslo įstaigose. Kino lauko specialistus ruošiančių įstaigų iššūkiai. Susiduriama su technikos ir įrangos, reikalingos dėstomiems dalykams, stoka bei kvalifikuotų specialistų / dėstytojų stygiumi.	Specialistų pritraukimas ir rengimas. Bendradarbiauti su aukštojo mokslo įstaigomis ir rengti kino paveldo specialistus, ypač tokių sričių kaip analoginių filmų juostų tvarkymas, skaitmeninimas ir restauravimas. Filmoteka taip pat galėtų organizuoti mokymus ir kvalifikacijos kėlimo kursus kino lauko profesionalams.
Tarptautinis atstovavimas. Teigiama, kad kino paveldo ir archyvavimo srityje trūksta centralizuoto Lietuvos atstovavimo tarptautinėje erdvėje. Nė vienas Lietuvoje kino paveldo srityje veikiantis archyvas nepriklauso Tarptautinei kino archyvų federacijai (FIAF). Pažymima, kad sektoriuje jaučiama tokios narystės stoka. Teigiama, kad priklausymas narystei ne tik atvertų galimų partnerysčių tinklus, bet ir padėtų užtikrinti kino paveldo laikymo, restauravimo, rodymo ir sklaidos standartus.	Tarptautinis atstovavimas. Dalyvauti tarptautinėse organizacijose (pvz., FIAF), renginiuose ir taip atstovauti Lietuvos kino paveldui tarptautinėje arenoje. Tai padėtų skleisti Lietuvos kino kultūrą užsienyje ir pritrauktų tarptautinių partnerių.
Sektoriaus atstovavimo ir telkimo stoka. Kino lauko atstovai norėtų turėti juos vienijančią kino kultūros atstovą, kuris skatintų bendradarbiavimą ir koordinuotą kino kultūros veiklą. Pažymima, kad trūksta bendradarbiavimo: jis galėtų apimti ne tik finansų paskirstymą, bet ir jungtines (bendrai vykdomas) programas, renginius, edukacines iniciatyvas, kurios pritrauktų daugiau auditorijos ir stiprintų kino kultūrą visos šalies mastu.	Sektoriaus telkimas. Tapti Lietuvos kino bendruomenė centru, skatinančiu bendradarbiavimą ir koordinuojančiu kino kultūros veiklą. Filmoteka galėtų organizuoti bendrus projektus, renginius ir iniciatyvas, kurios pritrauktų daugiau auditorijos ir stiprintų kino kultūrą visos šalies mastu.

Steigiant Nacionalinę filmoteką, svarbu atsižvelgti, kad jos sukūrimas ir veikla nepagilintų tokių opių klausimų kaip sektoriaus finansavimo stygius, kurį sektoriuje veikiančios įstaigos ir veikėjai išskyrė kaip vieną pagrindinių problemų.

04

Užsienio šalių
praktikos

Užsienio praktikų analizė

Kuriant Nacionalinės filmotekos koncepciją, buvo atlikta užsienio praktikų analizė. Analizės tikslas – išanalizuoti tris užsienio filmotekų pavyzdžius, atsižvelgiant į jų valdymą, administracinę struktūrą, vykdomas veiklas ir funkcijas. Ši analizė leido pagrįsti Nacionalinės filmotekos koncepciją, ypač siūlymus, susijusius su Nacionalinės filmotekos valdymu ir administracine struktūra.

Pirminė užsienio praktikų analizė parodė, kad valdymo modelių požiūriu egzistuoja gan didelė filmotekų įvairovė. Pavyzdžiui, filmotekos gali būti valstybinės įstaigos (pvz., Austrijos filmų muziejus), nevyriausybines organizacijos (pvz., Britų kino institutas (angl. *The British Film Institute*, BFI) – vykdomoji nedepartamentinė viešoji įstaiga⁴⁷), fondai (pvz., EYE kino muziejus – nepriklausomas fondas (oland. *stichting*), valdomas savo narių⁴⁸), valstybinės įstaigos (Danijos kino institutas su sinemateka – valstybinė institucija (agentūra), įsteigta pagal Danijos kino įstatymą⁴⁹), ar asociacijos (pvz., *Cinémathèque française* – asociacija, kurią valdo taryba, sudaryta iš kino profesionalų, ekspertų ir valstybės atstovų⁵⁰). Kiekvienas modelis turi privalumų ir trūkumų, o tinkamiausias pasirinkimas priklauso nuo konkrečios šalies konteksto ir poreikių. Buvimas valstybine institucija leidžia turėti stabilų finansavimą iš valstybės biudžeto ir aiškią atskaitomybę. Kita vertus, tai gali riboti lankstumą ir autonomiją priimant sprendimus. Nepriklausomi fondai ir asociacijos, nors ir iš dalies finansuojami viešosiomis lėšomis, turi daugiau laisvės planuoti savo veiklą ir pritraukti lėšų iš įvairių šaltinių, įskaitant privačias aukas ir rėmimą. Taip pat jiems tenka didesnė atsakomybė už savo finansinį tvarumą ir lėšų paiešką.

Atsižvelgus į Nacionalinės filmotekos kontekstą, buvo pasirinkta analizuoti sinematekas, veikiančias Danijos ir Švedijos kino institutuose, ir EYE kino muziejų. Danijos ir Švedijos atveju sinematekų valdymo modelis atitinka būsimą LKC ir Nacionalinės filmotekos santykį. EYE kino muziejus, nors ir veikia kaip nepriklausoma institucija, yra gerosios praktikos pavyzdys veiklų išvystymo požiūriu.

Taip pat buvo atlikta ir platesnė Europoje veikiančių filmotekų veiklų analizė, siekiant identifikuoti pavienes aktualias iniciatyvas, kurios galėtų suteikti įkvėpimo konkrečių filmotekos veiklų vykdymui. Remiantis šia analize, taip pat buvo sudarytas pagrindinių veiklos kategorijų, kurios dažniausiai vykdomos filmotekose, bei erdvių, kurios paprastai yra filmotekų pastatuose, sąrašas. Svarbu pabrėžti, kad ši analizė suteikia pagrindą formuoti Nacionalinės filmotekos koncepciją. Kita vertus, koncepcija neturėtų kopijuoti šių kategorijų, bet pritaikyti jas pagal vietos kontekstą.

Sritis	Pavyzdžiai
Veiklos kategorijos	• Dokumentavimas (organizacija sukuria ir išlaiko informaciją, kuri įgalina artefaktų valdymą) • Edukacija (kino raštingumo puoselėjimas per mokomąsias veiklas) • (Aktyvi) kolekcijų plėtra (organizacija aktyviai ieško naujų artefaktų) • (Pasyvi) kolekcijų plėtra (organizacija yra atvira naujų artefaktų priėmimui iš trečiųjų šalių) • Konservavimas (autentiškos artefaktų formos išlaikymas, sušvelninant žalą darančius veiksnius) • Licencijavimas (organizacija valdo artefakto rodymo / kopijavimo teises)

⁴⁷ Britų filmų institutas. Prieiga per internetą: <https://www.gov.uk/government/organisations/british-film-institute>; <https://www.bfi.org.uk>.

⁴⁸ EYE kino muziejus. Prieiga per internetą: <https://www.eyefilm.nl/en/support-eye/government-and-funds>

⁴⁹ Danijos kino institutas. Prieiga per internetą: <https://www.dfi.dk/en/english/about/organisation>

⁵⁰ Prancūzijos sinemateką. Prieiga per internetą: <https://www.cinematheque.fr/informations-institutionnelles.html>

Sritis	Pavyzdžiai
Erdvės	• Leidyba (medžiagos, susijusios su kino kultūra, spausdinimas (knygos, žurnalai ir pan.)) • Mokymai (naujų specialistų rengimas ir egzistuojančių specialistų kompetencijų kėlimas) • Platinimas (artefaktų sklaida dalinantis arba perduodant kopijas) • Restauravimas (kino juostų ir kitų susijusių artefaktų originalios būklės atkūrimas) • Rodymas (filmų ir su jais susijusių artefaktų rodymas) • Saugojimas (filmų ir susijusių artefaktų saugojimas) • Skaitmeninimas (originalių artefaktų turinio išsaugojimas skaitmeniniu formatu) • Archyvas • Biblioteka • Edukacinės erdvės • Interneto peržiūros platforma • Kavinė / baras / restoranas • Kino salė • Ekspozicijų salė • Videoteka • Restauravimo laboratorija • Rūbinė • Skaitmeninimo laboratorija • Suvenyrų parduotuvė • Susitikimų salės, kambariai • Vaizdo ir garso laboratorija • Videoteka

Švedijos kino instituto sinemateka

Apie organizaciją

Šaltinis: [Holger.Ellgaard](#) nuotrauka, Creative Commons

Vieta	Stokholmas, Švedija
Isteigimo metai	1963 m., steigėjas – Švedijos valstybė ir filmų industrijos atstovai
Valdymo modelis	Institutas yra Švedijos nacionalinio filmų archyvo Kino paveldo departamento dalis. Institutui vadovauja valdyba, sudaryta iš 9 narių, paskirtų Vyriausybės. Valdya skiria generalinį direktorių, kuris atsakingas iš kasdienę SFI veiklą. Sinemateka yra vienas iš instituto skyrių.
Finansavimas	Valstybės biudžeto lėšos

Švedijos kino institutas siekia populiarinti kiną nuo jo idėjos iki galutinio produkto, pristatydamas jį Švedijoje ir visame pasaulyje bei saugodamas filmus savo archyvuose. Kino paveldas yra suprantamas gan plačiai. Instituto archyvuose saugoma daugiau kaip 32 000 švediškų ir užsienio filmų, t. y. beveik visi Švedijos kino teatruose kada nors rodyti filmai. Archyvas palaiko dialogą su mokslininkais ir bendradarbiauja su Švedijos nacionaliniu garso įrašų ir judančių vaizdų archyvu, kad surinktų, sukataloguotų, išsaugotų, restauruotų ir padarytų prieinamą Švedijos kino paveldą⁵¹. Svarbu, kad švedų kino paveldo apibrėžimas apima tiek Švedijoje, tiek užsienyje sukurtus filmus, animaciją, reklaminius filmus, dokumentiką ir kt.⁵²

Švedijos kino institutas per jame veikiančią sinemateką siekia padaryti viešai prieinamas instituto kino kolekcijas, gaivinti kino istoriją ir didinti susidomėjimą kinu kaip meno rūšimi. Ypač daug dėmesio skiriama vaikams ir jaunimui, kurie mokyklose ir laisvalaikio metu dirba su kino ištekiais ir informacijos šaltiniais. Sinemateka rūpinasi filmų iš analoginių ir skaitmeninių kolekcijų skolinimu kino teatrams, festivaliams, kitoms sinematekoms ir rodymo įstaigoms, taip pat yra atsakinga už kino instituto skaitmeniniu būdu atkurtų švedų filmų platinimą Švedijos kino teatrams⁵³. Veiklos yra vykdomos bei kino rodymai vyksta ir kituose nei Stokholmas miestuose: Geteborge („Capitol“) ir Malmėje („Spegeln“).

⁵¹ Švedų kino institutas. Priega per internetą: <https://www.filminstitutet.se/en/about-us/swedish-film-institute/mission-and-organisation/film-heritage/>

⁵² Švedų kino institutas. Priega per internetą: <https://www.filminstitutet.se/en/learn-more-about-film/archival-film-collections/the-film-archive/>

⁵³ Švedų kino institutas. Priega per internetą: <https://www.filminstitutet.se/en/about-us/swedish-film-institute/mission-and-organisation/film-heritage/>

Su sinemateka susijusios veiklos ir funkcijos

Vykdomos funkcijos	Aprašymas
Kino rodymas	Per metus <i>Filmhuset</i> (taip vadinasi sinematekos pastatas Stokholme) parodoma apie 400 filmų, Geteborge – 60, o Malmėje – 30. Apie 60 % rodomų filmų – iš jų pačių archyvo. Repertuare daugiausia rodomi filmai, sukurti prieš 10 metų ar anksčiau ⁵⁴ . Nors daugiausia rodomi kino paveldo filmai, taip pat rodomas ir pastarųjų metų bei kultinis užsienio šalių ir Švedijos kinas ⁵⁵ .
Kino sklaida ir populiarinimas	Leidžiami su kino rodymo veikla susiję leidiniai, vykdomos kino edukacijos programos.
Archyvavimas	Nuo 2000 m. pradėjo vykdyti archyvavimo funkcijas: nebylaus kino, kino restauravimo, skaitmenizavimo, sklaidos.
Konsultavimas autorių teisių klausimu	Teikiamos konsultacijos autorių teisių klausimais besikreipiantiems asmenims ir organizacijoms.
Tarptautinis bendradarbiavimas	Institutas yra Tarptautinės kino archyvų federacijos (FIAP) narys.

Patalpos, resursai⁵⁶

Švedijos kino institutas kartu su sinemateka yra įsikūrę *Filmhuset* pastate (išskyrus didžiąją dalį filmų archyvo; dalis filmų yra saugoma atskiruose pastatuose). *Filmhuset* veikia biblioteka su videoteka, kino suvenyrų parduotuvė, viešos erdvės (valgykla, restoranas), bendradarbystės erdvės, konferencijų erdvės, trys kino salės (dviejose iš jų veiklą vykdo ir filmų programos kuruoja pati sinemateka). Sinematekoje veikiančios kino salės yra skirtingų dydžių: kino salėje „Victor“ yra 359 vietos, o „Mauritz“ – 130 vietų. Didžioji dalis *Filmhuset* pastato šiuo metu nuomojama kitoms kultūrinėms ir kino organizacijoms, įmonėms ir pan.

⁵⁴ Lietuvos kino centro ataskaita apie vizitą Švedijos kino institute.

⁵⁵ Švedijos kino instituto sinematekos programa. Prieiga per internetą: <https://www.filminstitutet.se/sv/se-och-samtala-om-film/cinemateket-stockholm/program/?eventtype=series>

⁵⁶ Lietuvos kino centro ataskaita apie vizitą Švedijos kino institute.

Danijos kino instituto sinemateka

Apie organizaciją

Šaltinis: Danijos kino institutas⁵⁷

Vieta	Kopenhaga, Danija
Įsteigimo metai	Įsteigta 1972 m.
Valdymo modelis	Viešoji įstaiga, pavaldi Kultūros ministerijai. Danų kino institutui I vadovauja valdyba. Institutas veikia vadovaujantis Filmų sutartimi, kuri kas ketverius metus tvirtinama Parlamento ir nustato ekonominius ir kino politikos pagrindus. Sinemateka yra vienas iš instituto skyrių.
Finansavimas	Valstybės biudžeto lėšos

Danijos kino institutas yra nacionalinė agentūra, remianti ir skatinanti Danijos kiną ir kino kultūrą bei finansuojanti daniškų filmų kūrimą, gamybą ir platinimą⁵⁸. Rėmimo / finansavimo programos apima skaitmeninius žaidimus, kino edukaciją ir sklaidą tarptautiniuose kino festivaliuose. Instituto pastate veikia Nacionalinė sinemateka, taip pat yra biblioteka ir edukacinė kino studija, kurioje įvairaus amžiaus grupės gali susipažinti su filmų kūrimo amatu. Institute yra saugomi nuotraukų, plakatų ir filmų archyvai. Institutas taip pat turi keletą internetinių peržiūrų platformų, skirtų mokymui, nebyliajam kinui, istoriniams bei dokumentiniams filmams.

Sinemateka – vienas iš Danijos kino instituto departamento skyrių. Šiame departamente, be sinematekos, veikia pasiekiamumo, filmų edukacijos, archyvų, skaitmeninimo ir IT skyriai. Sinematekos tikslas – tyrinėti kino meną ir istoriją, populiarinti judančius vaizdus kaip svarbią mūsų gyvenimo ir visuomenės dalį. Sinematekoje rodomas tiek klasikinis, tiek šiuolaikinis kinas. Nacionalinis kino paveldas Danijoje yra suprantamas kaip visos kinas, danų ir užsienio, rodytas Danijos kino teatruose.

Vykdomos veiklos ir funkcijos

Vykdomos funkcijos	Aprašymas
Kino rodymas	Filmai rodomi trijose sinematekos kino salėse. Vasaros metu drauge su kitų miestų kino teatrais rengiami lauko kino seansai. Per mėnesį parodoma 70–80 filmų, per savaitę įvyksta apie 40 seansų. 30 % repertuaro sudaro DFI archyvo filmai ⁵⁹ . Sinematekoje rodomi tiek Danijos kino paveldo, tiek šiuolaikiniai filmai, festivalių programos, įtraukiančios įvairių šalių filmus (pvz., Danijos kino instituto remiamas N.A.F.F. festivalis (angl. <i>Nordic Adventure Film Festival</i>)) ⁶⁰ .

⁵⁷ Nuotraukos šaltinis: <https://www.dfi.dk/cinemateket/biograf/aabningstider-priser-og-billetafhentning>

⁵⁸ Danijos kino institutas. Prieiga per internetą: <https://www.dfi.dk/en/en/about-the-dfi>

⁵⁹ Lietuvos kino centro ataskaita apie vizitą Danijos kino institute.

⁶⁰ Danijos kino instituto sinematekos programa. Prieiga per internetą: <https://www.dfi.dk/en/english/cinematheque-and-archives>

Kino sklaida ir populiarinimas	Vykdomos įvairios su kino sklaida ir populiarinimu susijusios veiklos. Kino rodymą lydi edukacinė programa – pristatymai, diskusijos ir pan. Organizuojami ir kiti renginiai – pvz., koncertai, kino viktorinos ir pan.
	Kas du mėnesius leidžiamas popierinis ir elektroninis programos variantas bei išsamiai sinematekos programą pristatantis leidinys ⁶¹ . Veikia kino sklaidos internetinė platforma.
Archyvavimas	Saugomi kino paveldo objektai, jie skaitmeninami ir restauruojami. Archyve restauruoti filmai rodomi sinematekoje; dėl jų bendradarbiaujama su kitomis užsienio kino institucijomis.
Tarptautinis bendradarbiavimas	Institutas yra Tarptautinės kino archyvų federacijos (FIAP) narys.

Patalpos, resursai⁶²

Sinemateka yra įsikūrusi pagrindiniame Danijos kino instituto pastate. Šiame pastate vykdomos visos instituto veiklos, išskyrus filmų saugojimą, archyvinę veiklą. Filmų archyvas įsikūręs atokiau nuo miesto, o nitratinės kino juostos laikomos tam skirtose saugyklose toliau nuo gyvenamųjų teritorijų. Instituto pastate veikia trys kino salės, maitinimo / kavinės erdvės, biblioteka / videoteka, suvenyrų parduotuvė (kino tema), edukacinė kino studija, kurioje galima išbandyti filmų gamybą. Po rekonstrukcijos įrengta lauko kino salė, kino tematikos ekspozicinės erdvės ant stogo. Visos salės skirtos filmams rodyti, tačiau jas taip pat galima išsinuomoti renginiams: konferencijoms, pristatymams, susitikimams ir pan. Iš viso kino salėse yra 364 vietos: „Bio Carl“ kino salėje – 182 vietos, „Bio Asta“ – 140 vietų, „Bio Benjamin“ – 42 vietos.

EYE kino muziejus

Apie organizaciją

Šaltinis: Marcus Koppen nuotrauka, EYE kino muziejus⁶³

Lokacija	Amsterdamas, Nyderlandai
Įsteigimo metai	Įkurtas 1952 m., naujame pastate įsikūrė 2012 m.
Valdymo modelis	Fondas (oland. <i>stichting</i>), nepriklausoma nuo Nyderlandų kino fondo organizacija. EYE kino muziejui vadovauja valdyba.
Finansavimas	Amsterdamo savivaldybės, Šiaurės Olandijos provincijos, Švietimo, kultūros ir mokslo ministerijos biudžeto lėšos, įvairių fondų ir rėmėjų lėšos.

EYE kino muziejus Amsterdame yra pavyzdys, kaip filmoteka gali tapti populiariu kino kultūros centru. Ši moderni institucija neapsiriboja vien filmų saugojimu ir restauravimu – ji atvira visiems ir siūlo platų renginių bei programų spektrą, skirtą plačiajai auditorijai. EYE kino muziejus siekia būti lyderiu filmų saugojimo ir

⁶¹ Danijos kino institutas. Prieiga per internetą: <https://www.dfi.dk/cinemateket/biograf/cinematekets-trykte-program>

⁶² Lietuvos kino centro ataskaita apie vizitą Danijos kino institute.

⁶³ Nuotraukos šaltinis: <https://www.eyefilm.nl/images/header-image/header-image1800x1720.webp>

rodymo srityje⁶⁴. EYE kino muziejus pristato ir saugo filmus kaip meną, pramogą, kultūros paveldą, socialinę dokumentaciją bei kaip nuolat kintančią meno formą. EYE kino muziejus siekia atverti naujas kino, (kino) istorijos ir judančių vaizdų meno perspektyvas.

Vykdomos veiklos ir funkcijos

Pagrindinės EYE kino muziejaus kryptys yra: kino paveldo saugojimas; kino (šiuolaikinio ir paveldinio) programų kuravimas ir sklaida; inovacijos⁶⁵.

Vykdomos funkcijos	Aprašymas
Kino paveldo saugojimas	Archyve saugomas Nyderlandų kino paveldas. Iš viso archyvo kolekciją sudaro 55 000 filmų. Kolekcija apima ne tik kino filmus, bet ir nuotraukas, plakatus, muziką, kino įrangą bei kitą su filmų kūrimu susijusią medžiagą. Kolekciją siekiama nuolat plėsti. Vykdomas kino paveldo restauravimas, konservavimas, skaitmeninimas.
Kuravimas ir sklaida	Kuriamos edukacinės programos mokykloms, užsiimama Nyderlandų kino kultūros sklaida tarptautinėje erdvėje, organizuojami renginiai / veiklos, kuriomis siekiama atverti naujas muziejaus ir kolekcijų perspektyvas. EYE tikslingai formuoja kino kolekciją, kuri reprezentuotų plačiausią kino istorijos ir kultūros spektrą. Ši organizacija taip pat yra sėkmingas pavyzdys, kaip užsienio filmai gali būti integruojami į bendrą programą. Pavyzdžiui, į EYE klasikos programą yra įtraukti užsienio klasikiniai / kultiniai filmai bei šiuolaikinis, didelės komercinės sėkmės susilaukęs kinas, kuris jau neberodomas kino teatruose ⁶⁶ .
Inovacijos	Ieškoma naujų būdų, kaip padaryti kolekciją kuo plačiau prieinamą internete ir vietoje. Kinas rodomas ne tik įprastoje kino teatro aplinkoje, organizuojamos parodos, kuriose susikerta kino ir vaizduojamojo meno sritys (pvz. virtualios realybės kūrinių pristatymas).

Patalpos, resursai

EYE kino muziejaus veiklos yra vykdomos dviejuose pastatuose – pagrindiniame pastate ir kolekcijų centre / archyve. Pagrindiniame pastate yra keturios kino salės, keturios daugiafunkcės erdvės, viešos erdvės (kavinė), fojė (kurioje gali vykti renginiai), suvenyrų parduotuvė, parodų erdvė, edukacijų erdvės. Dauguma erdvių yra nuomojamos renginiams. Kino salių dydis – nuo 67 iki 315 vietų.

Įžvalgos Nacionalinės filmotekos koncepcijai

Valdymo modelis

- Švedijos ir Danijos kino institutai su juose veikiančiomis sinematekomis yra valstybės biudžeto lėšomis finansuojamos nacionalinės institucijos, tiesiogiai atsakingos už nacionalinės kino politikos įgyvendinimą ir filmų finansavimą. Sinematekos, kurios yra šių institutų dalis, padeda atlikti institutų funkcijas, susijusias su kino paveldo ir kino kultūros puoselėjimu bei sklaida. Atsižvelgiant į tai, kad Nacionalinė filmoteka (kartu su Regionine filmoteka) bus LKC dalis, Danijos ir Švedijos pavyzdžiai

⁶⁴ EYE kino muziejaus misija ir vizija. Prieiga per internetą: <https://www.eyefilm.nl/en/about-eye/mission-vision>

⁶⁵ Ten pat.

⁶⁶ EYE kino muziejaus klasikos programa. Prieiga per internetą: <https://www.eyefilm.nl/en/programme/eye-classics/63587>

yra išties aktualūs. Institutų ir jų sinematekų funkcijos yra sujungtos ne tik administraciniu, bet ir erdviu požiūriu – veikla vykdoma tame pačiame pastate. Kita vertus, gali kilti sunkumų siekiant suformuoti filmotekos kaip skirtingoms auditorijoms atviros institucijos įvaizdį. Taigi svarbu tinkamai pozicionuoti filmoteką bei atitinkamai pritaikyti komunikaciją.

- Kadangi Danijos ir Švedijos sinematekos priklauso institutams, dirbantiems su kino finansavimu ir kino politikos įgyvendinimu, jos gali būti svarbia kino kultūros ekosistemos skatinimo dalimi. Šie institutai aktyviai bendradarbiauja su kino kūrėjais, platintojais, festivaliais ir edukacinėmis įstaigomis. Danijos kino institutas taip pat skatina kino srities inovacijas: remia VR ir AR projektus ir naujų talentų ugdymą; yra įkurta speciali kino studija vaikams. Jis aktyviai dalyvauja tarptautiniuose kino projektuose, bendradarbiauja su kitų šalių kino institucijomis, remia Danijos kino pristatymą tarptautiniuose kino festivaliuose. Be to, valdo skaitmenines platformas („Filmcentralen.dk“, „Stumfilm.dk“, „Danmarkpaafilm.dk“), suteikiančias prieigą prie Danijos kino paveldo ir edukacinės medžiagos.
- EYE kino muziejus yra nepriklausoma organizacija, glaudžiai susijusi su Nyderlandų kultūros institucijomis ir veikia pagal muziejaus modelį, orientuotą į paveldą bei edukaciją. EYE kino muziejaus mišraus finansavimo modelis suteikia daugiau lankstumo plečiant edukacines ir parodų programas, kuriant įvairius partnerystės ryšius bei rengiant tarptautinio kino renginius, o tai leidžia pabrėžti kino paveldą ir jo kultūrinę vertę. Nors Nacionalinė filmoteka nebus nepriklausoma organizacija, EYE kino muziejaus modelis yra aktualus veiklų monetizacijos (išvystytos kino salių, erdvių nuomos paslaugos) bei iš kitų šaltinių pritraukiamo finansavimo požiūriu.
- Visų trijų analizuotų institucijų valdyme dalyvauja Valdyba. Verta pažymėti, kad Danijos ir Švedijos kino institutų atveju valdybos dalyvauja valdant visas institutų veiklas (kino sektoriaus finansavimą, kino sklaidą ir pan.), o ne tik su sinemateka susijusias veiklas (kino rodymą, archyvavimą ir pan.). Kadangi EYE kino muziejus yra atskira organizacija, atliekanti tik filmotekos funkcijas ir nesirūpinanti kino finansavimu, valdybos darbas tiesiogiai siejasi tik su tomis veiklomis, kurios būtų aktualios ir Nacionalinės filmotekos kontekste (pvz., kino rodymas, archyvavimas). Lietuvoje pagal biudžetinių įstaigų teisinį reglamentavimą valdybos nėra galimos, todėl siekiant, kad Nacionalinės filmotekos valdyme dalyvautų ir kino lauko atstovai bei profesionalai, galima steigti visuomeninę patariamąją tarybą. Daugiau apie tai skyriuje „Administracinė struktūra“.

Kino paveldas

- Danijos ir Švedijos atveju kino paveldas, kurį saugo filmotekos, yra suprantamas ne tik kaip nacionalinis kinas – jam priklauso ir užsienio filmai. Visos trys analizuotos institucijos dirba su įvairių šalių filmais bei kitais audiovizualiniais kūrinių, įskaitant ir naujesnes šios srities formas – videožaidimus, virtualios realybės kūrinius. Šių institutų veikla pabrėžia kino kultūrinę reikšmę, kūrybinę laisvę ir meninę kokybę, filmų kaip meninės išraiškos formų svarbą⁶⁷.

Tarptautinis bendradarbiavimas

- Visos trys analizuotos filmotekos yra FIAF narės. Narystė FIAF suteikia prieigą prie svarbiausių pasaulio kino paveldo kolekcijų, suteikia galimybes bendradarbiauti su užsienio institucijomis, skatina filmų sklaidą ir prieinamumą tarptautiniu mastu. Taip pat narystė FIAF prisideda prie tarptautinių standartų filmų archyvavimo ir saugojimo srityse laikymosi ir diegimo nacionaliniu mastu. FIAF misija – siekti, kad jos nariai: laikytųsi filmų išsaugojimo etikos kodekso ir praktinių standartų, pagerintų aktualų teisinį kontekstą, susijusį su archyvų darbu, didintų archyvų srityje dirbančių specialistų kompetencijas bei plėtotų bendradarbiavimą.

Patalpos

- Vertinant patalpas, matyti, jog dažnai kino archyvai yra įsikūrę atskirai nuo pagrindinio filmotekos pastato. Tai lemia didelių patalpų poreikis bei saugumo reikalavimai (pvz., nitratinės juostos yra degios, acetatinės juostoms reikalinga klimato kontrolė ir pan.). Pagrindiniame pastate, kuris yra

⁶⁷ Parengta remiantis LKC siūlomais Kino įstatymo pakeitimais, 2024 m. Prieiga per internetą: https://www.lkc.lt/docs/LKC%20Kino%20i%CC%A8statymo%20pakeitimo%20pasiau%CC%84lymu%CC%A8%20lentele%CC%87%202024_09%20vies%CC%8C%20konsultacijos.pdf

įsikūręs miesto centre, vykdoma kino rodymo veikla, veikia bibliotekos, skaityklos, edukacijos erdvės ir kitos lankytojams bendrai prieinamos erdvės.

- Visos analizuotos įstaigos nuomoja tam tikras bendradarbybės, konferencijų erdves ar kino sales ir taip sukuria papildomų pajamų infrastruktūrai išlaikyti.

Kitų gerųjų veiklos formato praktikų pavyzdžiai

Užsienio filmotekų, kitų jų analogų ir aktualių dokumentų analizės metu buvo identifikuotas platus spektras galimų filmotekos veiklų. Užsienio praktikų analizė parodė pagrindines tendencijas, kurios vyrauja užsienio filmotekose ar kitose institucijose, dirbančiose filmų rodymo srityje, ir į kurias verta atsižvelgti kuriant Nacionalinės filmotekos koncepciją.

Kino paveldo rodymas ir sklaida

- **Svarbu proaktyviai siekti pritraukti ir ugdyti auditoriją**

Tokios institucijos kaip Britų kino institutas, EYE kino muziejus ar Bolonijos sinemateka aktyviai siekia pritraukti įvairias auditorijas. Tai daroma rodant filmus erdvėse ar platformose, kurios sutampa su vyraujančiais auditorijos įpročiais (pvz., filmų peržiūros platformose), arba viešosiose erdvėse, kurios nėra tiesiogiai susijusios su kino žiūrėjimu (pvz., parkuose). Siekiama sukurti naujų produktų pasiūlą, kuri atitiktų įvairių visuomenės ir kino profesionalų grupių poreikius. Pavyzdžiui, Bolonijos sinemateka, bendradarbiaudama su vietos savivalda, kasmet kviečia į vasaros klasikinio kino seansus centrinėje Bolonijos aikštėje (it. *Piazza Maggiore*), kurioje telpa 1,5 tūkst. žmonių⁶⁸. Šie kino seansai yra įtraukti į Bolonijos sinematekos organizuojamo festivalio programą. Festivalio metu ne tik rodomi kino filmai, bet ir suteikiamos galimybės institucijų, dirbančių su kino klasika, tinklaveikai, skaitomos paskaitos, vedami mokymai, rengiamos specialistų diskusijos kino paveldo ir kitais kino industrijai aktualiais klausimais (pvz., analoginio kino problematika, kino skaitmeninimas ir restauravimas).

- **Svarbu užtikrinti daugiakanalę sklaidą⁶⁹**

Siekiant diversifikuoti auditoriją ir atliepti besikeičiančius vartotojų įpročius, efektyviausia sklaida vyksta derinant įvairius kanalus – tiek fizinius, tiek skaitmeninius. Tradicinis kino patyrimas teatro salėje suteikia bendruomeniškumo ir autentiškumo įspūdį. O sklaida skaitmeniniais kanalais (VOD platformomis) labiau atitinka vyraujančius žmonių turinio vartojimo įpročius ir lūkesčius bei leidžia įveikti geografinius barjerus. Remiantis Europos audiovizualinio sektoriaus stebėjimo centro ataskaita, lygiagretus skaitmeninės ir fizinės sklaidos kanalų vystymas sukuria abipusę naudą: trumpalaikiai kino teatrų seansai paskatina VOD naudojimą, o kino paveldo pasiekiamumo didinimas per VOD gali skatinti apsilankymą fizinėse institucijose⁷⁰.

- **Svarbu puoselėti kino teatrinio rodymo kultūrą⁷¹**

Vienas iš kino paveldo iššūkių – suformuoti susidomėjimą ir paklausą. Dėl besikeičiančio medijos vartojimo pobūdžio tradicinių kino teatrų lankymas tampa mažiau įprastas žmonėms, o filmai neretai žiūrimi per

⁶⁸ Lietuvos kino centro ataskaita apie vizitą Bolonijos sinematekoje.

⁶⁹ Europos audiovizualinio sektoriaus stebėjimo centras, *The Exploitation of Film Heritage Works in the Digital Era*, 2016. Prieiga per internetą: <https://rm.coe.int/16807835b8>

⁷⁰ Europos audiovizualinio sektoriaus stebėjimo centras, *The Exploitation of Film Heritage Works in the Digital Era*, 2016.

⁷¹ Ten pat.

internetines platformas. Analizė rodo, kad užsienio filmotekos ir kino rodymo įstaigos siekia pritraukti žiūrovus, pasirinkdamos filmui tinkamą kontekstą bei pasitelkdamos efektyvų programų kuravimą ir viešinimą. Tokiais būdais siekiama, kad filmo žiūrėjimas kino salėje taptų ypatinga patirtimi, įvykiu.

Vienas ryškiausių kino kaip įvykio pavyzdžių yra projektas „Secret Cinema“ (Jungtinė Karalystė). „Secret Cinema“ (angl. „slaptasis kinas“) – tai komercinė organizacija, rengianti unikalius kino ir televizijos renginius. Jos tikslas – sukurti aplinką, kuri ne tik padeda lankytojams labiau įsijausti į filmą, bet ir pati savaime sukuria pramoginę vertę. „Secret Cinema“ renginiai dažnai vyksta unikaliuose vietose, jų metu atkuriamos filmų scenos, rengiami kostiumų konkursai, siūloma sužaidybinta veikla, tiesiogiai bendraujama su kino kūrėjais ir kino kultūros atstovais. Kitas pavyzdys – Danijos kino institute veikianti Sinemateka: čia kino seansai papildomi kuruotomis diskusijomis, padedančiomis nuodugniau pažinti filmo kontekstą. Taip pat filmai rodomi ne tik tradiciškai kino salėse, bet ir ant instituto stogo įrengtoje lauko kino salėje.

- **Svarbu siūlyti kino paveldą kaip pramogą⁷²**

Kino paveldo ir kultūros organizacijos, kurių veikla labiau susijusi su archyvavimu arba yra akademinio pobūdžio, linkusios laikytis siauresnio požiūrio į kino paveldą ir pirmiausia iškelia jo edukacinę, meninę ir istorinę vertę. Tačiau platesnis kino paveldo vertės suvokimas, įtraukiant ir pramoginį aspektą, gali sukurti papildomų sąlygų visuomenei pritraukti.

Didelį socialinį ir kultūrinį kapitalą turinčios organizacijos (pvz., EYE) laikosi būtent tokio požiūrio, todėl jų kuruojami renginiai, patyrimai ir kolekcijos yra mišresni ir įvairesnio pobūdžio. Pramoginė vertė taip pat artimai siejasi su komercine verte, kurios generuojamos pajamos gali būti skiriamos organizacijai išlaikyti. Abu šie dalykai gali būti naudojami kaip kriterijai atrenkant filmus rodymui ir / ar restauravimui.

Kino edukacija

Užsienio praktikų analizė parodė, kad kino raštingumo ugdymas yra svarbi santykio su kinu (tiek paveldiniu, tiek šiuolaikiniu) ir kino kultūra dalis. Edukacijų metu įgyjamas gebėjimas suvokti, kontekstualizuoti ir interpretuoti kino turinį ir formą, praplečia jo vertės suvokimą ir didina galimybes pasimėgauti filmu.

Nors kino rodymas dažnai vyksta vienkartinį renginių formatu, tai nėra efektyvus metodas siekiant ilgalaikio poveikio, kuriam reikalingos nuolatinės koordinuotos ir kompleksinės pastangos. Kino raštingumas gali būti diegiamas tiek į formalaus ugdymo programas, tiek į neformalias veiklas ir renginius, pavyzdžiui:

- retrospektyvių ir teminių kino seansų ciklus;
- socialinių tinklų kampanijas;
- kino profesionalų kuruojamus renginius ir veiklas.

Pavyzdžiui, Bolonijos sinemateka aktyviai veikia moksleivių edukacijos srityje. Edukacijų metu moksleiviai žiūri specialiai parinktus filmus, kurie iliustruoja kino istoriją ir supažindina vaikus su pamatiniais kino kalbos elementais. Neformalaus ugdymo srityje sinemateka bendradarbiauja su komerciniais kino teatrais ir dalijasi su jais savo katalogo filmais. EYE kino muziejus yra parengęs edukacines programas, kuriomis gali naudotis mokytojai. Šios programos yra suskirstytos skirtingais lygmenimis ir pritaikytos įvairaus amžiaus moksleiviams: pradiniam ugdymui, pagrindiniam ugdymui, vaikų su specialiaisiais poreikiais ugdymui ir kt. Edukacijos gali vykti tiek muziejaus patalpose, tiek mokyklose⁷³. EYE kino muziejus taip pat yra subūręs kino edukatorių tinklą, kuris jungia daugiau kaip 200 profesionalų, dirbančių prie filmų edukacijos įtraukimo į ugdymo programas ir politikos formavimo šioje srityje.

⁷² Ten pat.

⁷³ EYE kino muziejuje vykdomos edukacinės veiklos. Prieiga per internetą: <https://www.eyefilm.nl/en/education>

Kino paveldo restauravimas

Užsienio filmotekose restauruoto arba atnaujinto filmo statusas suteikia papildomos vertės reklamuojant filmą, nes leidžia suprasti, kad filmas gali būti patirtas reikšmingai kitaip (aukštesnė raiška, kokybiškesnis garsas ir pan.). Ši įžvalga naudinga ir Nacionalinės filmotekos steigimo kontekste: būtų galima sudaryti atskiras restauruotų filmų programas, organizuoti specialius renginius, lydinčius restauruotų filmų seansus.

Tarptautinis bendradarbiavimas⁷⁴

Remiantis užsienio praktikomis, matyti poreikis vystyti tarpinstitucinį bendradarbiavimą ne tik siekiant vykdyti bendrus projektus, bet ir skolinantis filmus, rengiant tam tikros šalies kino dienas ar festivalius.

Filmotekos siekia plačiai visuomenei pasiūlyti tarptautinio kino turinio. Suprantama, kad nacionalinis kino paveldas – tik dalis sėkmės formulės. Nacionalinio kino paveldo neužtenka, kad būtų sukurtas įgūdis dalyvauti kino kultūroje (bent jau tarp plačiosios visuomenės narių) dėl šių priežasčių:

- šalies kino paveldą gali sudaryti mažas skaičius artefaktų;
- šalies kino paveldas gali turėti ribotą patrauklumą plačiai visuomenei;
- išsaugoti filmai ir kita medžiaga gali turėti ribotą patrauklumą ir eksportavimo potencialą dėl kalbos ir kultūrinių barjerų;
- filmų restauravimo pajėgumai nėra pakankami, kad patenkintų žiūrovų naujumo / įvairovės poreikį.

Dėl šių priežasčių kino paveldo sąvokos praplėtimas (pvz., įtraukus videožaidimus ir kitas skaitmenines patirtis, užsienio šalių klasikinius ir kultinius filmus) gali sukurti didesnę susidomėjimą Nacionalinės filmotekos veiklomis. Videožaidimai Europoje laikomi svarbia šiuolaikinio paveldo dalimi, kuri ne tik atspindi technologijų ir pramogų raidą, bet ir perteikia socialinius, politinius bei kultūrinius laikmečio bruožus. Pavyzdžiui, Prancūzijos nacionalinis audiovizualinis institutas (*Institut national de l'audiovisuel*, INA), atsakingas už Prancūzijos audiovizualinio paveldo išsaugojimą ir sklaidą, renka, saugo ir restauruoja įvairius audiovizualinius kūrinius, įskaitant videožaidimus, siekdamas užtikrinti jų prieinamumą ateities kartoms.

Vieni sėkmingiausių tarptautinio kino turinio integravimo pavyzdžių – EYE kino muziejus ir Britų kino institutas. Pavyzdžiui, Britų kino institute rodomi ne tik kino paveldo ar britiški filmai, bet ir naujausi pasaulio kino kūriniai. Tokiu būdu pritraukiamas platus žiūrovų ratas ir formuojamas įprotis lankytis instituto kino salėse.

⁷⁴ Europos audiovizualinio sektoriaus stebėjimo centras, *The Exploitation of Film Heritage Works in the Digital Era*, 2016.

05

Koncepcija

Vizija

Nacionalinė filmoteka – tai atvira ir įtrauki platforma, puoselėjanti kino kultūros ir paveldo gyvybingumą bei jungianti kino bendruomenę ir plačiąją visuomenę.

Nacionalinė filmoteka veikia derindama kino bendruomenės ir viešojo intereso atstovavimą. Kaip aktyvi kino ekosistemos dalyvė Nacionalinė filmoteka teikia išteklius, kompetencijas, įrankius ir erdvę bendradarbiavimui nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu. Kaip kino politikos įgyvendintoja filmoteka užtikrina kino paveldo saugojimą, prieinamumą ir sklaidą, atlieka svarbų vaidmenį puoselėjant kino kultūrą Lietuvoje bei įgalinant nacionalinę kino industriją ir jos vystymąsi.

Tikslai

Filmotekos įkūrimas yra svarbus siekiant įgyvendinti valstybės prioritetus kultūros ir kino skatinimo, prieinamumo didinimo srityse.

Esminiai tikslai, kurių Nacionalinė filmoteka savo veikla galėtų siekti:

- puoselėti kuo platesnio rato žmonių susidomėjimą, pažinimą bei prasmingą dalyvavimą Lietuvos ir pasaulio kino kultūroje;
- užtikrinti nacionalinių filmų ir kino paveldo (filmų, kurie yra reikšmingi Lietuvos kultūros ir visuomenės raidos kontekste, nepaisant jų kilmės šalies, medžiagos) saugojimą, prieinamumą suinteresuotosioms šalims ir rodytą visuomenei;
- įgalinti Lietuvos kino kultūros specialistus ir organizacijas efektyviai bendradarbiauti;
- siekti artimesnio integravimosi su tarptautinėmis kino kultūros organizacijomis ir tokiu būdu kurti palankesnes sąlygas lietuviško kino žinomumo ir patrauklumo didinimui už Lietuvos ribų, taip pat – keitimuisi žiniomis, kompetencijomis, artefaktais tarptautiniu lygmeniu;
- būti Nacionalinės filmotekos vykdomų funkcijų (kino paveldo saugojimo, archyvavimo ir prieinamumo, skaitmeninimo ir restauravimo, edukacijos ir kitų šeštame skyriuje detalizuotų funkcijų) kompetencijų centru.

Jungdama kino kultūros sklaidos vykdytojas, partnerės ir įgalintojos vaidmenis, Nacionalinė filmoteka turėtų prisidėti prie nacionalinės kino kultūros identiteto formavimo ir raidos.

06

Funkcijos

Funkcijų įgyvendinimas

Toliau yra aprašomos pagrindinės Nacionalinės filmotekos funkcijos. Įgyvendinant šias funkcijas Nacionalinė filmoteka turėtų atsižvelgti į šiuos pagrindinius veiklos principus:

- **Nacionalinės filmotekos veiklų suderinamumas su Regioninės filmotekos veiklomis:** kadangi Nacionalinė filmoteka ir Regioninė filmoteka veiks kaip LKC struktūrinis padalinys, Nacionalinės ir Regioninės filmotekos funkcijos turėtų papildyti viena kitą.
- **Nacionalinės filmotekos veiklų suderinamumas ir poveikis kino lauko ekosistemai:** įgyvendinant Nacionalinės filmotekos veiklas svarbu atsižvelgti į to meto kino lauko situaciją. Įsteigus Nacionalinę filmoteką, svarbu iš naujo įvertinti esamą kino edukacijos, kino paveldo rodymo ir kitų sričių situaciją (pagrindinius veikėjus, vykdomas veiklas ir pan.) siekiant užtikrinti, kad Nacionalinė filmoteka veiktų kaip sektoriaus įgalintoja, o ne konkurentė.
- **Nacionalinės filmotekos lankstumas vykdomų veiklų formatų atžvilgiu:** veiklų formatai, kurie yra nurodomi galimybių studijoje prie kiekvienos funkcijos, yra preliminarūs. Šis sąrašas nėra baigtinis ir gali būti plečiamas atsižvelgiant į Nacionalinės filmotekos turimas kompetencijas, besikeičiančius vartotojų poreikius ar kitus veiksnius.
- **Nacionalinės filmotekos veiklų pritaikomumas skirtingiems poreikiams:** Nacionalinė filmoteka, įgyvendindama skirtingas funkcijas, turėtų siekti savo paslaugų, veiklų bei pastato pritaikymo asmenims su skirtingais poreikiais, diegiant universalų dizaino principus. Rekomenduotina, tariantis su asmenų su negalia organizacijomis, numatyti konkrečius sprendimus, kurie užtikrintų lankytojų su skirtingais poreikiais įtraukimą į Nacionalinės filmotekos veiklą.

1.0

Kino paveldo skaitmeninimas ir restauravimas

Kino paveldo skaitmeninimas ir restauravimas yra glaudžiai susijusios funkcijos, kuriomis siekiama išsaugoti Lietuvos kino paveldą ir užtikrinti prieigą prie jo ateities kartoms. Restauravimas apima skaitmeninimą, kurį atlikus skaitmeniniu būdu šalinami defektai (įbrėžimai, dėmės, spalvų išblukimas ir kt.). Taip pat gali būti atliekamas fizinis juostų valymas ir taisymas. Skaitmeninimas leidžia atkurti originalią filmo formą (vaizdą ir garsą), kino paveldą pritaikyti šiuolaikiniams formatams, užtikrinant jo prieinamumą ir ilgalaikę apsaugą nuo galimo sunykimo.

POTENCIALŪS VEIKLŲ FORMATAI

- **Turimos kolekcijos filmų juostų būklės įvertinimas ir prioritetų nustatymas.** Atrinkti juostas, kurias reikia restauruoti ir skaitmeninti pirmiausia, atsižvelgiant į jų istorinę, kultūrinę bei meninę vertę ir fizinę būklę.
- **Restauravimo planų sudarymas.** Numatyti restauravimo etapus, metodus ir reikiamus išteklius.
- **Skaitmeninimo procesai.** Suskaitmeninti filmų juostas aukšta raiška, užtikrinti vaizdo ir garso kokybę.
- **Metaduomenų kūrimas.** Kurti ir pridėti metaduomenis prie skaitmeninių kopijų, kad jas būtų lengviau rasti ir identifikuoti.
- **Kvalifikacijos kėlimo skatinimas.** Skatinti kino paveldo specialistus tobulinti savo įgūdžius ir žinias, užtikrinti tęstinumą, rengti naujus specialistus.
- **Partnerysčių užmezgimas.** Bendradarbiauti su kitais archyvais, muziejais, universitetais ir kitomis institucijomis kino paveldo restauravimo ir skaitmeninimo srityse.

AUDITORIJA

Nors kino paveldo skaitmeninimas ir restauravimas gali atrodyti kaip techninės funkcijos, skirtos siauram specialistų ratui, jų rezultatais gali naudotis ir domėtis plati auditorija. Restauruoti ir suskaitmeninti filmai tampa prieinami ne tik kino profesionalams, tyrėjams ar studentams, bet ir plačiajai visuomenei, kuri domisi kino istorija, kultūra ir menu. Kad būtų galima pasiekti kuo platesnę auditoriją, svarbu užtikrinti suskaitmenintų restauruotų filmų prieinamumą tiek fiziškai Nacionalinės filmotekos patalpose, tiek internetu. Tai reiškia, kad reikia ne tik įrengti patogias ir prieinamas peržiūrų sales, bet ir aktyviai vystyti internetinę kino paveldo sklaidos platformą, kurioje būtų galima peržiūrėti suskaitmenintus ir restauruotus filmus.

Auditorijos grupės

- **Kino profesionalai.** Jiems suskaitmeninti ir restauruoti filmai yra svarbus įkvėpimo šaltinis, darbo priemonė ir kūrybinė medžiaga.
- **Kino tyrėjai ir kritikai.** Nors jie gali žiūrėti ir nesuskaitmenintus / nerestauruotus filmus, suskaitmeninti ir restauruoti filmai taip pat yra svarbus tyrimų objektas, leidžiantis geriau suprasti kino istoriją, estetiką ir socialinį kontekstą.
- **Studentai, besimokantys kino ar susijusių sričių.** Kartu su nesuskaitmenintais / nerestauruotais filmais jiems suskaitmeninti ir restauruoti filmai yra mokomoji priemonė, padedanti įgyti praktinių žinių ir geriau suprasti kino teoriją.
- **Kino mėgėjai ir kino klubai.** Kartu su nesuskaitmenintais / nerestauruotais filmais jiems suskaitmeninti ir restauruoti filmai yra galimybė kokybiškai atkurta forma pamatyti klasikinius ir retus kūrinius, kurių negalima pasižiūrėti kino teatruose ar rasti internete.
- **Plačioji visuomenė.** Kartu su nesuskaitmenintais / nerestauruotais filmais suskaitmeninti ir restauruoti filmai yra svarbi kultūros paveldo dalis, kuri gali padėti geriau suprasti praeitį ir dabartį, kelti sąmoningumą kino kultūroje.

REIKALAVIMAI FUNKCIJOS ĮGYVENDINIMUI

Restauravimo ir skaitmeninimo laboratorijos	Restauravimo specialistai	LCVA „E-kinas“ platforma
Aprūpintos pažangiausiomis skaitmeninimo ir restauravimo technologijomis ir įranga, užtikrinančiomis kokybišką filmų atkūrimą.	Skaitmeninimo specialistai	Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos platforma „E-kultūra“
Skaitmeninimo ir restauravimo įranga	Pats skaitmeninimo / restauravimo procesas ne tik užima daug laiko, bet ir reikalauja retų įgūdžių ir patirties.	NVO ir individualios iniciatyvos (pvz., „Meno avilys“, „Pirmoji banga“)
Nors skaitmeninimas įgalina efektyvesnį paveldo saugojimą, su tuo susijusi infrastruktūra ne tik reikalauja išlaikymo (<i>cloud storage</i>), bet ir labai greitai sensta, atsirandant naujoms technologijoms (2K raišką pakeitė 4K, DVD – „Blu-Ray“ ir pan.) ⁷⁵ .		Užsienio organizacijos, vykdančios skaitmeninimo / restauravimo veiklas

SANTYKIS SU DABARTINĖMIS LKC FUNKCIJOMIS

LKC kino paveldą skaitmenina, restauruoja ir pritaiko šiuolaikiniams ekranams, taip pat rūpinasi šių filmų sklaida Lietuvoje ir užsienyje. Šiuo metu LKC restauruotų kino juostų kolekcijoje yra daugiau kaip 40 vaidybinių, animacinių ir dokumentinių filmų. Vis dėlto LKC pajėgumai restauruoti filmus yra riboti – per metus įprastai restauruojami 5–7 filmai (pvz., 2021 m. restauruoti septyni filmai, 2022 m. – šeši, 2023 m. – penki, o 2024 m. planuojama restauruoti šešis filmus)⁷⁶.

Kadangi tiek kino skaitmeninimo, tiek restauravimo paslaugos yra užsakomos iš išorės tiekėjų, su Nacionalinės filmotekos steigimu atsiranda galimybė šias funkcijas atlikti patiems. Taip būtų užpildyta spraga ir atlieptas kino skaitmeninimo poreikis bei būtų galima suskaitmeninti ir restauruoti savo turimą kolekciją. Tam reikalinga įsigyti specialią skaitmeninimo įrangą ir užtikrinti reikiamas kompetencijas.

SANTYKIS SU REGIONINE FILMOTEKA

Planuojama, kad kino filmų archyvavimo funkciją vykdys Nacionalinė filmoteka. Regioninė filmoteka „Naglis“ tiesiogiai archyvavimo funkcijos nevykdys, tačiau čia bus sudaryta prieiga prie kino archyvo. Tai įgalins vykdyti skaitmeninimo / restauravimo veiklas (LKC reikmėms), įtraukiant atitinkamos kompetencijos dalyvius, taip pat – teikti skaitmeninimo / restauravimo paslaugas regione. Palangoje pasiūlos filmų skaitmeninimo / restauravimo veiklai šiuo metu visiškai nėra⁷⁷.

⁷⁵ Europos audiovizualinio sektoriaus stebėjimo centras, *The Exploitation of Film Heritage Works in the Digital Era*, 2016.

⁷⁶ Lietuvos kino centro 2021 m., 2022 m. ir 2023 m. veiklos ataskaitos bei 2024 m. veiklos planas.

⁷⁷ Lietuvos kino centras, *Šiuolaikinio kino kultūros ir audiovizualinių menų sklaidos centro – regioninės filmotekos „Naglis“ inovatyvių paslaugų plėtra*. Investicijų projektas, 2024.

SANTYKIS SU ESAMA KINO EKOSISTEMA

LCVA šiuo metu turi didžiausius kino skaitmeninimo pajėgumus Lietuvoje ir įgyvendina platformą „E-kinas“. Šio projekto metu LCVA įsteigė Nacionalinio audiovizualinio paveldo skaitmeninimo kompetencijų centrą; suskaitmenintos ir interneto prieigai pateiktos 229 valandos archyve saugomo kino turinio (projekto vertė – 3 499 854,86 Eur)⁷⁸. LCVA yra vienintelė institucija Lietuvoje, kuri skaitmenina 4K raiška ir teikia šias paslaugas trečiosioms šalims, įskaitant LKC. „Meno avilys“ inicijuoja ir vykdo dokumentinių filmų, ypač sukurtų moterų, skaitmeninimo ir restauravimo projektus. Jų platformoje „Sinemateka“ galima pamatyti tiek suskaitmenintus, tiek restauruotus filmus⁷⁹.

Kino paveldo restauravimą atlieka privačios ir valstybės įstaigos. Filmų restauravimu užsiima ir LCVA, nevyriausybinės iniciatyvos (pvz., „Meno avilys“, kino festivalis „Pirmoji banga“). Viena esminių problemų siekiant didinti restauruotų kūrinių skaičių – kompetencijų stoka. Lietuvoje trūksta kino juostų restauravimo specialistų, kai kurios restauravimo paslaugos yra užsakomos iš užsienio tiekėjų. Ši problema, tikėtina, bus itin aktuali ir Filmtiekos kontekste, nes ribos restauravimo galimybes ir skatins sukurti tam tikrą prioritetų sistemą įsivertinti, kurias kino juostas reikėtų restauruoti pirmiausia.

Šiuo metu steigama bendra suskaitmeninto kultūrinio turinio platforma „E-kultūra“, kuri turėtų tapti pagrindine prieigos prie skaitmeninio kino paveldo vieta Lietuvoje. Nacionalinė filmtiekla turėtų glaudžiai bendradarbiauti su „E-kultūros“ kūrėjais, siekdama užtikrinti sklandų kino paveldo integravimą į šią platformą. „E-kultūra“ gali tapti pagrindine platforma, kurioje bus saugomos ir pristatomos Nacionalinės filmtieklos suskaitmenintos kino paveldo kopijos. Tai sumažintų Filmtieklos poreikį investuoti į savo skaitmeninio archyvo infrastruktūrą ir užtikrintų platesnį kino paveldo prieinamumą. Tačiau svarbu aiškiai apibrėžti Filmtieklos ir „E-kultūros“ atsakomybės ribas dėl skaitmeninio kino paveldo valdymo ir priežiūros.

„E-kultūra“ papildys Filmtieklos pastangas užtikrinti platesnį kino paveldo prieinamumą. Filmtiekla galės nukreipti savo auditoriją į „E-kultūros“ platformą, kuri suteiks patogią ir prieinamą prieigą prie suskaitmenintų filmų. Filmtiekla turėtų aktyviai dalyvauti formuojant „E-kultūros“ turinį ir užtikrinti, kad jame būtų atspindėta Lietuvos kino paveldo įvairovė ir reikšmė. „E-kultūra“ taps svarbiu kanalu skleidžiant informaciją apie Lietuvos kino paveldą ir skatinant jo naudojimą edukaciniais ir kultūriniais tikslais. Filmtiekla galėtų bendradarbiauti su „E-kultūra“ kuriant edukacines programas, rengiant virtualias parodas ir renginius, skatinant kino paveldo tyrimus. „E-kultūra“ galėtų tapti skaitmeninimo ir restauravimo kompetencijų centru, teikiančiu mokymus ir konsultacijas kino paveldo specialistams. Tai padėtų spręsti kompetencijų stygiaus problemą Lietuvoje ir skatinti kino paveldo apsaugos srities plėtrą. Filmtiekla galėtų prisidėti prie „E-kultūros“ kompetencijų centro veiklos, dalindamasi patirtimi ir žiniomis skaitmeninimo ir restauravimo srityse.

Konsultacijų su kino lauko atstovais metu identifikuota rizika, kad Filmtiekai pradėjus vykdyti restauravimo veiklą gali sumažėti LKC skiriamas finansavimas šia veikla užsiimantiems kino bendruomenės atstovams. Atsižvelgiant į šią grėsmę, kurią regi kino lauko organizacijos, svarbu komunikuoti Nacionalinės filmtieklos teikiamas naudas sektoriaus atstovams šioje srityje bei vengti konkurencijos. Nacionalinė filmtiekla galėtų tapti nacionaliniu kompetencijų centru, padedančiu restauruoti filmus kitoms įstaigoms, kurios negali to pačios padaryti.

⁷⁸ „E-kinas“ platforma. Prieiga per internetą: <https://www.e-kinas.lt/apie-ekinas>

⁷⁹ „Meno avilys“ sinemateka. Prieiga per internetą: <https://menoavilys.org/veiklos/sinemateka/>

2.0

Kino paveldo saugojimas, archyvavimas ir prieinamumo užtikrinimas

Nacionalinės filmotekos renka ir saugo kino artefaktus, siekdamas užtikrinti, kad jie būtų išsaugoti ateities kartoms. Svarbi filmotekų funkcija yra filmų ir kitos su jais susijusios medžiagos katalogavimas ir archyvavimas, kad būtų suteikta ir palengvinta prieiga prie informacijos. Internetinėse platformose ar fizinėse skaityklose prieiga prie rinkinių suteikiama mokslininkams, studentams, kūrėjams ir visuomenei.

Prieinamumo užtikrinimas apima ir kino tyrimų veiklą. Čia itin svarbu bendradarbiauti su mokslo institucijomis ir tyrėjais, suteikti jiems aktualios medžiagos ar vykdyti bendrus tyrimus.

Nacionalinė filmoteka turėtų neapsiriboti vien kino paveldo saugojimu, archyvavimu ir prieinamumo užtikrinimu, bet ir vykdyti kompetencijų centro funkciją, konsultuoti kitas institucijas bei asmenis susijusiais klausimais.

POTENCIALŪS VEIKLŲ FORMATAI

- **Nacionalinės filmotekos archyvo duomenų bazės sukūrimas ir priežiūra.** Sukurti ir nuolat atnaujinti išsamią kino paveldo duomenų bazę, kurioje būtų pateikiama informacija apie filmus, jų kūrėjus, technines specifikacijas, autorių teises ir kitus svarbius duomenis. Užtikrinti paprastą ir patogią prieigą prie duomenų bazės tiek specialistams, tiek plačiai visuomenei. Sukurti galimybę internetu peržiūrėti filmus ir kitą su jais susijusią medžiagą (pvz., anonsus, interviu, recenzijas).
- **Dokumentų skaitmeninimas ir saugojimas.** Skaitmeninti filmus, scenarijus, nuotraukas ir kitą su kinu susijusią medžiagą, kad būtų užtikrintas jų ilgalaikis išsaugojimas ir prieiga. Sukurti skaitmeninį archyvą, kuriame būtų saugoma suskaitmeninta medžiaga. Užtikrinti tinkamas skaitmeninio archyvo saugojimo ir priežiūros sąlygas.
- **Fizinės skaityklos ir videotekos įrengimas.** Įrengti skaityklą, kurioje lankytojai galėtų susipažinti su kino paveldo dokumentais (scenarijais, nuotraukomis, plakatais ir kt.). Įrengti videoteką, kurioje lankytojai galėtų peržiūrėti filmus pavieniui ir / ar mažose grupėse.
- **Konsultavimas ir informacijos teikimas.** Teikti konsultacijas ir informaciją apie kino paveldą specialistams, studentams, kino kūrėjams ir plačiai visuomenei. Konsultuoti kino kūrėjus ir kitus suinteresuotus asmenis teisiniais klausimais, susijusiais su kino paveldo naudojimu, įskaitant filmų licencijavimą.
- **Bendradarbiavimas** su kitomis filmotekomis ir archyvais, tyrėjais ir institucijomis, keičiantis medžiaga, informacija ir gerosiomis praktikomis. Dalyvauti bendruose projektuose, siekiant išsaugoti ir skleisti kino paveldą, vykdant bendrus projektus.
- **Filmų rodymo teisių ir / ar rodymo kopijų suteikimas.** Suteikti leidimus naudoti filmotekos saugomus filmus nekomerciniais ir komerciniais tikslais. Rodymo teisė gali būti suteikiama filmams,

kurių teises turi LKC. „Lietuvos kino“ kolekcijos filmų kopijos potencialiai galėtų būti skolinamos, jei rodymo teises užsitikrina pats rodytojas. Užtikrinti teisingą ir skaidrų filmų naudojimo sąlygų taikymą.

- **Filmotekos turimos kolekcijos tyrimų vykdymas.** Vykdyti filmų istorijos tyrimus: analizuoti filmų turinį, formą, stilistinius bruožus, jų vietą Lietuvos ir pasaulio kino istorijoje; vykdyti žanrų tyrimus: tirti įvairių kino žanrų raidą Lietuvoje, jų specifiką ir tendencijas; vykdyti autorių tyrimus: analizuoti konkrečių kino kūrėjų (režisierių, aktorių, operatorių ir kt.) kūrybą, jų indėlį į Lietuvos kiną; vykdyti socialinius ir kultūrinius tyrimus: tirti kino sąsajas su visuomene, kultūra, politika ir istorija.

AUDITORIJA

Nors kino paveldo saugojimas, archyavimas ir prieinamumo užtikrinimas pirmiausia yra skirtas specifinei auditorijai (mokslininkams, tyrėjams, studentams, kino profesionalams), svarbu atsižvelgti ir į platesnius visuomenės sluoksnius, besidominčius kino paveldu. Kad būtų galima pasiekti kuo platesnę auditoriją, svarbu užtikrinti kino paveldo prieinamumą tiek fiziškai Nacionalinės filmotekos patalpose, tiek internetu. Tai reiškia, kad reikia ne tik įrengti patogias ir prieinamas skaityklas ir videotekas, bet ir aktyviai vystyti internetinę kino paveldo sklaidos platformą.

- **Mokslininkai ir tyrėjai:** jiems kino paveldas yra svarbus tyrimų objektas, todėl svarbu užtikrinti prieigą prie originalių filmų kopijų, scenarijų, nuotraukų ir kitos susijusios medžiagos.
- **Studentai:** jiems kino paveldas yra naudinga mokomoji priemonė, kuri gali padėti geriau suprasti kino istoriją, teoriją ir praktiką.
- **Kino profesionalai:** jiems kino paveldas yra įkvėpimo šaltinis, kuris gali padėti kurti naujus ir originalius kino kūrinius, taip pat – darbo priemonė ir kūrybinė medžiaga.
- **Kino mėgėjai:** jiems kino paveldas yra galimybė pasižiūrėti klasikinius ir retus filmus, kurių negalima rasti kitur.
- **Plačioji visuomenė:** kino paveldas yra svarbi kultūros dalis, kuri gali padėti geriau suprasti praeitį ir dabartį.

REIKALAVIMAI FUNKCIJOS ĮGYVENDINIMUI

Infrastruktūra	Kompetencijos	Galimi veiklų įgyvendinimo partneriai
Archyvas / saugykla	Archyvarai (Archyvų / kolekcijos specialistai)	Valstybės archyvas
Klimato kontrolė. Specialios patalpos, kuriose laikomos kino juostos, turi būti aprūpintos klimato kontrolės sistemomis. (pvz. kad acetatinė kino juosta išsilaikytų kuo ilgiau, reikalinga kuo žemesnė temperatūra, taip pat svarbu išlaikyti tinkamą santykinį drėgnumą).	Konsultantai (teikia informaciją lankytojams / užklausoms)	Bibliotekos
	Restauratoriai	Kultūros įstaigos (muziejai, bibliotekos)
Tinkamas saugojimas. Kino juostos turi būti laikomos specialiose dėžutėse, apsaugančiose nuo dulkių, šviesos ir kitų aplinkos veiksnių.	Skaitmeninimo specialistai	Užsienio filmotekos ir kino archyvai
	Kino istorikai	

Infrastruktūra	Kompetencijos	Galimi veiklų įgyvendinimo partneriai
Ventiliacija. Gerai ventiliuojamos patalpos užtikrina, kad cheminės medžiagos, išsiskiriančios iš senstančių juostų, nesikaupytų ir nekenktų kitoms juostoms.	Teisininkai IT specialistai	Audiovizualinio meno ir kino archyvų asociacijos Universitetai Kino organizacijos
Apsauga nuo gaisro. Patalpose turi būti įrengtos priešgaisrinės sistemos su specialiais gesintuvais, kurie nekenkia kino juostoms (pvz., inertinių dujų gesinimo sistemos).		
Saugyklos saugumas. Patikima saugumo sistema (įskaitant signalizaciją, vaizdo stebėjimą ir ribotą prieigą) apsaugo nuo vagysčių ir vandalizmo.		
Katalogavimo ir dokumentavimo sistemos. Išsamios katalogavimo ir dokumentavimo sistemos leidžia lengvai identifikuoti ir surasti kiekvieną filmą. Tai gali būti tiek fiziniai katalogai, tiek skaitmeninės duomenų bazės.		
Prieigos infrastruktūra		
Patogios prieigos galimybės mokslininkams, tyrėjams ir kitiems vartotojams, įskaitant skaityklas, peržiūrų sales ir skaitmenines platformas.		
Mokslinių tyrimų ir švietimo erdvės		
Patogios darbo vietos ir ištekliai tyrėjams, kurie atlieka darbus su archyvine medžiaga.		

SANTYKIS SU DABARTINĖMIS LKC FUNKCIJOMIS

LKC disponuoja iš likviduoto „Lietuvos kino“ gautu archyvu. Šį archyvą sudaro skirtingų šalių, žanrų, formatų filmų juostos, atspindinčios „Lietuvos kino“ platinimo veiklą nuo praėjusio amžiaus penktojo dešimtmečio. Svarbu pabrėžti, kad dauguma šių juostų pagal dabartinį Kino įstatymą neatitinka kino paveldo apibrėžimo. Šiuo atžvilgiu svarbu plėsti arba patį apibrėžimą, arba Nacionalinės filmotekos funkcijas, nurodant, kad ji rūpinasi ne tik kino paveldu, bet ir kitokio tipo medžiaga. Taip pat Kino įstatymo 16 straipsnyje „Lietuvos kino paveldo apsauga“, kalbant apie kino paveldo apsaugą, įvardijama tik Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba. Atsižvelgiant į tai, į institucijų, besirūpinančių Lietuvos kino paveldu, sąrašą būtina įtraukti ir LKC.

LKC taip pat disponuoja „Lietuvos kino studijos“ sukurtų filmų teisėmis ir dalimi šios kolekcijos kino juostų. LKC perduota ir „Lietuvos kino“ technologinė įranga. Be to, LKC suteikia suinteresuotiems asmenims

leidimus naudoti jų kolekcijoje esančius filmus, kurių turtinėmis teisėmis LKC disponuoja⁸⁰. Taip pat konsultuojama pagal užklausas dėl filmų gavimo rodymui ar autorių teisių ir pan. klausimais.

SANTYKIS SU REGIONINE FILMOTEKA

Nacionalinė ir Regioninė filmotekos veiks kaip vienas padalinys, valdomas LKC. Tad abi filmotekos turėtų glaudžiai bendradarbiauti, kad būtų užtikrintas efektyvus kino paveldo saugojimas, archyavimas bei prieiga prie jo visoje Lietuvoje. Nors planuojama, kad Regioninė filmoteka tiesiogiai archyavimo funkcijos nevykdys, joje bus sudaryta prieiga prie LKC priklausančios kino kolekcijos, o tai leis vykdyti ir skaitmeninimo / restauravimo veiklas (LKC reikmėms), įtraukiant atitinkamos kompetencijos dalyvius; taip pat – teikti skaitmeninimo ir restauravimo paslaugas regione. Abi filmotekos turėtų naudotis bendra kino paveldo duomenų baze, kad būtų užtikrinta lengva ir patogi prieiga prie informacijos visiems vartotojams. Nacionalinėje ir Regioninėje filmotekose galėtų būti organizuojami bendri renginiai, parodos, kino peržiūros ir edukacinės programos, skirtos saugomos medžiagos sklaidai nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu bei edukacijai. Nacionalinė filmoteka, turėdama daugiau išteklių ir kompetencijų, galėtų veikti kaip kompetencijų centras kino paveldo saugojimo ir archyavimo klausimais.

SANTYKIS SU ESAMA KINO EKOSISTEMA

Viena pagrindinių problemų Lietuvos kino paveldo saugojimo ir sklaidos srityje yra fragmentuota šio paveldo saugojimo sistema. Remiantis Kino įstatymu, Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba ir jai pavaldūs valstybės archyvai yra atsakingi už kino paveldo puoselėjimą ir sklaidą. Šios institucijos siekia kaupti, išsaugoti unikalų valstybės dokumentinį paveldą ir juo dalytis. Be valstybės archyvų, kino paveldo turinys taip pat yra saugomas ir bibliotekose, muziejuose, televizijos ir radijo archyvuose. Šioje srityje išryškėja vienos organizacijos, atsakingos už kino paveldo saugojimą, užtikrinančios bendrą kryptį ir saugojimo standartus, lyderystės stoka.

Be to, matyti vienos duomenų bazės, kurioje būtų galima rasti aktualią medžiagą apie kino paveldo turinį, stygius. Galima išskirti pavienes iniciatyvas, kurios turi tarpusavio sąsają: pvz., LCVA įgyvendinamos platformos „E-Kinas“ ir „E-paveldas“. Šiuo metu diegiama „E-kultūros“ sistema turėtų veikti kaip bendras suskaitmeninto ir skaitmeninio kultūros ir audiovizualinio turinio, elektroninių paslaugų ir sklaidos portalas, jungiantis skirtingų įstaigų duomenų bazines. Steigiant Nacionalinę filmoteką taip pat svarbu atsižvelgti, kaip jos archyvas ir duomenų bazė bus susieta su „E-kultūros“ sistema.

Archyvuose ir kitose atminties institucijose saugomo turinio sklaida ir pristatymas visuomenei yra viena iš silpnųjų sričių. Nuo 2022 m. buvo išplėstos archyvų funkcijos, įtraukiant į jas kultūrinės edukacijos funkciją⁸¹. Vis dėlto, vertinant įvairių archyvų veiklą, matyti ribota kino paveldo sklaida ir viešinimas visuomenei (pvz., kino peržiūros, diskusijos / pristatymai kino paveldo tema). Sklaida dažnai vykdoma per duomenų bazių plėtrą, platformų, leidžiančių peržiūrėti skaitmeninį turinį, kūrimą. Pavyzdžiui, šiuo metu LCVA turi didelę kino paveldo kolekciją bei plėtoja platformą „E-kinas“, kuri, LCVA teigimu, susilaukia didelio ne tik profesionalų, bet ir visuomenės susidomėjimo. „E-kinas“ ne tik leidžia platformoje pasižiūrėti filmus ir kitą audiovizualinį turinį, kurio neriboja turtinės teisės, bet ir pateikia turtinių teisių apriboto turinio aprašymus. Nacionalinė filmoteka galėtų veikti kaip tarpininkė filmų teisių klausimais tiek Lietuvoje, tiek užsienyje.

Pagrindinės institucijos, užsiimančios kino srities tyrimais Lietuvoje, yra aukštojo mokslo įstaigos, nevyriausybinių organizacijų (pvz., „Meno avilys“) bei individualūs tyrėjai. Filmotekos atveju itin aktualu būtų vykdyti tyrimus, susijusius su filmotekos saugoma kolekcija, siekiant ją labiau aktualizuoti.

⁸⁰ Lietuvos kino centras. Administracinės paslaugos „Leidimų naudoti filmus suteikimas“ teikimo aprašymas. Prieiga per internetą: https://www.lkc.lt/docs/2024%20Administracin%C4%97s+paslaugos+teikimo+apra%C5%A1ymas_leidimo+naudoti+filma+suteikimas.pdf

⁸¹ Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymas.

3.0

Kino paveldo rodymas ir sklaida

Kino paveldo rodymo ir sklaidos funkcija apima filmų rodymą ir jų prieinamumo užtikrinimą platesnei auditorijai. Pagrindinis tikslas – plėsti kino paveldo prieinamumą plačiajai visuomenei, didinti sąmoningumą, kino raštingumą bei domėjimąsi kinu.

Atsižvelgiant į šioje koncepcijoje siūlomą kino paveldo sąvokos išplėtimą, ši funkcija turėtų apimti *kino kūrinių, kurie yra reikšmingi Lietuvos kultūros ir visuomenės raidos kontekste, nepaisant jų kilmės šalies, medžiagos pristatymą, bei su filmo gamyba susijusias, išliekamąją vertę turinčios medžiagos sklaidą*. Tai ypač aktualu atsižvelgiant į kino skaitmeninimo ir platinimo bei sklaidos specifiką: skaitmeninės laikmenos, palyginti su analoginėmis, yra mažiau patvarios ir gali būti lengviau pažeidžiamos arba prarandamos dėl technologinių gedimų ar metaduomenų trūkumo. Todėl kyla pavojus prarasti dalį vertingos filmų medžiagos.

POTENCIALŪS VEIKLŲ FORMATAI

- **Reguliarių kino paveldo seansų organizavimas.** Reguliariai rodyti kino paveldo filmus Nacionalinės filmotekos kino salėse, remiantis tiek filmotekos archyvo kolekcija, tiek kitų organizacijų turimais ištekliais.
- **Festivalių ir specialiųjų kino paveldo programų sudarymas.** Rengti festivalius, susijusius su kino paveldo tema. Šie festivaliai galėtų būti organizuojami bendradarbiaujant su kitomis institucijomis.
- **Kino paveldo seansų išskirtinėse vietose organizavimas.** Rengti kino seansus miesto erdvėse arba partnerių institucijose, ieškoti įvairioms tikslinėms grupėms patrauklių naujų erdvių taip pritraukti naujų lankytojų.
- **Kino paveldo filmų platinimas.** Lietuvos ir užsienio festivaliuose bei interneto platformose platinti filmus, kuriuos saugo ir kurių teises turi Nacionalinė filmoteka.
- **Saugomo kino paveldo sklaida.** Organizuoti parodas, peržiūras, diskusijas ir kitus renginius, skirtus kino paveldo sklaidai. Leisti leidinius ir kurti internetinį turinį apie kino paveldą.
- **Autentiškos kino rodymo technikos priežiūra ir / r nuoma.** Saugoti ir rūpintis autentiška 35mm, 16mm bei namų formatų technika, naudoti šią techniką Nacionalinės filmotekos veikloms bei bendradarbiauti su partneriais taip pat suteikiant jiems galimybes pasinaudoti šia technika.
- **Prieinamumo ir įtraukumo skatinimas.** Rengti nemokamus seansus ir taikyti lengvatas socialiai pažeidžiamoms grupėms, kad būtų sukurtos sąlygos šių grupių dalyvavimui. Įtraukti pasirinktas auditorijų grupes į filmų / festivalio programos sudarymo procesą.

Svarbu paminėti, kad Nacionalinė filmoteka turėtų ne tik rodyti kino paveldą, bet ir užtikrinti jo sklaidą kitais formatais, pasitelkiant įvairius kanalus. Tai galėtų apimti filmų platinimą interneto platformose, edukacinių

programų kūrimą, bendradarbiavimą su festivaliais ir kino teatrais bei kitą veiklą, kuria siekiama didinti kino paveldo tiek fizinį, tiek kognityvinį matomumą ir prieinamumą.

AUDITORIJA

Kino paveldo rodymo ir sklaidos funkcija skirta plačiajai visuomenei, siekiant didinti susidomėjimą ir žinias apie kino paveldą. Taip pat funkcija gali būti taikoma specifinių kino žanrų auditorijoms, edukacijos įstaigoms ir kitoms suinteresuotoms grupėms. Atsižvelgiant į suinteresuotųjų šalių grįžtamąjį ryšį, svarbu užtikrinti kino paveldo prieinamumą įvairioms socialinėms grupėms, įskaitant ir tas, kurios negali sau leisti mokėti už kino bilietus. Ypač svarbu atsižvelgti į visuomenės požiūrį į lietuviškus ir nekomercinius filmus, skatinti jų rodymą, prieinamumą ir populiarinimą.

Apklauso ir interviu duomenys rodo, kad Lietuvos gyventojai verčiau renkasi žiūrėti užsienio kūrėjų filmus, o lietuviškas kinas neatlieka svarbaus vaidmens kasdieniame jų gyvenime. Nors matyti ir teigiamų tendencijų šioje srityje, lietuviško kino rodymo skatinimas ir plačiosios visuomenės žinių apie lietuvišką kiną stiprinimas išlieka aktualus. Siekiant skatinti lietuviško kino rodymą, yra vykdomos įvairios iniciatyvos, pvz., LKC rengiamos „Lietuviškos kino klasikos dienos“, kurių metu Lietuvos miestuose rodomi lietuviški filmai.

REIKALAVIMAI FUNKCIJOS ĮGYVENDINIMUI

Infrastruktūra	Kompetencijos	Galimi veiklų įgyvendinimo partneriai
Kino salės	Kino programų kuratoriai	Kino festivaliai
Kino (skaitmeninio ir analoginio) rodymo įranga	Techninis personalas (ypač galintis dirbti su analoginiu kinu)	Švietimo įstaigos ir kitos kino edukaciją vykdančios įstaigos
Skaitmeninė platforma	Kino edukatoriai	Kino teatrai
Renginių ir edukacijos patalpos		Interneto platformos
Ekspozicinės erdvės		Užsienio filmotekos
		Filmotekų ar kino archyvų asociacijos
		Kultūros įstaigos (kultūros centrai, muziejai, bibliotekos)

SANTYKIS SU DABARTINĖMIS LKC FUNKCIJOMIS

Šiuo metu, nors ir ribotai, LKC vykdo veiklas, susijusias su kino paveldo rodymu ir jo sklaida. Pavyzdžiui, LKC įgyvendina projektą „Lietuviškos kino klasikos dienos“. 2024 m. šio renginio metu 28-iose miestuose, miesteliuose bei kaimuose vyko dviejų naujai restauruotų klasikos filmų seansai⁸². Nacionalinės filmotekos atsiradimas sustiprintų LKC kompetencijas ir galimybes plėsti tokio pobūdžio veiklas.

⁸² „Lietuviškos kino klasikos dienos“ projektas. Prieiga per internetą: <https://www.lkc.lt/naujiena/lietuviskos-kino-klasikos-dienos-kviecia-pamatyti-naujai-restauruotu-klasikos-filmu-premjeras-1663>

SANTYKIS SU REGIONINE FILMOTEKA

Matyti ryškūs skirtumai tarp gyventojų galimybių pamatyti filmus didžiuosiuose miestuose ir mažesniuose miestuose ir gyvenvietėse. Viena iš priežasčių yra ribota kino rodymo infrastruktūra – ne visose Lietuvos savivaldybėse nuolat veikia kino teatrai ar skaitmeniniai kino ekranai kultūros centruose. Šiuo metu kino teatrai yra įsikūrę didžiuosiuose Lietuvos miestuose: Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje ir Alytuje. Savarankiškai jie atnaujinti mažesniuose miestuose: Anykščiuose, Gargžduose, Marijampolėje, Utenoje, Ukmergėje, Varėnoje ir Vilkaviškyje. Jaučiama didelė atskirtis tarp didžiųjų miestų ir regionų kino rodymo paslaugų. Tokių paslaugų stygius regionuose mažina jų kaip gyvenamosios, laisvalaikio ir turizmo erdvės patrauklumą⁸³.

Regioninė filmoteka svariai prisidės prie kino prieinamumo didinimo Vakarų Lietuvos regione, kadangi „Naglyje“ veiks kino salės, kurių šiuo metu nėra Palangoje. Be to, kino salių pasiūla regione šiuo metu koncentruojasi tik Klaipėdos mieste ir rajone. Nacionalinė filmoteka taip pat atliks svarbų vaidmenį didinant kino paveldo prieinamumą, kadangi abiejuose filmotekos padaliniuose galės būti rodomos bendros programos, rengiami festivaliai, retrospektyvos ir įgyvendinami kiti su kino paveldu susiję renginiai.

SANTYKIS SU ESAMA KINO EKOSISTEMA

Kino paveldo bei nacionalinio kino prieinamumas yra ribotas, ypač regionuose. Pagal Dokumentų ir archyvų įstatymą, archyvai turėtų vykdyti paveldo sklaidos funkcijas. Vis dėlto kino paveldo, kurį saugo archyvai, sklaida daugiausia vykdoma per skaitmeninę „E-kino“ platformą. Daug rečiau yra rengiamos archyvų ar bibliotekų kolekcijose turimų filmų peržiūros ar retrospektyvos. Atsižvelgiant į tai, Nacionalinės filmotekos funkcijos, susijusios su paveldinio kino sklaida, leistų nuodugniau supažindinti visuomenę su kino paveldu ir taip sustiprintų Lietuvos kino lauką.

4.0

Kino kultūros sklaida

Kino kultūros sklaida yra horizontali funkcija, įprastai įgyvendinama per kino edukaciją, kino (šiuolaikinio ir paveldinio) rodymą, taip skatinant visuomenės sąmoningumą kino srityje. Nors nemaža dalis Nacionalinės filmotekos funkcijų siejasi su kino paveldo įveiklinimu, filmotekos taip pat atlieka svarbų vaidmenį skatinant visuomenės domėjimąsi šiuolaikiniu kinu bei ugdant žiūrovą.

Nacionalinė filmoteka turėtų skatinti profesionalų ir visuomenės dialogą apie šių dienų Lietuvos kino lauką bei suteikti galimybę pristatyti naujus kultūriškai ar meniškai reikšmingus filmus, kurie nebūtinai sulaukia dėmesio komerciniuose kino teatruose. Vykdydama šias veiklas, Nacionalinė filmoteka turėtų tapti svarbiu kino kultūros centru, padedančiu vystyti dialogą apie nekomercinį bei lietuvišką kiną. Svarbu pabrėžti, kad Nacionalinė filmoteka nepakeistų komercinių kino teatrų, o labiau orientuotųsi į kiną, kuris jau baigė savo komercinį kelią arba priešingai – neturėjo galimybių būti (tinkamai) pristatytas plačiajai auditorijai.

⁸³ Lietuvos kino centras. Šiuolaikinio kino kultūros ir audiovizualinių menų sklaidos centro – regioninės filmotekos „Naglis“ inovatyvių paslaugų plėtra. Investicijų projektas, 2024.

POTENCIALŪS VEIKLŲ FORMATAI

- **Kino tyrimai.** Nacionalinė filmoteka galėtų prisidėti prie kino istorijos, paveldo bei dabartinės kino kultūros tyrimų ir taip didinti kino lauko profesionalumą. Ši veikla gali būti tiek akademinio pobūdžio (straipsniai, monografijos), tiek praktiškai pritaikoma, pavyzdžiui, organizuojant parodas, retrospektyvas ar edukacinius renginius.
- **Kino kritika.** Nacionalinė filmoteka galėtų rengti straipsnius, apžvalgas, tinklalaides ar diskusijas su skirtingų sričių profesionalais aktualiomis šiuolaikinio kino bei kino lauko temomis. Ši veikla ne tik telktų profesionalus bendrai diskusijai, bet ir suteiktų plačiajai auditorijai reikiamą kontekstą, kuris padėtų geriau suprasti meno kūrinius. Vykdam šią veiklą Nacionalinė filmoteka turėtų išlaikyti nešališkumą ir siekti skirti tolygų dėmesį skirtingiems žanrams bei kūrėjams.
- **Šiuolaikinio kino rodymas bendradarbiaujant su partneriais.** Nacionalinė filmoteka galėtų suteikti papildomus ekranus kino platintojams, festivaliams ir kt., siekiantiems pristatyti savo filmus. Filmotekoje šiuolaikinis kinas bus rodomas remiantis partnerystės ir bendradarbiavimo su kitais kino lauko veikėjais principu. Filmoteka taip pat demonstruos ir kino paveldo filmus, kurių rodymas aprašomas prie funkcijos Nr. 3. „Kino paveldo rodymas ir sklaida“.
- **Eksperimentinių bei jaunųjų kūrėjų darbų rodymas, bendradarbiaujant su partneriais.** Nacionalinė filmoteka kartu su kino specialistų rengimo įstaigomis (pvz., LMTA) galėtų suteikti erdvę rodyti jaunųjų kūrėjų filmus ar kitų kūrėjų eksperimentinius kūrinius. Tai suteiktų platformą ir žinomumą pradedantiems ar mažiau žinomiems kūrėjams.

AUDITORIJA

Su kino kultūros sklaida susijusios veiklos būtų orientuotos į plačią auditoriją, apimančią tiek profesionalus, tiek visuomenę.

Pagrindinės auditorijos grupės

- **Kino lauko atstovai:** profesionalai, kurie dirba kino industrijoje ar domisi kino kultūra. Šiai auditorijai galėtų būti itin aktualūs kino tyrimai, recenzijos apie šiuolaikinį kiną, diskusijos ir kitos veiklos, susijusios su kino lauku. Šios veiklos įtrauktų į bendrą dialogą apie Lietuvos kino kultūrą ir taip atliktų profesionalų telkimo funkciją. Kino industrijai taip pat gali būti svarbu turėti papildomų kino rodymo erdvių pristatyti savo filmus (kūrėjams, platintojams, rodytojams (festivaliams) ir pan.).
- **Plačioji visuomenė / žiūrovai:** skirtingo amžiaus grupių, sociodemografinės charakteristikos asmenys, besidomintys kinu. Nacionalinėje ir Regioninėje filmotekose rodomi kino filmai suteiktų galimybę šioms grupėms prasmingai praleisti laisvalaikį, susipažinti su nekomerciniu, netradiciniu ar eksperimentiniu kinu, kuruotomis filmų programomis bei kitais kino renginiais.

Pažymėtina, kad neretai filmai yra žiūrimi nelegaliai, negerbiamos autorinės teisės, gyventojai filmus dažnai žiūri namuose. Šiuo aspektu matyti poreikis toliau skatinti kino kultūrą Lietuvoje, ugdyti plačiosios visuomenės supratimą ir kritišką požiūrį. Remiantis 2024 m. Lietuvos gyventojų nelegalaus turinio vartojimo lygio nustatymo tyrimu, 4 iš 10 Lietuvos gyventojų bent kartais vartoja nelegalų turinį, o reguliariai tai daro ketvirtadalis gyventojų. Vizualinės formos (filmai, serialai, televizijos laidos, vaizdo įrašai) turinys yra dažniausiai vartojamas nelegaliai (33 %) tarp respondentų⁸⁴.

⁸⁴ KOG institutas, *Lietuvos gyventojų nelegalaus turinio vartojimo lygio nustatymo tyrimas 2024*, 2024.

REIKALAVIMAI FUNKCIJOS ĮGYVENDINIMUI

Infrastruktūra	Kompetencijos	Galimi veiklų įgyvendinimo partneriai
Kino salės	Kino kuratoriai	Kino profesionalų rengimo įstaigos (pvz., universitetai)
Kino rodymo įranga	Techninis personalas	Žiniasklaida
Patalpos seminarams ir paskaitoms	Kino kritikai, tyrėjai, aktyvūs veikėjai	Kino kūrėjai, platintojai, rodytojai (festivaliai)
Ekspozicinės erdvės (gali būti integruotos kitose patalpose, pvz., lankytojų priėmimui skirtose erdvėse)	Kino parodų	

SANTYKIS SU DABARTINĖMIS LKC FUNKCIJOMIS

LKC jau dabar prisideda prie kino kultūros puoselėjimo ir sklaidos šiais būdais:

- **leidiniais:** LKC periodiškai sudaro Lietuvos kino industrijos vadovus, informacinius leidinius apie Baltijos šalių kiną, katalogus apie Lietuvos kino klasiką, animaciją ir kt.;
- **nacionaliniais kino apdovanojimais „Sidabrinė gervė“:** nuo 2008 m. vyksta lietuviško kino kūrėjams skirti kino apdovanojimai, kuriuos paskutiniaisiais metais organizuoja LKC kartu su AVAKA;
- **finansavimu:** LKC teikia finansavimą nacionalinių filmų platinimui, siekdamas skatinti nacionalinio kino matomumą ir prieinamumą bei sudaryti sąlygas efektyvesniam nacionalinių filmų platinimui Lietuvoje. LKC taip pat teikia finansavimą kino kultūros sklaidos projektams, kad būtų sudarytos sąlygos profesionaliam kino menui populiarinti. Finansavimas teikiamas ir kino kritikams, kurie dalyvauja tarptautiniuose kino festivaliuose, taip pat – nacionalinių filmų sklaidai užsienyje;
- **stipendijomis:** nors didžioji dalis individualių stipendijų yra skiriamos su kino kūrimu susijusioms veikloms, dalis jų gali būti skirtos ir kino tyrimams.

Nacionalinė filmoteka galėtų toliau tęsti ir plėsti leidinių veiklą. Kitos veiklos, kurias dabar vykdo LKC, galėtų likti nepakitusios ir toliau būti vykdomos atitinkamų LKC padalinių. Siekiant išvengti funkcijų dubliavimo ir užtikrinti sektoriaus gyvybingumą, Nacionalinė filmoteka turėtų:

- **aiškiai apibrėžti savo vaidmenį:** pagrindinį dėmesį sutelkus į kino paveldo sklaidą, Nacionalinės ir Regioninės filmotekų kino salėse galėtų būti rodomi kino paveldo (Lietuvos ir užsienio) filmai, juos traktuojant kaip kiną, kurio komercinis kelias jau pasibaigęs. Šiuo atveju galėtų būti rodomas / įveiklinamas ir nekomercinis užsienio šalių kinas ir / arba tas kinas, kuris neturėjo galimybės būti parodytas kituose kino teatruose. Nacionalinė filmoteka turėtų bendradarbiauti su kitais kino lauko dalyviais (vykdyti bendrus projektus, dalintis informacija ir ištekliais), kad būtų išvengta konkurencijos ir užtikrinta sinergija;
- **specializuotis tam tikrose srityse,** pavyzdžiui, kino edukacijos plėtra suaugusiems, tarptautinis bendradarbiavimas, skaitmeninis kino paveldo pristatymas ir pan.;

- **ieškoti papildomų finansavimo šaltinių**, pavyzdžiui, teikiant paraiškas gauti papildomą finansavimą iš nacionalinių ar tarptautinių finansavimo programų / fondų.

SANTYKIS SU REGIONINE FILMOTEKA

Regioninė filmoteka „Naglis“, kaip LKC Nacionalinės filmotekos padalinys, atliks svarbų vaidmenį prisidedant prie kino kultūros sklaidos, ypač Vakarų Lietuvos regione.

Igyvendindama šią funkciją, Regioninė filmoteka prisidėtų prie šiuolaikinio lietuviško kino ir nekomercinio kino rodymo. Kinas būtų rodomas bendradarbiaujant su kino festivaliais bei platintojais, suteikiant jiems galimybes pasinaudoti kino salėmis, kurių šiuo metu regione trūksta. Regioninėje filmotekoje taip pat galėtų vykti filmų pristatymai, diskusijos su kino kultūros lauko atstovais.

Kino paveldas taip pat yra aktuali kino kultūros dalis, tad Nacionalinėje ir Regioninėje filmotekose bus rodomas kino paveldas, remiantis galimybių studijoje siūlomu kino paveldo apibrėžimu. Kino paveldo programa galėtų būti bendra tiek Nacionalinei, tiek Regioninei filmotekoms. Regioninėje filmotekoje taip pat bus sukurtos galimybės aktualizuoti turimas kino kolekcijas ir jas kokybiškai pristatyti Lietuvos piliečiams ir svečiams⁸⁵.

SANTYKIS SU ESAMA KINO EKOSISTEMA

Svarbu paminėti, kad 2024 m. buvo įsteigta Kino kultūros asociacija (KKA), kurios tikslai apima: „reprezentuoti kino kultūrą ir auginti jos prestižą, dalyvauti formuojant šalies kultūros ir kino politiką, stiprinti narių kompetencijas, nevyriausybinių ir tarpsritinį sektorius“⁸⁶. Asociacija susikūrė reaguodama į tai, kad kino kultūros laukas iki šiol neturėjo visas jo šakas (nuo kino gamybos iki platinimo) apimančio atstovavimo.

Tačiau, net ir įsteigus KKA, kino lauko atstovų apklausa bei konsultacijos rodo, kad vis dar jaučiamas labai svarbus sektoriaus telkimo poreikis. Tad Nacionalinė filmoteka galėtų prisidėti prie šios srities stiprinimo ir atrasti savo nišą greta jau veikiančių asociacijų ir organizacijų.

Kino rodymo srityje Vilniuje (ir Lietuvoje) veikia skirtingo pobūdžio organizacijos: komerciniai ir nekomerciniai kino teatrai, nevyriausybines organizacijos (vykdančios reguliarią veiklą bei organizuojančios festivalius), kultūros įstaigos (kultūros centrai, muziejai, bibliotekos ir archyvai). Matyti, kad šioje srityje dominuoja didieji komerciniai kino teatrai, atliekantys svarbų vaidmenį formuojant gyventojų santykį su kinu.

Prie komercinio kino pasiūlos alternatyvos stiprinimo prisideda tokie kino centrai bei teatrai kaip „Skalvija“ ir „Pasaka“. Jie skiria nemenką dėmesį nekomerciniam kinui, rengia filmų programas bei teminius ciklus. Jie taip pat pristato Lietuvos kino kūrėjų darbus, rengia proginius jų vakarus (retrospektyvas, premjeras, susitikimus su režisieriais). Nekomercinio kino rodymo lauke išsiskiria festivalių (Tarptautinio kino festivalio „Kino pavasaris“, Tarptautinio Vilniaus dokumentinių filmų festivalio, filmų festivalio „Nepatogus kinas“, Europos filmų forumo „Scanorama“ ir kt.) bei „Meno Avilio“ organizuojamos kino peržiūros ir renginių ciklai. Svarbu paminėti, kad kino rodymo, kaip ir edukacijos (žr. toliau), srityje dirbančios organizacijos gali vertinti filmoteką kaip potencialią grėsmę ir baimintis auditorijos praradimo ar savo veiklą dubliavimo. Interviu ir apklausos duomenys parodė, kad šioje srityje veikiančios institucijos gali nerimauti dėl galimo finansavimo sumažėjimo atsiradus nacionalinei įstaigai.

Šis strateginis pasirinkimas (rodyti kiną, kurio komercinis kelias jau pasibaigęs) grindžiamas nacionaliniu kontekstu bei tarptautine praktika. Nors užsienio filmotekos daugiausia dėmesio skiria kino paveldo

⁸⁵ Lietuvos kino centras. Šiuolaikinio kino kultūros ir audiovizualinių menų sklaidos centro – regioninės filmotekos „Naglis“ inovatyvių paslaugų plėtra. Investicijų projektas, 2024.

⁸⁶ KINFO. *Laikas pasikalbėti apie kino kultūrą: veiklą pradeda naujai įsteigta Kino kultūros asociacija*. 2024 m. birželio 19 d. Prieiga per internetą:

<https://kinfo.lt/laikas-pasikalbėti-apie-kino-kultura-veikla-pradeda-naujai-isteigta-kino-kulturos-asociacija/>

demonstravimui ir sklaidai, jos taip pat rodo naujesnį, didelės sėkmės susilaukusį komercinį kiną (kurio komercinis kelias jau pasibaigęs), nekomercinį kiną (pvz., festivalių metu) bei kultinius filmus.

5.0

Kino edukacija

Kino edukacijos funkcija apima įvairių amžiaus grupių įgūdžių lavinimą bei žinių gausinimą. Šios žinios ir įgūdžiai ne tik siejasi su konkrečiais kino meno, istorijos, technikos aspektais, bet ir su bendraisiais gebėjimais: vaizduotės lavinimu, kritiniu mąstymu, kūrybiškumu ir pan. Pagrindinis šios funkcijos tikslas – ugdyti kino auditoriją.

Filmotekos funkcijos bus įgyvendinamos jungiant teorinius ir praktinius kino edukacijos aspektus. Teorinė edukacija gali būti vykdoma rengiant paskaitas, seminarus, diskusijas, filmų peržiūras su komentarais, analizuojant kino kūrinius, aptariant jų menines, socialines ir kultūrines reikšmes. Praktinė edukacija apima kino kūrimo dirbtuves, scenarijų rašymą, filmavimą, montažą ir kitus praktinius užsiėmimus, leidžiančius dalyviams įgyti konkrečių įgūdžių ir patirties.

POTENCIALŪS VEIKLŲ FORMATAI

- **Edukacinio turinio, apimančio tiek teorinius, tiek praktinius aspektus kūrimas ir sklaida:**
 - Mokomoji medžiaga apie kino istoriją, teoriją, žanrus, kino kūrimo procesą ir kt.;
 - Interaktyvios užduotys ir pratimai, skatinantys kritinį mąstymą ir analizę;
 - Praktiniai vadovai ir pamokos, supažindinantys su kino kūrimo pagrindais (scenarijaus rašymas, filmavimas, montažas ir kt.);
- **Edukacinių renginių organizavimas bendradarbiaujant su kitomis organizacijomis:**
 - Teoriniai renginiai (paskaitos, seminarai, diskusijos, filmų peržiūros su komentarais);
 - Praktiniai renginiai (kino kūrimo dirbtuvės, kino technikos demonstracijos, praktiniai užsiėmimai su kino profesionalais);
- **Patirties ir gerosios praktikos mainai:**
 - Patirties mainų vizitai ir stažuotės kino edukacijos specialistams iš Lietuvos ir užsienio;
 - Konferencijos ir seminarai, skirti dalytis geraja praktika kino edukacijos srityje;
- **Naujų programų kūrimas:**
 - Programos, skirtos suaugusiųjų auditorijai, pavyzdžiui, kino analizės kursai, kino istorijos paskaitos, kino kūrimo dirbtuvės;
 - Programos, skirtos specifinėms kino sritims, pavyzdžiui, kino restauravimo ar archyvavimo kursai;

- Programos, vykdomos bendradarbiaujant su kitomis institucijomis, pavyzdžiui, mokyklomis, universitetais, kino centrais.

AUDITORIJA

Paklausos požiūriu kino edukacija gali būti suprantama kaip platesnės kultūrinės edukacijos sistemos dalis. Kino srities edukacijos iš dalies konkuruoja su kitų sričių siūlomu edukaciniu turiniu. Tad šiame kontekste tampa itin aktualu siūlyti nestandartines, naujas veiklas.

- **Vaikai ir jaunimas:** kino srities edukacijos (paskaitos, susitikimai su kūrėjais, praktinės dirbtuvės, apsilankymai kino teatre ir pan.) dažniausiai yra orientuotos į vaikus bei jaunimą. Šių susitikimų metu paprastai siekiama ne tik supažindinti su kinu ir jo istorija, bet ir skatinti kūrybiškumą. Lietuvoje yra vykdoma „Kultūros paso“ programa, kurios metu moksleiviai gali dalyvauti įvairiose kultūrinėse edukacijose⁸⁷. Šiuo metu sistemoje jau yra siūlomos įvairios su kinu susijusios edukacijos, apimančios ne tik teoriją, bet ir praktinius įgūdžius lavinančius užsiėmimus (pvz., animacijos dirbtuvės, kino kūrimo dirbtuvės, kino technikos demonstracijos, praktiniai užsiėmimai su kino profesionalais ir pan.). Organizacijos taip pat vysto edukacinį turinį, padedantį mokytojams pasitelkti kiną kaip edukacijos šaltinį. Pvz., LKC 2013 m. įsteigė kino ugdymo bazę, kurią sudaro daugiau kaip 60 lietuviškų filmų, suskirstytų į keturias grupes pagal moksleivių amžių⁸⁸. Ši bazė naudojama analizuojant istorinius, dokumentinius filmus apie praeitį; aptariant istorinių įvykių vaizdavimą; nagrinėjant filmų scenarijus, personažus, siužetus; aptariant kino kalbą ir jos raiškos priemones; analizuojant filmų temas, vertybes, moralines dilemas; skatinant kritinį mąstymą ir diskusijas; supažindinant su kino meno pagrindais; analizuojant filmų estetiką, kūrybą. LKC taip pat rengia „Jaunojo žiūrovo kino dienas“⁸⁹. Filmotekos atveju, kuriant edukacijas vaikams bei jaunimui, svarbu įvertinti esamą edukacinių užsiėmimų pasiūlą, siekti bendradarbiauti, o ne konkuruoti su jau dabar edukacijas vykdančiomis organizacijomis. Didesnis kino įtraukimas į švietimo sistemą, kai švietimo įstaigos vykdo daugiau kino edukacijos veiklų, galėtų padaryti teigiamą įtaką auditorijai: ugdytų nekomercinio kino žiūrėjimo įgūdžius, skatintų ankstyvesnį / kritiškesnį įsitraukimą į kino kultūrą.
- **Suaugusieji:** 2022 m. atliktas „Kultūros įstaigų įsitraukimo į suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą procesą galimybių tyrimas“ parodė, kad kino srityje (atliepiant panašią tendenciją ir kitose kultūros srityse) suaugusiesiems skirtų veiklų yra mažuma⁹⁰. Suaugusieji dažniausiai nėra kino edukacijos programų tikslinės grupės, nebent kursai ar mokymai yra skirti kino profesionalų kvalifikacijai tobulinti. Visgi verta paminėti, kad kino festivaliai dažnai turi juos lydinčią edukacinę programą, kurios veiklos yra skirtos plačiam auditorijos spektrui. Pavyzdžiui, festivalis „Kino pavasaris“ rengia tiek kino profesionalams, tiek plačiajai visuomenei skirtus seminarus, diskusijas ir meistriško pamokas su kino kūrėjais ir kritikais. Taip pat organizuojami specialūs kino seansai moksleiviams ir studentams, kuriuos lydi edukacinės diskusijos. Vilniaus dokumentinių filmų festivalis rengia seminarus ir diskusijas apie dokumentinį kiną, kino kritiką ir dokumentiniuose filmuose nagrinėjamas socialines problemas. Festivalis taip pat organizuoja moksleiviams ir studentams skirtus edukacinius projektus, skatinančius kritinį mąstymą ir medijų raštingumą. „Scanorama“ rengia klausimų ir atsakymų sesijas su kino kūrėjais, diskusijas apie kino temas ir specialius moksleiviams skirtus seansus, susietus su edukacinėmis programomis. Edukacinės veiklos suaugusiesiems ar ilgalaikiai praktiniai užsiėmimai galėtų tapti Nacionalinės filmotekos veiklos niša.
- **Pensinio amžiaus asmenys:** Senjorams skirtos veiklos dažnai būna orientuotos ne tik į edukaciją, bet ir į socialinių ryšių stiprinimą, laiko praleidimą kartu (pvz., Vidos Ramaškienės fondas

⁸⁷ Kultūrinės edukacijos sistema. Kultūros pasas. Prieiga per internetą: <https://www.kulturospasas.lt/kulturines-edukacijos>

⁸⁸ Kino ugdymo bazė. Prieiga per internetą: <https://www.keub.lt/>

⁸⁹ Lietuvos kino centras. Kino edukacijos projektai. Prieiga per internetą: <https://www.lkc.lt/projektai/kino-edukacijos-projektai>

⁹⁰ UAB „Theoria“, *Kultūros įstaigų įsitraukimo į suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą procesą galimybių tyrimas*, 2023, p. 37. Prieiga per internetą: <https://www.kulturostyrimai.lt/visos-temos/kulturos-politika/kulturos-istaigu-isitraukimo-i-suaugusiuju-mokymosi-visa-gyvenima-procesa-galimybiu-tyrimas/>

organizuoja filmų peržiūras ir renginius senjorams)⁹¹. 2023 m. taip pat buvo pristatyta Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ir Sveikatos apsaugos ministerijos „Socialinio recepto“ programa, kuria siekiama mažinti pensinio amžiaus asmenų vienišumą ir įtraukti juos į ilgalaikes nemokamas kultūrinės veiklas. Šioje programoje taip pat dalyvauja ir su kinu susijusios organizacijos, pvz., Lietuvos valstybės archyvai su „E-kinas“⁹². Nacionalinė filmoteka taip pat galėtų prisidėti prie tokių iniciatyvų kaip „Socialinis receptas“ ar siūlyti kitas veiklas, skirtas vyresnio amžiaus žmonėms. Čia svarbiu aspektu tampa bendruomenės kūrimas.

REIKALAVIMAI FUNKCIJOS ĮGYVENDINIMUI

Infrastruktūra	Kompetencijos	Galimi veiklų įgyvendinimo partneriai
Kino salės	Kino edukatoriai	Nevyriausybės ir privačios organizacijos (pvz., „Meno avilys“, „Skalvija“)
Kino rodymo įranga	Ryšių su mokyklomis ir švietimo įstaigomis koordinatoriai	Švietimo įstaigos (mokyklos, universitetai)
Patalpos seminarams ir paskaitoms	Specialistai, dirbantys su įvairia kino technika	Kino festivaliai (pvz., „Kino pavasaris“)
Vaizdo ir garso laboratorija (visuomenės / vykdomų edukacijų reikmėms)	Kino kūrėjai ir kino meno specialistai	Užsienio filmotekos ir kino edukacijos institucijos
Skaitmeninimo / restauravimo patalpos		

SANTYKIS SU DABARTINĖMIS LKC FUNKCIJOMIS

LKC jau dabar aktyviai remia kino edukacijos plėtrą, koordinuoja vizualinio raštingumo ugdymo procesus ir siekia, kad kinas taptų prieinamas kuo platesnei auditorijai. LKC vykdo du pagrindinius kino edukacijos projektus:

- **kino ugdymo bazė (KEUB)** – ši internetinė platforma suteikia prieigą prie nacionalinių filmų ir metodinės medžiagos, skirtos mokytojams. KEUB siekiama integruoti kiną į ugdymo procesą ir ugdyti mokinių vizualinį raštingumą;
- **„Jaunojo žiūrovo kino diena“** – šis renginys, skirtas 12–14 metų vaikams, skatina domėjimąsi Europos kinu ir ugdo kritinį mąstymą.

Nacionalinė filmoteka turėtų perimti ir plėsti LKC patirtį kino edukacijos srityje, užtikrinti veiklų tęstinumą ir papildomumą.

⁹¹ UAB „Theoria“; Vidos Ramaškienės paramos fondas. Prieiga per internetą: <https://www.facebook.com/vrparamosfondas/>

⁹² „E-kinas“, Lietuvos valstybės archyvai „Socialinio recepto“ iniciatyvos projekte. Prieiga per internetą: <https://www.e-kinas.lt/news/2024/socialinis-receptas-pradzia.html>

SANTYKIS SU REGIONINE FILMOTEKA

Regioninė filmoteka siekia tapti profesionalaus kino sklaidos ir medijų edukacijos centru Vakarų Lietuvoje, kur sudaromos sąlygos ugdyti įvairaus amžiaus ir interesų grupių kino ir audiovizualinių menų žiūrovą, rengti formaliojo ir neformaliojo švietimo ugdymo menu ir kultūra programas, kelti kvalifikaciją specialistų, galinčių regione užsiimti kino edukacija. Svarbu atsižvelgti į tai, kad Regioninė filmoteka taip pat planuoja vykdyti edukacines programas vaikams ir jaunimui. Šios programos bus skirtos didinti susidomėjimą kinu ir su juo susijusiomis veiklomis. Regioninėje filmotekoje taip pat planuojama vykdyti edukacines programas suaugusiesiems. Šios programos bus skirtos sudominti suaugusiuosius kinu, padėti geriau suprasti kino kalbą ir technologiją. Svarbi edukacijos paskirtis bus ugdyti kino bei audiovizualinį raštingumą, ugdyti įprotį lankytis kine. Nors neplanuojama specifinių edukacinių programų, skirtų tik pensinio amžiaus asmenims, visos kitos edukacinės programos bus prieinamos ir šiems lankytojams.

Regioninė filmoteka „Naglis“ atliks svarbų vaidmenį įgyvendinant kino edukacijos funkcijas regioniniu lygmeniu. Nacionalinė filmoteka turėtų glaudžiai koordinuoti savo kino edukacijos veiklas su Regioninės filmotekos veiklomis, atsižvelgdama į specifinius kino edukacijos aspektus:

- **regioninė specifika.** Svarbu atsižvelgti į regiono specifiką – kultūrinį kontekstą, poreikius ir temas. Regioninė filmoteka galėtų rengti edukacijas, susijusias su regiono kino istorija, vietiniais kino kūrėjais, arba spręsti aktualias regionų problemas pasitelkdama kiną;
- **sezoniškumas ir tikslinių grupių pasiekiamumas.** Atsižvelgiant į sezoniškumą, kino infrastruktūros ir pasiūlos apribojimus, Regioninė filmoteka planuoja pritaikyti edukacijas (ir kino rodymą) prie besikeičiančios tikslinės auditorijos. Sezono metu būtų labiau orientuojamasi į svečius, atvykstančius į regioną. Ne sezono metu edukacijos turėtų būti labiau orientuotos į vietos bendruomenės poreikius. Regioninė filmoteka galėtų specializuotis socialiai pažeidžiamų žmonių, vietos bendruomenės įtraukimo į kino edukacijas srityje;
- **vietinių partnerysčių skatinimas.** Siekdama plėsti kino edukacijos pasiekiamumą ir poveikį, Regioninė filmoteka turėtų aktyviai bendradarbiauti su vietinėmis organizacijomis: mokyklomis, bibliotekomis, kultūros centrais. Regioninėje filmotekoje planuojama įrengti tinkamą infrastruktūrą, kad čia galėtų vykti įvairioms grupėms pritaikyta kino edukacija.

SANTYKIS SU ESAMA KINO EKOSISTEMA

Lietuvoje kino srities edukacinės veiklos yra vykdomos fragmentiškai, trūksta strateginio požiūrio, užtikrinančio ne tik edukacijų plėtrą, bet ir kritiškai kiną vertinančios auditorijos augimą. Įtakos turėjo ir tai, kad LKC neturi atskiros kino edukacijos finansavimo programos⁹³. Nacionalinės filmotekos galėtų atlikti reikšmingą vaidmenį telkiant sektoriuje dirbančius edukatorius bei strategiškai identifikuojant, kokios srities ir pobūdžio edukacijų labiausiai trūksta skirtingoms tikslinėms grupėms. Vis dėlto svarbu paminėti, kad Nacionalinė filmoteka turėtų ne tik telkti informaciją apie sektoriaus veiklas, bet ir vykdyti edukacines veiklas, susijusias su turima kino kolekcija.

Konsultacijų su sektoriaus atstovais metu buvo regima rizika, kad jei Nacionalinė filmoteka vykdys edukacines veiklas, tai gali nulemti mažesnę skiriamą finansavimą šia veikla užsiimantiems kino bendruomenės atstovams. Tad buvo išreikštas siūlymas, kad atsiradus naujų edukacijų (susijusių su

⁹³ UAB „Theoria“, p. 37.

Nacionalinės filmotekos kolekcijomis ar kitomis temomis bei turinio / formatų sukūrimu) poreikiui, Nacionalinė filmoteka galėtų pasitelkti šios srities atstovus.

6.0

Tarptautinis bendradarbiavimas ir atstovavimas

Tarptautinis bendradarbiavimas yra viena esminių Nacionalinės filmotekos funkcijų, leidžianti įsitraukti į tarptautinę kino bendruomenę, keistis žiniomis, patirtimi bei gerosiomis praktikomis ir skleisti Lietuvos kino paveldą užsienyje.

Tarptautinio bendradarbiavimo kryptys:

- **bendradarbiavimas su užsienio filmotekomis ir audiovizualiniais archyvais.** Nacionalinė filmoteka turėtų užmegzti ir palaikyti ryšius su kitų šalių filmotekomis ir archyvais: keistis kino paveldo objektais, dalyvauti bendruose projektuose ir renginiuose;
- **Lietuvos kino lauko atstovavimas užsienio festivaliuose ir platformose.** Filmoteka turėtų atstovauti Lietuvos kinui tarptautiniuose kino festivaliuose ir platformose, pristatyti Lietuvos kino paveldą ir šiuolaikinį kiną užsienio auditorijai;
- **dalyvavimas tarptautinių asociacijų veiklose.** Filmoteka turėtų įsitraukti į tarptautinių kino organizacijų (pvz., FIAF, ACE) veiklą, siekdama prisidėti prie tarptautinių kino paveldo saugojimo ir sklaidos standartų kūrimo ir įgyvendinimo.

POTENCIALŪS VEIKLŲ FORMATAI

- Dalyvavimas tarptautiniuose kino festivaliuose ir renginiuose.
- Bendrų projektų su užsienio filmotekomis ir kino archyvais vykdymas.
- Kino paveldo objektų mainų programų organizavimas.
- Užsienio kino specialistų kvietimas į Lietuvą skaityti paskaitų ir vesti mokymų.
- Lietuvos kino specialistų siuntimas į užsienio filmotekas ir kino archyvus stažuotis ir kelti kvalifikaciją.
- Tarptautinių kino paveldo duomenų bazių kūrimas ir plėtra.
- Narystė tarptautinėse kino organizacijose.

Toliau pateikiamas sąrašas organizacijų bei tinklų, prie kurių Nacionalinė filmoteka galėtų prisijungti.

Tarptautinis tinklas	Kriterijai	Naudos
<i>International Federation of Film Archives (FIAF)</i>	Turėti kino paveldo kolekciją ir vykdyti kino paveldo saugojimo veiklą Narystės mokestis	Dalyvauti tarptautiniuose kino paveldo projektuose, mokymuose ir kompetencijų kėlimo veiklose; tobulinti žinias ir gebėjimus filmų išsaugojimo ir kino archyvų darbo srityse; keistis informacija ir patirtimi su kitomis filmotekomis bei bendradarbiauti su kitais nariais istorinių tyrimų, tarptautinių filmų ir dokumentų prieinamumo klausimais.
<i>Association of European Cinematheques (ACE)</i>	Būti Europos filmoteka, turėti kino paveldo kolekciją, vykdyti kino paveldo išsaugojimo veiklą Narystės mokestis	Dalyvauti Europos kino paveldo projektuose; gauti paramą ir mokymus; keistis informacija ir patirtimi su kitomis Europos filmotekomis.
<i>The Association of Moving Image Archivists (AMIA)</i>	Vertinama, kaip institucijos yra įsipareigojusios archyvavimo sričiai Narystės mokestis	Patekti į AMIA narių katalogą; gauti išplėstinį įrašą AMIA tiekėjų kataloge; gauti nuolaidas AMIA renginiams ir internetiniams seminarams; turėti teisę balsuoti ir eiti renkamas pareigas AMIA komitetuose, taip prisidedant prie tarptautinės veiklos organizavimo bei standartų archyvavimo srityje kūrimo.
<i>The International Council on Archives (ICA)</i>	Narystės mokestis	Dalyvauti ICA renginiuose; dalyvauti Tarptautinės archyvų savaitės renginiuose; gauti prieigą prie ICA išteklių ir surinktos medžiagos. Taip pat remiamos archyvų ir archyvarų veiklos šalyse, regionuose ir bendruomenėse, kuriose archyvų valdymo veikla nėra optimali dėl nepakankamų išteklių, mokymo galimybių ar kitų priežasčių. Lėšos yra skiriamos iš specialaus Tarptautinio archyvų vystymo fondo (angl. <i>Fund for the International Development of Archives</i> , FIDA).
<i>Association for Recorded Sound Collections (ARSC)</i>	Narystės mokestis	ARSC duomenų bazių prenumerata; nuolaidos registracijai į konferencijas ir reklamai leidiniuose; neribota internetinė prieiga prie ankstesnių konferencijų įrašų.
<i>Baltic Audiovisual Archival Council (BAAC)</i>	Narystės mokestis	Dalyvauti archyvistų profesinio tobulėjimo veiklose; dalyvauti seminaruose bei kituose renginiuose; dalyvauti tinklaveikoje su Baltijos ir Skandinavijos valstybių archyvais.

Tarptautinis tinklas	Kriterijai	Naudos
<i>The Authority in Sound and Audiovisual Archives</i> (iASA)	Turėti garso ir vaizdo įrašų rinkinių Dirbti su garso ir vaizdo įrašais Narystės mokestis	Prieiga prie nariams skirtos informacijos ir duomenų bazių, išteklių ir programų; nuolaidos dalyvauti metinėse konferencijose; teisė balsuoti dėl asociacijos reikalų ir eiti pareigas vykdomojoje valdyboje; teisė dirbti komitetuose ir darbo grupėse, dalyvauti IASA generalinės asamblėjos posėdžiuose ir teikti rekomendacijas IASA veiklos klausimais; galimybės tobulinti audiovizualinio paveldo sistemą, palaikant glaudžius ryšius su tarptautinėmis ir nacionalinėmis institucijomis.

AUDITORIJA

Tarptautinio bendradarbiavimo funkcija yra ypač svarbi Lietuvos kino sektoriaus atstovams, siekiantiems įsitraukti į tarptautinę kino bendruomenę, užmegzti ryšius su užsienio partneriais, pristatyti savo kūrybą, įgyti naujų žinių bei patirties.

Ši funkcija taip pat svarbi užsienio kino sektoriaus atstovams, norintiems susipažinti su Lietuvos kinu, rasti partnerių bendriems projektams ir prisidėti prie Lietuvos kino lauko plėtros.

Narystė tarptautiniuose tinkluose taip pat atlieka svarbų vaidmenį kompetencijų kėlimo srityje – tai gali atverti galimybes mokymams, žinių ir kompetencijų mainams skirtingose srityse (pvz., archyvavimas, skaitmeninimas, restauravimas).

Pagrindinės auditorijos grupės

- **Lietuvos kino kūrėjai.** Tarptautinis bendradarbiavimas atveria galimybes pristatyti savo kūrybą užsienio auditorijai, rasti partnerių bendriems projektams, dalyvauti tarptautiniuose kino festivaliuose, renginiuose ir mokymuose.
- **Lietuvos kino organizacijos.** Tarptautinis bendradarbiavimas leidžia plėsti savo veiklą, užmegzti ryšius su užsienio partneriais, pritraukti investicijų ir skatinti Lietuvos kino lauko plėtrą.
- **Lietuvos kino tyrėjai ir kritikai.** Tarptautinis bendradarbiavimas suteikia galimybę dalyvauti tarptautinėse konferencijose ir diskusijose, publikuoti tyrimus užsienio leidiniuose ir prisidėti prie Lietuvos kino sklaidos užsienyje.
- **Užsienio kino kūrėjai ir organizacijos.** Tarptautinis bendradarbiavimas su Lietuva atveria galimybes rasti naujų talentų, įgyvendinti bendrus projektus ir prisidėti prie Lietuvos kino lauko plėtros.

REIKALAVIMAI FUNKCIJOS ĮGYVENDINIMUI

Infrastruktūra	Kompetencijos	Galimi veiklų įgyvendinimo partneriai
Konferencijų erdvės Kino kolekcija Duomenų bazės	Tarptautinio bendradarbiavimo specialistai	Kitos filmotekos ir audiovizualiniai archyvai (pvz., EYE, Bolonijos filmoteka, Vokietijos kino institutas ir kino muziejus, Danijos kino institutas ir pan.) Kino festivaliai (Berlyno kino festivalis, Tarptautinis Lumière kino festivalis ir kt.) Tarptautinės organizacijos (pvz., FIAF, FIAT-IFTA, ACE, iASA, ICA, Europos kino akademija ir kt.)

SANTYKIS SU DABARTINĖMIS LKC FUNKCIJOMIS

LKC šiuo metu vykdo kai kuriuos tarptautinio bendradarbiavimo projektus, tačiau Nacionalinė filmoteka, kaip LKC padalinys, galėtų išplėsti ir sustiprinti šią veiklą. Remiantis LKC nuostatais, jis turi teisę „pagal kompetenciją sudaryti sutartis ir susitarimus su Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių fizineis ir juridineis asmenimis dėl kino, audiovizualinių programų ir kitų tarptautinių kultūrinių bendradarbiavimo projektų vykdymo“⁹⁴. Vis dėlto tarptautinis bendradarbiavimas ir kino industrijos, filmų archyvavimo srities ir sklaidos atstovavimas nėra numatyti kaip LKC funkcijos nei pagal Kino įstatymą (galiojančią 2024 m. redakciją)⁹⁵, nei pagal LKC nuostatus.

SANTYKIS SU ESAMA KINO EKOSISTEMA

LCVA dalyvauja Baltijos audiovizualinių archyvų taryboje (BAAC), yra Tarptautinės televizijos archyvų federacijos (FIAT/IFTA) narys. Lietuvos Respublikos Seimo archyvas taip pat yra Tarptautinės archyvų tarybos (ICA) narys⁹⁶. Kino paveldo srityje nėra vienas Lietuvoje veikiantis archyvas nepriklausantis Tarptautinei kino archyvų federacijai (FIAF). Pažymima, kad sektoriuje jaučiama tokios narystės stoka. Priklausymas narystei ne tik atvertų galimų partnerystės tinklus, bet ir padėtų užtikrinti kino paveldo laikymo, restauravimo, rodymo ir sklaidos standartus. Europos sinematekų asociacijoje (ACE) taip pat nėra narių iš Lietuvos. Dalies kitų tinklų, prie kurių, kaip minima, galėtų prisijungti Nacionalinė filmoteka, narių sąrašas nėra viešinamas. Tad negalima identifikuoti, ar šiuose tinkluose nėra Lietuvos atstovų.

Konsultacijos su kino sektoriaus atstovais atskleidė, kad turėtų būti sukurti mechanizmai, leidžiantys įtraukti ir juos / konsultuoti su jais dėl tarptautinio bendradarbiavimo krypties. Nacionalinė filmoteka taip pat galėtų padėti kino sektoriaus atstovams su kino paveldo paieška užsienyje, pristatyti kino atstovus tarptautinių tinklų

⁹⁴ Lietuvos kino centro prie Kultūros ministerijos nuostatai (Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2012 m. gegužės 8 d. įsakymu Nr. ĮV-320 (Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2024 m. vasario 22 d. įsakymo Nr. ĮV-163 redakcija).

⁹⁵ Lietuvos Respublikos kino įstatymas.

⁹⁶ LR Seimo narystė ICA tinkle. Prieiga per internetą: https://www.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=5805&p_k=1

erdvėje, vykdyti bendrus filmų restauravimo projektus su kitų šalių archyvais ar skatinti mokymosi / kompetencijų kėlimo užsienyje galimybes.

07

Reikalavimai
patalpoms

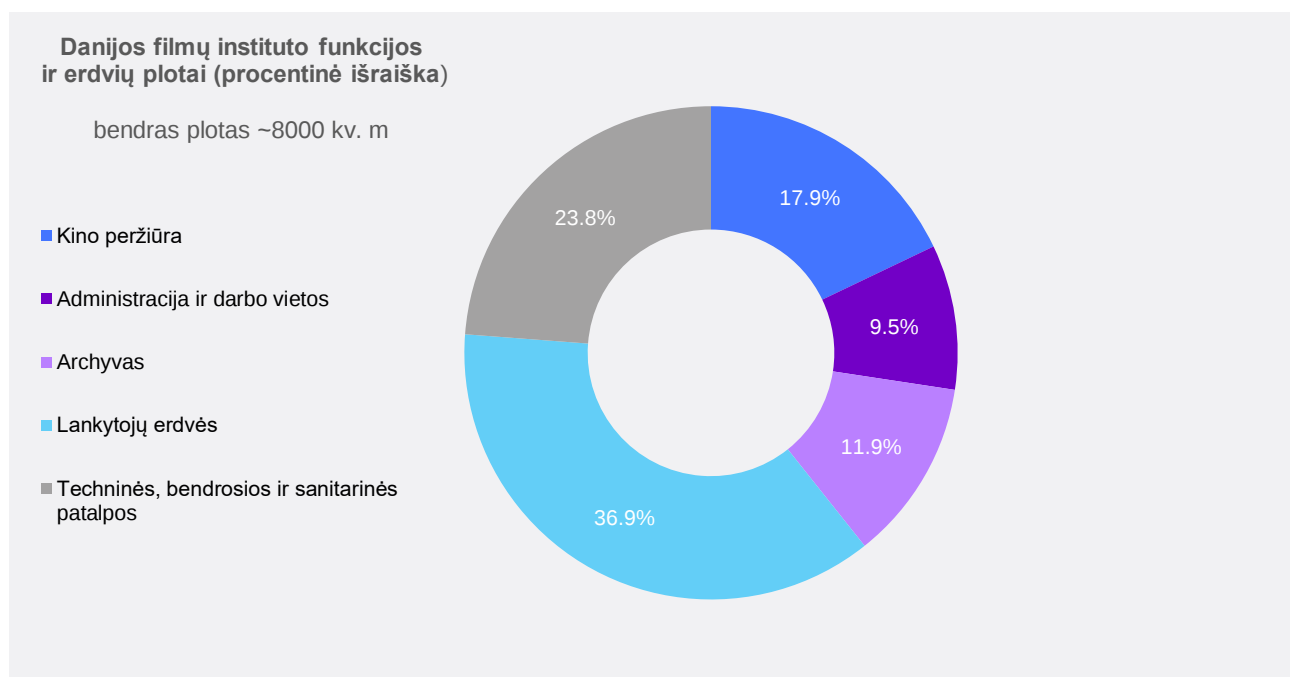
Nacionalinės filmotekos erdviniai scenarijai

Remiantis Danijos ir Švedijos kino institutų funkcijų ir jų vykdymui reikalingų erdvių analize bei atsižvelgiant į šioje galimybių studijoje pateikiamas Nacionalinės filmotekos funkcijas, buvo nustatyti preliminarūs Nacionalinės filmotekos patalpų plotai.

Užsienio analogų patalpų analizė

Kaip minėta trečiame skyriuje pateiktoje užsienio filmotekų analizėje, sinematekos, veikiančios Danijoje ir Švedijoje, veikia kaip šių šalių kino institutų padaliniai. Svarbu pabrėžti, kad toliau pateikiamas plotų pasiskirstymas apima erdves, reikalingas visoms šių institutų veikloms, o ne tik sinematekos funkcijoms vykdyti. Tokie pavyzdžiai itin aktualūs ir Lietuvos kontekste, planuojant, kad Nacionalinės filmotekos pastate taip pat įsikurtų LKC administracija, būtų įrengtos patalpos ir kitoms LKC veikloms vykdyti (susitikimams, konferencijoms ir pan.).

Skirtingoms veikloms vykdyti Nacionalinės filmotekos patalpos turėtų siekti apie 5700–5800 kv. m. Palyginkime: Danijos kino instituto plotas apima apie 8000 kv. m, o Švedijos kino instituto – 6300 kv. m.

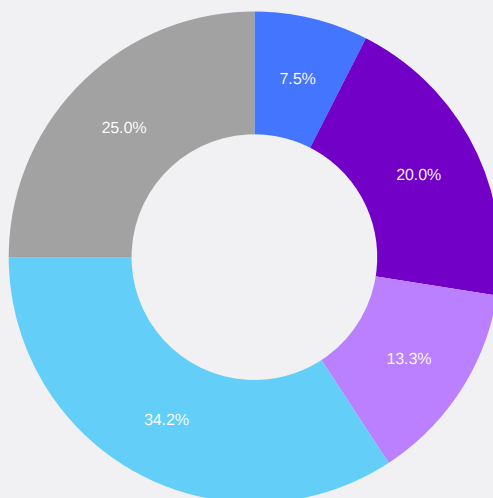
Šaltinis: „Bauland“ parengta analizė.

Paaiškinimai: kino peržiūra – t. y. kino salės; administracija ir darbo vietos – administracijos kabinetai, susitikimų kambariai; lankytojų erdvės – stogo terasa, parodų ir renginių erdvės, biblioteka, kavinė, laisvalaikio erdvė, suvenyrų parduotuvė; techninės, bendrosios ir sanitarinės patalpos – pagalbinės, inžinerinės, techninės ir bendrosios patalpos, skirtos pastato funkcijoms ir veiklai užtikrinti.

Švedijos filmų instituto funkcijos ir erdvių plotai (procentinė išraiška)

bendras plotas ~6300 kv. m

- Kino peržiūra
- Administracija ir darbo vietos
- Archyvas
- Lankytojų erdvės
- Techninės, bendrosios ir sanitarinės patalpos

Šaltinis: „Bauland“ parengta analizė.

Paaiškinimai: kino peržiūra – t. y. kino salės; administracija ir darbo vietos – administracijos kabinetai, susitikimų kambariai, bendradarbybės erdvės; lankytojų erdvės – videotekos, parodų ir renginių erdvės, biblioteka, kavinė ir laisvalaikio erdvė; techninės, bendrosios ir sanitarinės patalpos – pagalbinės, inžinerinės, techninės ir bendrosios patalpos, skirtos pastato funkcijoms ir veiklai užtikrinti.

Atlikta analizė atskleidė keletą esminių tendencijų, kurios gali būti aktualios priimant sprendimus dėl Nacionalinės filmotekos pastato:

- **Funkcinių zonų pasiskirstymas.** Pastatuose ypač svarbu aiškiai išskirti zonas pagal veiklos tipą ir srautus. Administracijos ir darbo patalpos, lankytojams atviros erdvės, kino rodymo ir archyvavimo patalpos turi sudaryti atskiras grupes, kurių nekerta skirtingi srautai ir kurios užtikrina sklandų patekimą, lengvą judėjimą pastatų viduje ir saugumą. Iš nagrinėtų pavyzdžių matyti, kad filmotekos tipo pastatuose administracijos patalpos užima apie 10 % viso pastato ploto. Taip pat, siekiant didesnio ir atviresnio pastato naudojimo, yra kuriamos lankytojų darbo ir bendradarbybės erdvės. Lankytojams skirtos erdvės (lankytojų priėmimas, edukacinės erdvės, biblioteka ar skaitykla) užima didžiausią plotą – apie 30 % pastato. Filmotekos archyvo plotas visuomet priklauso nuo turimo fondo dydžio, bet paprastai sudaro apie 10 % bendro ploto. Kino salės paprastai būna skirtingų dydžių ir užima apie 10 % bendrų erdvių ploto. Likusi pastato dalis yra skirta pagrindinėms ir bazinėms funkcijoms, tokioms kaip susisiekimo erdvės (koridoriai), techninės patalpos ir sanitariniai mazgai.
- **Kultūrinė reikšmė ir bendruomenės įsitraukimas.** Nagrinėti pavyzdžiai atskleidžia kino kultūros svarbą pastatuose. Kino saugojimui, sklaidai ir kūrybiškumui skirtos erdvės užtikrina didesnes galimybes pastatui tapti visapusišku kino kultūros, industrijos ir visuomenės traukos centru. Aukščiausios kokybės kino rodymo įranga, saugaus analoginio ir skaitmeninio archyvavimo bei pastato veikimo sistemos užtikrina, kad technologinės galimybės leis geriausiai išnaudoti sukauptus kino kultūros išteklius bei suteiks galimybę juos atskleisti ir rodyti. Skandinavijos šalių projektuose išskirtinis dėmesys skiriamas pastato atvėrimui kino bendruomenės poreikiams ir plačiajai visuomenei. Bibliotekos, videotekos, įvairių dydžių kino salės, galerijos, pristatymų ir renginių erdvės leidžia pastatą naudoti kuo įvairiau ir atviriau. Laisvesnė prieiga, atviras atskirų pastato dalių dizainas padeda įtraukti miestiečius ir svečius bei sudominti juos kino kultūra. O galimybė suteikti erdvę kino

bendruomenės susitikimams, renginiams ir pristatymams leidžia prisidėti prie šios bendruomenės stiprinimo ir puoselėjimo.

- **Erdvių lankstumas (pritaikomumas) ir prieinamumas.** Pastato erdvės turi būti pritaikomos įvairiems renginiams, tokiems kaip festivalių peržiūros ir konferencijos. Svarbu sudaryti sąlygas pastato pokyčiams ateityje ir papildomoms galimybėms, atsiradus tokiam poreikiui. Erdvių galimybė lengvai jas transformuoti skirtingiems poreikiams yra svarbus projektavimo aspektas, kuris neužkerta kelio didesniems pokyčiams pagal pastato veikimo poreikius. Taip pat svarbu, kad pastatas būtų prieinamas įvairiems lankytojams, užtikrinama lengva prieiga prie visų erdvių. Lankytojai neturėtų būti apriboti dėl savo judėjimo gebėjimų, papildomų poreikių ar amžiaus. Visuomeninių pastatų ir nagrinėtų pavyzdžių analizė rodo, kad tiksliausia yra kurti dviejų ar trijų aukštų pastatą. Tokiu atveju užtikrinamas sklandus judėjimas horizontaliai ir neapsunkinamas judėjimas pastate vertikaliai.
- **Tvarumas.** Pastatuose turi būti taikomas ekologiškai atsakingas dizainas, apimantis energiją taupančius sprendimus ir medžiagas. Nagrinėti pavyzdžiai atskleidžia, kad aukšta patalpų ir pastato architektūros kokybė yra suderinama su ekologiškais projektavimo sprendimais. Natūralios medžiagos taip pat prisideda prie gerų akustinių savybių, garso izoliacijos, natūralaus vėdinimo ir pastato izoliacijos sprendimų. Visuomet turi būti stengiamasi panaudoti jau esamą ir sukurtą infrastruktūrą. Pastatų konversija, rekonstrukcija leidžia priimti išskirtinai patrauklius architektūrinius sprendimus. Ji taip pat leidžia kurti pridėtinę vertę mažiau patrauklioms miesto lokacijoms, jas įveiklinti. Be to, esami pastatai paprastai jau turi savo istoriją, kontekstą ir susiformavusį įvaizdį visuomenėje.

Nacionalinei filmotekai siūlomi patalpų plotai

Nacionalinės filmotekos patalpos gali būti įkurtos tiek naujame pastate (tam reikėtų konkretaus sklypo ir skelbti architektūrinį konkursą), tiek transformuojant jau egzistuojantį pastatą (šiuo atveju reikėtų įsivertinti galimybes transformuoti pastato erdves į kino sales ir kitas filmotekai reikalingas erdves; architektūrinis konkursas būtų reikalingas ir šiuo atveju). Šiuo metu nėra žinoma, ar Nacionalinė filmoteka bus steigama jos veikloms pritaikytame naujame ar jau esančiame pastate. Užsienio praktikų analizė rodo, kad dažnai saugyklos yra įkuriamos atskiruose pastatuose, atokiau nuo miesto centro ir pagrindinio ir į lankytojus orientuoto pastato. Atsižvelgiant į šiuos kintamuosius, toliau yra pateikiami du scenarijai Nacionalinės filmotekos patalpoms. Pateikiami plotai taip pat yra detaliau skirstomi į būtinąsias ir papildomas patalpas. Tokiu būdu Nacionalinės filmotekos steigėjams suteikiama galimybė įsivertinti, kokias erdves galima sukurti skirtingo dydžio patalpose.

1. **Centralizuotų patalpų scenarijus (tik būtiniosios patalpos).** Šiame scenarijuje pateikiamos erdvės ir jų preliminarūs plotai skaičiuojami darant prielaidą, kad visos Nacionalinės filmotekos funkcijos (administracinės, kino rodymo, archyvinės) yra sutelktos viename pastate.

Preliminarus Nacionalinės filmotekos plotas siektų 4910–5010 kv. m.

2. **Decentralizuotų patalpų scenarijus (tik būtiniosios patalpos).** Šiame scenarijuje yra nurodomi patalpoms reikalingi plotai, jei filmų archyvas būtų atskirame pastate nuo pagrindinio filmotekos pastato, kuriame dirba administracija, yra priimami lankytojai, vyksta edukacijos ir kino rodymas.

Preliminarus pagrindinio Nacionalinės filmotekos pastato plotas siektų 2610–2710 kv. m, o archyvo pastato – 1910 kv. m.

Svarbu pabrėžti, kad dviejuose scenarijuose yra numatytos tik tos patalpos, kurios yra būtinos šioje galimybių studijoje įvardytoms Nacionalinės filmotekos funkcijoms vykdyti. Vis dėlto, siekiant kurti inovatyvias

paslaugas bei bendruomenę telkiančias erdves, taip pat yra pateikiami papildomų patalpų, kurios galėtų padėti dar labiau atskleisti Nacionalinės filmotekos viziją bei veiklas, plotai.

- **Papildomos patalpos.** Įrengiant papildomas patalpas (bendradarbiavimo erdvės, skirtos nuomai, vaizdo ir garso laboratorija, daugiafunkcės erdvės), pirmasis bei antrasis scenarijus pasipildytų 700 kv. m.

1. CENTRALIZUOTŲ PATALPŲ SCENARIJUS (TIK BŪTINOSIOS PATALPOS)

Erdvių tipas	Aprašymas	Erdvės	Preliminarūs plotai
Administracijos darbo patalpos	Nacionalinės filmotekos komandos darbui ir bendradarbiavimui pritaikytos erdvės, skirtos įvairioms užduotims atlikti. Suskirstyta į erdves darbuotojų darbo vietoms, susitikimams ir grupiniam darbui.	Administracijos kabinetai (30–40 žmonių)	400 kv. m
		Susitikimų erdvės	50 kv. m
Lankytojų priėmimas	Patekimo į pastatą erdvės ir pagrindinės pastato lankytojams skirtos atviros erdvės, tokios kaip priėmimas (fojė), rūbinė, suvenyrų parduotuvė, kavinė / valgykla. Šiose patalpose taip pat galėtų būti integruotos parodos ar filmotekos archyve laikomų artefaktų (pvz., plakatų) ekspozicijos.	Vestibiulis-fojė	150 kv. m
		Rūbinė (100 žmonių)	50 kv. m
		Kavinė / valgykla (100 žmonių)	150 kv. m
		Suvenyrų parduotuvė	50 kv. m
Biblioteka ir videoteka / skaitykla	Kino entuziastams ir tiksliniams lankytojams skirtos erdvės, kuriose lankytojai gali susipažinti su aktualia literatūra, kino paveldo dokumentais ir kt. medžiaga.	Biblioteka ir videoteka	800 kv. m
		Videotekos (2 kamb. po 30 kv. m)	60 kv. m
Kino rodymas	Pagrindinės kino salės, skirtos tiek premjeroms, tiek mažesniems susibūrimams ir pristatymams. Kino salėse vyktų kino kūrybos atskleidimas, vertinimas ir darbas su kinu. Vienoje iš salių galėtų būti įrengta analoginio kino peržiūrai tinkama technika.	Didžioji kino salė (150–200 žmonių)	200-250 kv. m
		Mažoji kino salė (100–120 žmonių)	100-150 kv. m
Archyvas ir archyvo veiklos	Kino saugyklos, skirtos paveldui konservuoti, saugoti, archyvuoti ir skaitmeninti.	Saugyklos	1000 kv. m
		Kino paveldo skaitmeninimo patalpos	400 kv. m
Techninės ir sanitarinės patalpos	Pagalbinės, inžinerinės ir techninės patalpos, skirtos pastato funkcijoms ir veiklai užtikrinti. Sanitarinės zonos ir papildomos techninės funkcijos.	Sanitariniai mazgai	500 kv. m
		Techninės patalpos	500 kv. m
		Inžinerinės patalpos	500 kv. m
Preliminarus bendras plotas			4910–5010 kv. m

2. DECENTRALIZUOTŲ PATALPŲ SCENARIJUS (TIK BŪTINOSIOS PATALPOS)

Nacionalinės filmotekos pagrindinis pastatas

Erdvių tipas	Aprašymas	Erdvės	Preliminarūs plotai
Administracijos darbo patalpos	Nacionalinės filmotekos komandos darbui ir bendradarbiavimui pritaikytos erdvės, skirtos įvairioms užduotims atlikti. Suskirstyta į erdves darbuotojų darbo vietoms, susitikimams ir grupiniam darbui.	Administracijos kabinetai (30 žmonių)	300 kv. m
		Susitikimų erdvės	50 kv. m
Lankytojų priėmimas	Patekimo į pastatą erdvės ir pagrindinės pastato lankytojams skirtos atviros erdvės, tokios kaip priėmimas (fojė), rūbinė, suvenyrų parduotuvė, kavinė / valgykla. Šiose patalpose taip pat galėtų būti integruotos parodos ar filmotekos archyve laikomų artefaktų (pvz., plakatų) ekspozicijos.	Vestibiulis-fojė	150 kv. m
		Rūbinė (100 žmonių.)	50 kv. m
		Kavinė / valgykla (100 žmonių.)	150 kv. m
		Suvenyrų parduotuvė	50 kv. m
Biblioteka ir videoteka / skaitykla	Kino entuziastams ir tiksliniams lankytojams skirtos erdvės, kuriose lankytojai gali susipažinti su aktualia literatūra, kino paveldo dokumentais ir kt. medžiaga.	Biblioteka ir videoteka	800 kv. m
		Videotekos (2 kamb. po 30 kv. m)	60 kv. m
Kino rodymas	Pagrindinės kino salės, skirtos tiek premjeroms, tiek mažesniems susibūrimams ir pristatymams. Kino salėse vyktų kino kūrybos atskleidimas, vertinimas ir darbas su kinu. Vienoje iš salių galėtų būti įrengta analoginio kino peržiūrai tinkama technika.	Didžioji kino salė (150–200 žmonių)	200–250 kv. m
		Mažoji kino salė (100–120 žmonių)	100–150 kv. m
Techninės ir sanitarinės patalpos	Pagalbinės, inžinerinės ir techninės patalpos, skirtos pastato funkcijoms ir veiklai užtikrinti. Sanitarinės zonos ir papildomos techninės funkcijos.	Sanitariniai mazgai	100 kv. m
		Techninės patalpos	300 kv. m
		Inžinerinės patalpos	300 kv. m
Preliminarus bendras filmotekos pastato plotas			2610–2710 kv. m

Archyvo pastatas

Erdvių tipas	Aprašymas	Erdvės	Preliminarūs plotai
Administracijos darbo patalpos	Administracijos darbo kabinetai, 1 susitikimų kambarys, poilsio patalpa.	Administracijos kabinetai (5 žmonėms)	50 kv. m
		Bendrosios patalpos (susitikimų kambarys, poilsio patalpa)	30 kv. m
Archyvas ir archyvo veiklos	Kino saugyklos, skirtos paveldui konservuoti, saugoti, archyvuoti ir skaitmeninti.	Saugyklos	1000 kv. m
		Kino paveldo skaitmeninimo patalpos	400 kv. m
Techninės ir sanitarinės patalpos	Pagalbinės, inžinerinės ir techninės patalpos, skirtos pastato funkcijoms ir veiklai užtikrinti. Sanitarinės zonos ir papildomos techninės funkcijos.	Sanitariniai mazgai	30 kv. m
		Techninės patalpos	200 kv. m
		Inžinerinės patalpos	200 kv. m
Preliminarus bendras archyvo pastato plotas			1910 kv. m

PAPILDOMOS PATALPOS

Erdvių tipas	Aprašymas	Erdvės	Preliminarūs plotai
Darbo ir bendradarbystės erdvės	Lankytojų ir kino bendruomenės darbui ir bendradarbystei pritaikytos erdvės, skirtos įvairioms užduotims atlikti. Suskirstyta į erdves, tinkamas individualiam, grupiniam darbui, konferencijoms ir pan. Erdvės galėtų būti atviroms visiems išsinuomotai.	Atviros darbo erdvės	200 kv. m
		Susitikimų ir pristatymų erdvės	100 kv. m
Edukacija	Praktinėms edukacijoms skirtos erdvės. Vaizdo ir garso laboratorijos, skirtos lankytojams ir edukacijai. Daugiafunkcė erdvė, skirta bendruomenės renginiams ir edukacijai.	Vaizdo ir garso laboratorija	200 kv. m
		Daugiafunkcė erdvė	200 kv. m
Preliminarus bendras plotas			700 kv. m

Įgyvendinant tik vieną iš būtinųjų patalpų scenarijų (be papildomų patalpų), kino salėse taip pat galėtų vykti konferencijos, pristatymai ir kt. renginiai. Kino salių erdvėse taip pat gali vykti teorinės edukacijos, susijusios su filmų peržiūra ir diskusijomis. Pasirinkus įrengti papildomas patalpas, būtų numatytos darbo ir bendradarbiavimo erdvės, skirtos lankytojams ir kino bendruomenei, taip atsiveriant įvairioms suinteresuotosioms šalims ir stiprinant partnerystes. Numatoma, kad papildomų patalpų atveju būtų įkurta ir daugiafunkcė erdvė. Kadangi negalima numatyti visų pastato funkcijų ir poreikių, kurie gali iškilti ateityje, tokia daugiafunkcė erdvė leistų prisitaikyti prie besikeičiančios situacijos – pavyzdžiui, ateityje rengti VR ar AR edukacijas, organizuoti nestandartinio pobūdžio renginius.

Taip pat Nacionalinės filmotekos komplekse turėtų būti numatytos atviros viešosios lauko erdvės, kurias miestiečiai ir lankytojai galėtų naudoti savo reikmėms. Tokioje erdvėje taip pat galėtų būti vykdoma ir dalis Nacionalinės filmotekos veiklų – pavyzdžiui, kino peržiūros.

Rekomendacijos tolesniam filmotekos komplekso vystymui

Užtikrinant pastato tvarumą ir skelbiant architektūrinį konkursą, rekomenduojama vadovautis šiais kokybės kriterijais:

- **Kontekstualumas ir architektūrinė išraiška.** Tai apima pastato ir viešųjų erdvių urbanistinę struktūrą ir aiškumą, vientisumą ir integralumą su gretimybėmis. Pastato architektūra turi formuoti tinkamą įvaizdį, kuris sietųsi ir atspindėtų kino kultūrą. Taip pat labai svarbus architektūrinių ir kraštovaizdžio architektūros sprendimų savitumas, novatoriškumas ir originalumas;
- **Funkcionalumas, racionalumas ir ekonomiškumas.** Tai apima efektyvų pastato erdvių funkcinių panaudojimą ir viešųjų erdvių gyvybingumą. Pastate turėtų būti racionalus funkcinių zonų išdėstymas, intuityviai organizuojamos ir lengvai pasiekiamos funkcinės zonos, kuriose atskirti srautai, bet užtikrintas pasiekiamumas. Pėsčiųjų, dviračių bei transporto jungtys turėtų būti vientisos ir sklandžiai susietos su patekimu į pastatą. Objektų ir medžiagų pasirinkimai turėtų būti paremti patvarumu ir ilgaamžiškumu, užtikrinant lengvą priežiūrą ir ilgaamžiškumą, mažinant eksploatacines sąnaudas;
- **Įtraukumas.** Vadovaujantis universalaus dizaino principais, turėtų būti taikomi įtraukūs sprendimai, pritaikyti įvairaus amžiaus ir gebėjimų žmonėms. Viešųjų erdvių ir funkcinių zonų kūrimas turėtų skatinti bendruomenių įsitraukimą ir bendravimą. Rengiant detalų Nacionalinės filmotekos pastato projektą, į planavimo procesą rekomenduojama įtraukti tos vietos bendruomenę;
- **Ekonominis, aplinkosauginis ir socialinis tvarumas.** Turėtų būti užtikrinta medžiagų, naujų technologijų ir inžinerinių sprendimų dermė bei tvari sąveika su ekologiniais ir estetiniais sprendimais. Pastate turėtų būti užtikrintas konstrukcijų vientisumas ir priešgaisrinė sauga; energijos vartojimo efektyvumas, vandentvarka ir biologinės įvairovės išsaugojimas; tvarių medžiagų ir statybos metodų naudojimas; viešųjų erdvių ir funkcinių zonų kūrimas skatinant bendruomenių įsitraukimą ir bendravimą.

08

Veikimo modelis ir
struktūra

Veikimo modelis

Nacionalinės filmotekos steigimas buvo numatytas Lietuvos Respublikos kultūros ministro valdymo sričių 2020–2022 metų strateginiame veiklos plane kaip svarbus veiksnys, galintis padėti įgyvendinti Kultūros ministerijos tikslus Lietuvos kino srities vystymosi srityje. Numatyta, kad Nacionalinė filmoteka turėtų⁹⁷:

- užtikrinti nacionalinių filmų ir skaitmeninto kino paveldo prieinamumą ir rodymą visuomenei;
- intensyvuoti kino edukaciją ir sklaidą, ypač regionuose;
- plėsti bendradarbiavimą su užsienio šalimis.

Siekiant įgyvendinti šiuos tikslus, būtina ne tik papildoma infrastruktūra, bet ir tinkamos organizacinės sąlygos. Dabartinė Kino įstatymo redakcija (įsigaliojusi 2018 m. sausio 1 d.) įtvirtina LKC funkcijas, kurios iš esmės sutampa su Nacionalinės filmotekos tikslais ir siekiais. Nacionalinės filmotekos veikimo modelio alternatyvos yra nulemtos to, kad ji bus LKC struktūrinis padalinys, apimantis ir šio padalinio veiklą Palangoje – Regioninę filmoteką. Taigi pats veikimo modelis turi būti glaudžiai susietas su LKC vykdoma veikla ir strategija, Kino įstatymu ir nuostatais įtvirtintomis pagrindinėmis funkcijomis.

Įkūrus Nacionalinę filmoteką, turėtų keistis ir LKC administracinė struktūra. Šiuo metu galiojantis reglamentavimas nesudaro kliūčių keisti LKC pareigybių skaičiaus ir / ar įkurti naują struktūrinį padalinį, kurio veikla bus vykdoma Vilniuje ir Palangoje. Pagrindinis iššūkis – naujiems darbuotojams reikiamo papildomo darbo užmokesčio planavimas LKC sąmatoje iš Kultūros ministerijos įstaigai numatomų valstybės biudžeto asignavimų. Tikėtina, kad pradėjus Nacionalinės filmotekos veiklą (Regioninės filmotekos veikla Palangoje numatoma nuo 2026 m. vidurio) atsiras galimybė darbo užmokesčio poreikiams planuoti bent dalį įstaigos gaunamų pajamų iš teikiamų paslaugų ir veiklos (įvertinant ir kitus poreikius naujam infrastruktūros objektui Palangoje išlaikyti)⁹⁸.

LKC, turėdamas Nacionalinės filmotekos padalinį, turės realias galimybes realizuoti viešąjį interesą kultūros prieinamumo užtikrinimo ir didinimo srityje. Nacionalinės filmotekos struktūrinis padalinys turi papildyti ir stiprinti LKC veiklą – perimti kino paveldo saugojimo, restauravimo, skaitmeninimo ir jo sklaidos funkcijas. LKC administracijos veiklos galėtų sutelkti dėmesį į kino politikos įgyvendinimą, finansavimo priemonių administravimą ir kino industrijos plėtrą. Filmotekos padalinio statusas suteiks pakankamai autonomijos plėtojant filmotekai priskirtinas veiklas ir išskirtinį identitetą. Kartu tai leis LKC dalintis žmogiškaisiais bei kitais ištekliais, vykdyti bendraas projektines veiklas, lėšų pritraukimą ir tinklaveiką. Atsižvelgiant į tai, LKC nuostatuose turėtų būti atlikti pakeitimai, papildomai ir aiškiai apibrėžiantys Nacionalinės filmotekos funkcijas (įtvirtinantys pačią Nacionalinę filmoteką kaip specializuotą ir reikšmingą papildomą veiklą kryptį, lyginant su esamomis LKC funkcijomis). Nustatomos naujos funkcijos siesis su šioje galimybių studijoje aprašomosiomis.

Svarbu atkreipti dėmesį į Nacionalinės ir Regioninės filmotekų veikimo modelių skirtumus ir papildomumą. Nacionalinė filmoteka turėtų sutelkti dėmesį į nacionalinio lygmens veiklas, tokias kaip kino paveldo kaupimas, skaitmeninimas, restauravimas ir tyrimai, taip pat bendradarbiavimas su tarptautinėmis organizacijomis. Regioninė filmoteka galėtų daugiau dėmesio skirti regioninės kino kultūros sklaidai ir edukacijai: rengti kino peržiūras, festivalius, edukacinius renginius ir kitą veiklą, orientuotą į regiono poreikius. Abiejų filmotekų veiklos turėtų būti viena kitą papildančios ir siekiančios bendro tikslo – puoselėti

⁹⁷ Lietuvos Respublikos kultūros ministro valdymo sričių 2020–2022 m. strateginis veiklos planas, p. 9.

⁹⁸ Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 pakeitimo įstatymas, 2023 m. gegužės 25 d. Nr. XIV-1985, Vilnius. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legal/Act/0892744006bf11ee9978886e85107ab2/asr>

kino kultūros gyvybingumą, jungti kino bendruomenę ir plačiąją visuomenę. Būdamos vieno LKC padalinio veiklų dalimi, filmotekos papildys viena kitą, o aiškus veiklų ir atsakomybių atskyrimas bus užtikrinamas per atitinkamų padalinio darbuotojų pareigų aprašymus bei jiems nustatomas veiklos metinės ir kitas užduotis.

Atsižvelgiant į kino bendruomenės ir auditorijų poreikius bei užsienio šalių patirtį, Nacionalinei filmotekai siūlomas veikimo modelis, jungiantis paveldo saugojimo, kino kultūros centro ir ekosistemos skatinimo elementus:

- **Kino paveldo išsaugojimas.** Filmotekos struktūra ir valdymas turi užtikrinti kino paveldo skaitmeninimą, restauravimą, saugojimą ir prieinamumą tyrėjams ir visuomenei;
- **Kino kultūros sklaida.** Filmotekos struktūra ir valdymas turi būti sutelktas į kino paveldo peržiūras, festivalius, parodas ir kitus renginius, skirtus įvairioms auditorijoms;
- **Ekosistemos skatinimas.** Filmotekos struktūra ir valdymas turi įgalinti aktyvų bendradarbiavimą su kino kūrėjais, platintojais, festivaliais ir edukacinėmis įstaigomis, skatinti inovacijas ir naujų talentų ugdymą.

Nacionalinės filmotekos veikimas kartu su Regionine filmoteka Palangoje, atitinkamai šias veiklas administraciniu ir valdymo požiūriu sujungus viename bendrame LKC struktūriniame padalinyje, leistų užtikrinti tolygų kino politikos įgyvendinimą ir filmotekos veiklų atitikimą nacionaliniams kino politikos tikslams; tolygų paslaugų planavimą ir jų didesnę sklaidos imtį teritoriniu požiūriu; suteiktų finansinį stabilumą ir užtikrintų viešųjų lėšų skaidrų ir efektyvų panaudojimą, atitinkantį viešojo sektoriaus subjektams keliamus reikalavimus.

Administracinė struktūra

Atsižvelgiant į dabartinę LKC struktūrą ir siekiant efektyvios Nacionalinės filmotekos veiklos, administracinė struktūra turėtų būti sudaryta taip, kad apimtų visas minėtas funkcijas ir užtikrintų efektyvų jų įgyvendinimą. Nacionalinės filmotekos veiklas įgyvendinti ir infrastruktūrą prižiūrėti gali dviejų tipų žmogiškieji ištekliai – tiek nuolatiniai darbuotojai, tiek ir išorės specialistai, iš kurių bus perkamos konkrečios paslaugos.

Kaip ir minėta anksčiau, Nacionalinė filmoteka su Regionine filmoteka veiktų kaip vienas struktūrinis padalinys, kuris būtų pavaldus LKC direktoriui. Kadangi ši galimybių studija yra skirta Nacionalinei filmotekai, toliau pateikiamas pareigybių, reikalingų Nacionalinės filmotekos veiklai užtikrinti, sąrašas. Dalis šių pareigybių bus atsakingos ir už veiklas Regioninėje filmotekoje, kuri plėtos inovatyvias kino kultūros paslaugas, pritaikytas įvairių tikslinių grupių poreikiams, teikiant trūkstamas kino kultūros paslaugas. Ji glaudžiai bendradarbiaus su Nacionaline filmoteka, dalinsis bendra kino paveldo duomenų baze ir vykdys bendras programas.

Administravimas ir palaikymas

Apima administracinę ir techninę paramą, būtiną sklandžiai Nacionalinės filmotekos, kaip padalinio, veiklai užtikrinti.

- **Direktorius (-ė).** Atsakomybės: bendras LKC organizacijos, įskaitant Nacionalinės ir Regioninės filmotekų padalinio, veiklos organizavimas, strateginių tikslų įgyvendinimas, personalo valdymas, biudžeto planavimas ir vykdymas, atstovavimas.

- **Buhalteris (-ė).** Atsakomybės: LKC, įskaitant Nacionalinės ir Regioninės filmotekų padalinio, finansų apskaita, atlyginimų skaičiavimas, mokestinių deklaracijų teikimas ir kito finansiniai reikalai.
- **Nacionalinės ir Regioninės filmotekos padalinio vadovas (-ė) / skyriaus vedėjas (-a).** Atsakomybės: Nacionalinės filmotekos padalinio veiklos organizavimas, padaliniui nustatytų funkcijų vykdymas, keliamų uždavinių įgyvendinimas.
- **Rinkodaros ir komunikacijos specialistas (-ė).** Atsakomybė: viešųjų ryšių strategijos kūrimas ir įgyvendinimas, renginių viešinimas, informacijos sklaida, filmotekos prekės ženklo formavimas ir priežiūra.
- **Techninis projektų koordinatorius (-ė).** Atsakomybė: techninės pagalbos teikimas kino programoms, ekspozicijoms, edukacijoms ir kitiems Nacionalinės filmotekos renginiams. Tai apima kino įrangos priežiūrą ir remontą, patalpų paruošimą renginiams, techninių problemų sprendimą ir kt.
- **Kino mechanikai (-ės).** Atlieka įvairius techninius darbus, susijusius su patalpų ir įrangos priežiūra, filmų rodymu.
- **Kasininkai (-ės).** Parduoda bilietus į kino seansus ir kitus Nacionalinės filmotekos renginius, teikia informaciją lankytojams.
- **Administratorius (-ė).** Rūpinasi Nacionalinės filmotekos pastatu, sprendžia pastato priežiūros ir eksploatacijos klausimus, administruoja patalpų naudojimą ir nuomą, organizuoja renginius.

Dėl šių funkcijų vykdymo turėtų būti priimami sprendimai, atsižvelgiant į numatomas vykdymo apimtis ir pradžios laikotarpį. Šios funkcijos turėtų būti priskiriamos esamų LKC darbuotojų atsakomybėms, įsteigiant naujas pareigybės arba perkant reikiamas paslaugas rinkoje. Tikėtina, kad efektyviausias modelis turėtų būti mišrus šių galimybių pritaikymas. Dalį minėtų funkcijų galėtų vykdyti ir toliau aprašomų pareigybių, susijusių su turinio kūrimu, vykdytojai.

Skaitmeninimas ir restauravimas

Pareigybė, atsakinga už kino paveldo skaitmeninimą ir restauravimą:

- Turimos kolekcijos filmų juostų būklės įvertinimas ir prioritetų nustatymas.
- Restauravimo planų sudarymas.
- Skaitmeninimo procesai.
- Metaduomenų kūrimas.
- Skaitmeninių kopijų saugojimas ir prieigos prie jų užtikrinimas.
- Restauravimo ir skaitmeninimo paslaugų teikimas trečiosioms šalims (asmenims, kitoms įstaigoms).
- Restauratorių ir skaitmeninimo specialistų kompetencijų kėlimo kursų ir mokymų organizavimas.
- Bendradarbiavimas su kitomis institucijomis ir specialistais skaitmeninimo ir restauravimo srityse.
- Dalyvavimas nacionalinėje skaitmeninėje platformoje „E-kultūra“, užtikrinant kino paveldo integravimą ir prieigą.
- Skaitmeninimo ir restauravimo įrangos priežiūra ir atnaujinimas.

Archyvavimas, saugojimas ir prieinamumas

Pareigybė, skirta kino paveldo saugojimui, katalogavimui ir prieinamumo užtikrinimui:

- Nacionalinės filmotekos archyvo duomenų bazės sukūrimas ir priežiūra.
- Dokumentų skaitmeninimas ir saugojimas.
- Fizinių skaityklų ir videotekų įrengimas.

- Konsultavimas ir informacijos teikimas.
- Bendradarbiavimas su kitomis filmotekomis ir kino archyvais, tyrėjais ir institucijomis.
- Filmų licenzijavimas.
- Filmotekos turimos kolekcijos tyrimų vykdymas.

Rodymas ir sklaida

Pareigybė, užtikrinanti kino paveldo prieinamumą plačiajai visuomenei:

- Reguliarus kino paveldo seansų, renginių organizavimas.
- Festivalių ir specialiųjų kino paveldo programų sudarymas.
- Kino paveldo seansų išskirtinėse vietose organizavimas.
- Kino paveldo filmų platinimas.
- Prieinamumo ir įtraukumo skatinimas.
- Šiuolaikinio kino, atitinkančio Nacionalinės filmotekos viziją ir misiją, pristatymas.
- Bendradarbiavimas su kino kūrėjais, platintojais ir festivaliais.
- Kino renginių ir programų viešinimas.
- Rinkodaros ir komunikacijos strategijos kūrimas ir įgyvendinimas.
- Bendradarbiavimas su Regionine filmoteka „Naglis“ kino rodymo ir sklaidos srityje.

Kino edukacija

Pareigybė, skirta kino edukacijai, užtikrinant auditorijos formavimą ir ugdymą;

- Edukacinio turinio, apimančio teorinius ir praktinius aspektus, kūrimas ir sklaida, remiantis turima kolekcija.
- Teorinių ir praktinių kino edukacijos renginių organizavimas.
- Patirties ir gerosios praktikos mainai.
- Naujų programų kūrimas.
- Bendradarbiavimas su kino paveldo skyriumi, siekiant integruoti kino paveldą į edukacines programas.
- Bendradarbiavimas su Regionine filmoteka, siekiant koordinuoti edukacines veiklas ir užtikrinti jų prieinamumą regionuose.

Tarptautinis bendradarbiavimas

Pareigybė, atsakinga už ryšių palaikymą ir plėtrą su užsienio organizacijomis:

- Bendradarbiavimas su užsienio filmotekomis, kino bei audiovizualiniais archyvais.
- Lietuvos kino lauko atstovavimas užsienio festivaliuose ir platformose.
- Dalyvavimas tarptautinių asociacijų veiklose.

Nacionalinės filmotekos veiklos atvirumas, sektorinių poreikių praktinis suderinamumas

Nacionalinės filmotekos valdyme visuomeniniais pagrindais galėtų dalyvauti kino profesionalų, akademinės bendruomenės ir visuomenės atstovai. Šios grupės galėtų įsitraukti į valdymą per:

- **visuomeninę patariamąją tarybą**, kuri teiktų rekomendacijas LKC administracijai įvairiais klausimais. Šioje taryboje galėtų dalyvauti kino ekspertai, tyrėjai, edukatoriai ir kt. kino sektoriaus atstovai;
- **viešąsias konsultacijas** svarstant strateginius veiklos klausimus. Tai leistų išgirsti įvairias nuomones ir priimti geresnius sprendimus.

09

Galimybių studijos
įgyvendinimo
etapai

Įgyvendinimo etapai

LKC turėtų toliau vykdyti Nacionalinės filmotekos parengiamuosius darbus.

Trumpuoju laikotarpiu (1–3 m.)	Vidutiniu laikotarpiu (4–6 m.)	Ilguoju laikotarpiu (7–10 m.)
- Perkelti UAB „Lietuvos kinas“ archyvo kolekciją ir UAB „Lietuvos kino studija“ kolekciją į joms saugoti tinkamas patalpas, iki kol bus įsteigta Nacionalinė filmoteka su archyvo patalpomis. - Atsižvelgiant į Nacionalinės filmotekos poreikius ir kino paveldo padėtį Lietuvoje, kartu su LRKM koreguoti kino paveldo apibrėžimą. - Vykdyti Regioninės filmotekos, kaip Nacionalinės filmotekos pilotinio projekto, įgyvendinimą. - Atsižvelgiant į Regioninės filmotekos poreikius, kartu su LRKM koreguoti LKC nuostatus ir administracinę struktūrą. - Priimti sprendimą dėl Nacionalinės filmotekos vietos Vilniuje (parinkti patalpas arba surasti sklypą Nacionalinei filmotekai steigti). - Parengti investicinį planą identifikuojant lėšas, reikalingas Nacionalinei filmotekai steigti.	- Paskelbti Nacionalinės filmotekos architektūrinį konkursą, siekiant pritaikyti parinktą arba suprojektuoti naują pastatą. - Vykdyti Nacionalinės filmotekos pastato Vilniuje rekonstrukciją arba vystymą. - Atsižvelgiant į Nacionalinės filmotekos poreikius, kartu su LRKM koreguoti LKC nuostatus ir administracinę struktūrą. - Suformuoti Nacionalinės filmotekos komandą. - Vykdyti komunikaciją apie Nacionalinę filmoteką plačiajai visuomenei ir kino lauko atstovams. - Užmegzti strategines partnerystes su tarptautinėmis filmotekų ir kino archyvų organizacijomis, siekiant keistis patirtimi ir gerąja praktika. - Atlikti išsamią kino kolekcijos inventorizaciją, katalogavimą ir būklės įvertinimą. Įtraukti tiek LKC perduotas kolekcijas, tiek kitus kino paveldo objektus. Numatyti kino kolekcijos saugojimo, restauravimo ir skaitmeninimo prioritetus.	- Perkelti UAB „Lietuvos kinas“ archyvo kolekciją ir UAB „Lietuvos kino studija“ kolekciją į Nacionalinės filmotekos patalpas. - Vystyti ilgalaikes edukacines ir kultūrinės programas, skirtas visuomenei ir kino profesionalams; plėsti Nacionalinės filmotekos žinomumą; įtraukti įvairias amžiaus ir interesų grupes. - Vystyti strategines partnerystes su tarptautinėmis filmotekų ir kino archyvų organizacijomis, siekiant keistis patirtimi ir gerąja praktika.

10

Šaltinių sąrašas

Šaltiniai

Teisės aktai, nuostatai ir kt. teisinio reglamentavimo dokumentai

„Dėl audiovizualinio paveldo, saugomo atminties institucijose bei kitose kultūros paveldą kaupiančiose ir saugančiose įstaigose, skaitmeninimo paslaugų planavimo ir teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c84418026aa411ed8a47de53ff967b64?jfwid=-1l7zm6iz0>

„Dėl kultūros ministro 2022 m. kovo 10 d. įsakymo Nr. ĮV-274 „Dėl 2021–2030 metų Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos kultūros ir kūrybingumo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 08-001-04-01-01 „Aukštos meninės vertės, įvairaus ir įtraukaus kultūros turinio prieinamumo didinimas“ aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/7f512000fae211eeb884ddd8796e2c7b>

Europos konvencija dėl audiovizualinio paveldo apsaugos, Strasbūras, 2001 m. lapkričio 8 d. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/TAIS.207703/>

Lietuvos kino centras. Raštas „Dėl kino juostų perkėlimo į Lietuvos centrinį valstybės archyvą“.

Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymas.

Lietuvos Respublikos kino įstatymas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.162695/IQhXqWkwuF>

Lietuvos Respublikos kino įstatymo pakeitimo įstatymas. Registracijos data 2010 m. gegužės 12 d. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAPIS.37738?positionInSearchResults=66&searchModelUUID=4b4b1cd3-fc8d-4446-b967-e45f7dd77800>

Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas „Dėl nacionalinio kino centro koncepcijos patvirtinimo“, 2008 m. liepos 29 d. Nr. ĮV-349, Vilnius. 2008 m. rugsėjo 13 d. suvestinė redakcija. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.326378/asr>

Lietuvos Respublikos kultūros ministras. Įsakymas „Dėl Lietuvos kino centro prie Kultūros ministerijos administracijos struktūros patvirtinimo“, 2012 m. gruodžio 13 d., Nr. ĮV-886.

Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas „Dėl Lietuvos kino centro prie Kultūros ministerijos nuostatų“, 2012 m. gegužės 8 d. Nr. ĮV-320, Vilnius. Galiojanti suvestinė redakcija: 2024-02-23

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Nutarimas „Dėl uždarnosios akcinės bendrovės „Lietuvos kinas“ likvidavimo“, 2018 m. gruodžio 5 d. Nr. 1212, Vilnius.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Nutarimas „Dėl valstybės turto perdavimo patikėjimo teise valdyti, naudoti ir disponuoti juo“, 2023 m. balandžio 26 d., Nr. 310, Vilnius.

Lietuvos kino centro siūlymai Kino įstatymo pakeitimams, 2024. Prieiga internetu: https://www.lkc.lt/docs/LKC%20Kino%20i%CC%A8statymo%20pakeitimo%20pasiu%CC%84lymu%C%8A%20lentele%CC%87%202024_09%20vies%CC%8Coms%20konsultacijoms.pdf

Kiti dokumentai, ataskaitos

Aleksas Gilaitis, „Where are/were films in Lithuania?“, *Studies in Eastern European Cinema*, 2020, 11:2, p. 205-215, DOI: 10.1080/2040350X.2019.1708047.

- Europos audiovizualinio sektoriaus stebėjimo centras. *The Exploitation of Film Heritage Works in the Digital Era*. Prieiga per internetą: <https://rm.coe.int/16807835b8>
- Europos Parlamentas, Digitisation of Europe's film heritage. Briefing, July 2015. Prieiga per internetą: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/565864/EPRS_BRI\(2015\)565864_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/565864/EPRS_BRI(2015)565864_EN.pdf)
- Film Heritage in the EU REPORT on the Implementation of the European Parliament and Council Recommendation on Film Heritage 2012–2013. Prieiga per internetą: https://www.ace-film.eu/wp-content/uploads/2016/03/4th_film-heritage-report-final.pdf
- KOG institutas, *Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis*, 2024. Prieiga per internetą: https://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2024/03/Gyventoju-dalyvavimas-kulturoje_ataskaita_FIN.pdf
- KOG institutas. *Lietuvos gyventojų nelegalaus turinio vartojimo lygio nustatymo tyrimas 2024*, 2024. Prieiga per internetą: <https://www.kulturostyrimai.lt/visos-temos/autoriu-teises/lietuvos-gyventoju-nelegalaus-turinio-vartojimo-lygio-nustatymo-tyrimas-2024/>
- „Kirk Lietuvai“, *Nacionalinės filmotekos koncepcija*, 2017.
- „Kirk Lietuvai“, *Nacionalinės filmotekos koncepcija. Teisiniai nacionalinės filmotekos įkūrimo aspektai*, 2017.
- Lietuvos kino centras, *Kino teatro įveiklinimo koncepcija. Kino teatras „Naglis“ – regioninė filmoteka*, 2019.
- Lietuvos kino centras, *Šiuolaikinio kino kultūros ir audiovizualinių menų sklaidos centro – regioninės filmotekos „Naglis“ inovatyvių paslaugų plėtra*. Investicijų projektas, 2024.
- Lietuvos kino centro 2021 m. veiklos ataskaita.
- Lietuvos kino centro 2022 m. veiklos ataskaita.
- Lietuvos kino centro 2023 m. veiklos ataskaita.
- Lietuvos kino centro 2024 m. veiklos planas.
- Lietuvos kino centro ataskaita apie vizitą Bolonijos sinematekoje.
- Lietuvos kino centro ataskaita apie vizitą Danijos kino institute.
- Lietuvos kino centro ataskaita apie vizitą Švedijos kino institute.
- Lietuvos kino centro. Administracinės paslaugos „Leidimų naudoti filmus suteikimas“ teikimo aprašymas. Prieiga per internetą: https://www.lkc.lt/docs/2024%20Administracin%C4%97s+paslaugos+teikimo+apra%C5%A1ymas_leidimo+naudoti+filma+suteikimas.pdf
- Lietuvos kino centras, *Šiuolaikinio kino kultūros ir audiovizualinių menų sklaidos centro – regioninės filmotekos „Naglis“ sukūrimas, modernizuojant esamą infrastruktūrą*. Investicijų projektas, 2023.
- „Meno avilys“, *Lietuvos audiovizualinio kultūros paveldo išsaugojimo ir prieigos sistemos analizė ir plėtros rekomendacijos*. Tyrimo ataskaita, 2020.
- UAB „Theoria“, *Kultūros įstaigų įsitraukimo į suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą procesą galimybių tyrimas*, 2023. Prieiga per internetą: <https://www.kulturostyrimai.lt/visos-temos/kulturos-politika/kulturos-istaigu-isisitraukimo-i-suaugusiųjų-mokymosi-visa-gyvenima-procesa-galimybiu-tyrimas/>

Interneto svetainės

Cinematheque. Prieiga per internetą: <https://www.cinematheque.fr/informations-institutionnelles.html>

Danijos kino institutas. Prieiga per internetą: <https://www.dfi.dk/>

„E-kino“ platforma. Lietuvos valstybės archyvai Socialinio recepto iniciatyvos projekte. Prieiga per internetą: <https://www.e-kinas.lt/news/2024/socialinis-receptas-pradzia.html>

„E-kino“ platforma. Prieiga per internetą: <https://www.e-kinas.lt/movies>

EYE kino muziejus. Prieiga per internetą: <https://www.eyefilm.nl/>

Gov.uk. Prieiga per internetą: <https://www.gov.uk/government/organisations/british-film-institute#:~:text=BFI%20is%20an%20executive%20non,for%20Culture%2C%20Media%20and%20Sport.>

KINFO, *Laikas pasikalbėti apie kino kultūrą: veiklą pradeda naujai įsteigta Kino kultūros asociacija*, 2024 m. birželio 19 d.

KINFO. Prieiga per internetą: <https://kinfo.lt/rubrika/kinfo/aktyvus-kinfo/pamatyk-kine/>

Kino ugdymo bazė. Prieiga per internetą: <https://www.keub.lt/>

Kultūrinės edukacijos sistema. Kultūros pasas. Prieiga per internetą: <https://www.kulturospasas.lt/kulturines-edukacijos>

Lietuvos kino centras. Kino edukacijos projektai. Prieiga per internetą: <https://www.lkc.lt/projektai/kino-edukacijos-projektai>

Lietuvos kino centras. Kino paveldas. Prieiga per internetą: <https://www.lkc.lt/kino-paveldas>

Lietuvos kino centras. Registras ir statistika. Prieiga per internetą: <https://www.lkc.lt/registras-ir-statistika/faktai-ir-statistika>

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. „E-kultūros“ platforma (vieningas suskaitmeninto ir skaitmeninio kultūros ir audiovizualinio turinio, elektroninių paslaugų ir sklaidos portalas). Prieiga per internetą: <https://www.lnb.lt/projektai/programos-ir-projektai/elektronines-paslaugos/ekultura-platforma-vieningas-suskaitmeninto-ir-skaitmeninio-kulturos-ir-audiovizualinio-turinio-elektroniniu-paslaugu-ir-sklaidos-portalas>

Švedijos kino institutas. Prieiga per internetą: <https://www.filminstitutet.se/>

Vidos Ramaškienės paramos fondas. Prieiga per internetą: <https://www.facebook.com/vrparamosfondas/>

